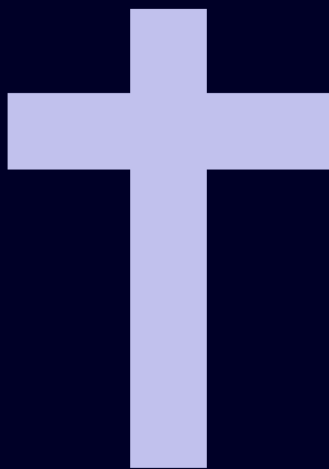

Kuloonaay

Karon: Kuloonaay (Portions)

Kuloonaay
Karon: Kuloonaay (Portions)

copyright © 2018 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Karon)

Contributor: SIL International (in Africa)

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 14 Jun 2022 from source files dated 13 Jun 2022
404e2c05-c6eb-5f56-8cae-50a5b595ef9a

Contents

LUK 1

Ekoorjan ya éesuume ya eyya
Luk
naakiice ya
Waah wa weeyem wa ti pakiical empe

Ekoorjan ya éesuume ya eyya Luk naakiice ya éyisanaayisan nii Yéesu ayem Afakana ya éeyinananee ya ati Israyel niñ lombo Afakana ya ati pakan paka púloorj. Luk asok akalajaakalaj meemak ápimeyi pánipani ya ti Yéesu. Ekina nuutaakaa fiye ti pakiical. Pakiical empe Luk náayaane akiic Teyofil, ásupiyenu ya eyem “Páhin pa piti pupoñapoñ pa”.

Ekoorjan ya éesuume ya eyye eluwut eekiice yo ya, pale pasincanal pa pýisanaayisan nii Luk ákuuñana ya akiice yo. Luk aloomaaloom páhin niñ apoñapoñ a Pool. Luk Asuwif tom, naakiic yo lombo keeneetaat ka Pusuwif.

Kikee kilim keetaake nafaa

Ateeteyo - Akina ayem Yéesu niñ ekina tom Pútuun pa. Akina ayem ati waah wa púloorj uti púlunta pa. Cáwii ca citi Pútuun pa - Lan óo lan la pakan paka nkacoone Pútuun pa pipiyeno amansa ya ateyii, cáwii ca citi Pútuun pa unca toko.

Eenucee ya - Ekina eyem caacaw ca citi Afakana ya niñ Amansa ya aña Pusuwif pa nkayeniye ya hítuulu ékey ya eteyoo. Nasokee lombo “Krista”.

Fa heeyem ha páhantuwa nihikiicee fa:

1:1-4 Heewune ha Luk naakiic.

1:5-2:52 Hipukuyee ha niñ hiñiyate ha hiti Sañ-Patis niñ Yéesu.

3:1-20 Páhin pa piti Sañ-Patis.

3:21-4:13 Pátise ya niñ híluuñuyee ha hiti Yéesu.

4:14-9:50 Páhin pa piti Yéesu ti mah ma miti Kalilee.

9:51-19:27 Pítin pa piti Yéesu púful Kalilee piwant Jerusalem.

19:28-23:56 Kunoom ka kikelan ka kiti Yéesu niñ eket ya eteyoo Jerusalem.

24:1-53 Pilito pa, éfulii ya niñ pisilo pa piti Yéesu.

Heewune ha Luk naakiic

^{I-II} Awe Teyofil eñaap ya,

keemeenje kacukaacuk niñ ñikinií eeha Pútuun pa mpíhine ha púloorj ti píyaañ eteeho toonii. Nkáyenoonii pikamana hilim ha hiti Pútuun pa. Keemeenje toonii nkayeno ho hikiicu samat nii fa nkakamane ho fa unii. ^{III} Kápiliij ti píyaañ waah ewwe fo ti pikelan, inci úwincinoole heetaakiye púloorj. Ekina ewune, insok nii napaanap pikiici, awe Teyofil, pakiical peetempiye mpucoonool ^{IV} aakati méyi nii eeha nkakalanjanuu ha, hilim hiti pánipani.

Ñáapukuma Sañ-Patis

^V Ti caanak ca citi amansa ya aña nkasok ya Helot ati mah ma miti Yutaay, intaako awaaseena ati Pútuun pa aña nkasok Sakaliya ati kayorj ka kiti puwaaseena pa enka nkasok ka Apiya. Aaloo caacawoo Elisabet, náafulli ti miin ma miti Aaron. ^{VI} Poko t'ésupakii keecoonoole hátikin Pútuun pa, nkanapan pítin etempo, nkacok púloorj hilim ha heesiirjane ha hiti Ateeteyo fo muus. ^{VII} Pale kataakut añii kamma Elisabet naayem caakonta, apan poko púloorj pamaamanal.

^{VIII} Hikee hinoom Sakaliya naayeno kaawaaseen la ti ekumpa an ya enfakat ya eti Pútuun pa loho hinoom ha hiti kayorj ka kiteyii hícoliyoo. ^{IX} Ti cossaan ya eti puwaaseena pa nkañakoo kaakaaw ti kamamal apiyeno aña afaanako ya ti ekumpa an ya enfakat ya eti Pútuun pa, la sampane la, kati áluntan caminkolorj ya. ^{*} ^X Waati ya eti káaluntan ka néetuuno, pakan paka púloorj nkayeno kaluum tikitaarj.

^{XI} Maleekoo ya eti Ateeteyo néefulli teyoo, episiinjyoo t'eepees yáali eti kaaciin ka la nkáluntan la. ^{XII} Sakaliya naacuk yo naasuco naafe. ^{XIII} Maleekoo ya neesokoo: “Tumpufe Sakaliya, kaluum ka kitii kisayaneesayan, aali Elisabet afaataak añii aafawasoo caacaw ence: Sañ. ^{XIV} Afaayeno t'awe pásuuma enfakat, híncump pakan lombo efikataak pásuuma ti hipuku ha hitoyoo. ^{XV} Afáayenoonii an eemaka ti Ateeteyo, añarjut pálaani elaan niñ pikee palaanal empa mpúkuman. Le niñ afaapukee, afaameerj niñ Kunuu ka keenape ka. ^{XVI} Afáañahanií pakan keemeenje pakati Israyel ti Ateeteyo Pútuun pa piteyii. ^{XVII} Afáanowii hátikin Ateeteyo ti kunuu niñ ti sempe samat nii ayaamakoola ya Eli, áfaañahanií ñifaaf ña kapisiyool niñ epuukii, náañahanií kéeciita ka káakup ti pámiiloolal peenape, kati amemanool pakan paka ti Ateeteyo.” ^{XVIII} Sakaliya naacakan maleekoo ya: “Puume inci fáyini kameye eehuu? Inci oopa maamane aalam lombo sitiiloo séelaarjane.” ^{XIX} Maleekoo ya neesokoo: “Inci yem Gabriyel. Inci ninsiirjo hátikin Pútuun pa, inci mpúpoñii píkey soki ekoorjan ya éesuume eyye. ^{XX} Sítan, ti káyinanaati kilimam, putumi efipucok, áatiyini káakup fo ta eehe efihitaako. Pánipani kilim ka kutoom efikitaako incolaa toko.”

* **EIX** 1:9 Káaluntan ka kiñañaa fhinu hinoom óo hinoom ñúsupak ti puwaaseena pa. Káaluntan ka nkíhineehin ti pututa kaaciin ka la sampane la ti ekumpa an ya enfakat ya eti Pútuun pa. Ekina eyem pýisan pa piti kaluum ka kiti pakan etempo.

XXI Pakan paka nkayeno hítuulu ínnimii heewune Sakaliya náafiyoonii páhantuwa ekumpan ya enfakat ya eti Pútuun pa. XXII Emma náafulii ma ayinaat káakup neyii nkámeysi nii aje ácukeyoocuk waah páhantuwa ti ekumpan ya enfakat ya eti Pútuun pa. Naayeno nkáakupaati fo káakup niŋ sipees. XXIII Lóokuj ya eti kaawaaseen ka kiteyoo ta nkipaye ta, naaño ho t'enuuf.

XXIV Fiyiit aaloo Elisabet naasa munow naayolo nemmo páhantuwa fo kiim isak. XXV Naasok: “Fiyee Ateeteyo náahinaam eehe, áfulanaam ti ŋusuu ti pakan paka.”

Ŋáapukuma Yéesu

XXVI Elisabet ti hiimoo hísakiyenu niŋ hoonool hiti munow, Pútuun pa mpúpoñii maleekoo ya eyya nkasok ya Gabriyel ti mah ma miti Kalilee ti saatee ya eti Naasalet. XXVII Pupupoño ti ámaacul a aja nkasok ya Mari, aja Josef ati miin ma miti cáwii ca citi Dawid naaŋaame ya ekop. XXVIII Maleekoo ya neenako la teyoo neesokoo: “Kásuumaay kiyeno n'awe, awe aja ataake ya pálafi pa piti Ateeteyo. Ateeteyo oopa n'awe.”

XXIX Mpásiyaloo kilim enkuu Mari naaliim naayeno eakanoolo pakicanal puume mpaaw. XXX Maleekoo ya neesokoo: “Tumpufe Mari, áasuumaasuum Pútuun pa. XXXI Sítan inci pusoki, aafasa munow mpúkii ciiñi cikampaani aakati ufanoo caacaw ca Yéesu. XXXII Afaayeno an eemaka, afaayonkalee Añii ya ati Pútuun pa piti patiila. Ateeteyo Pútuun pa efiwuufanoo elemeyu ya eti amansa ya eti maamayoo Dawid, XXXIII afaapampaŋan ti miin ma miti Jakob, cáwii ca citeyoo eticipa.” XXXIV Mari naaňahan yo: “Eehe puume níhiyina pitaako inci péemiit áyiin?” XXXV Maleekoo ya neesokoo: “Kunuu ka keenape ka éfikiwanoonii t'awe, sempe sa siti Pútuun pa piti patiila ínsikimpitooli, ekina ewune añii ya aja ankaakaay ya hipuku afaayeno eesampane, naasokee Añii Pútuun. XXXVI Sincan Elisabet atii ya aja nkasoke ya caakonta, ti himaamanoo oopa niŋ munow miti kiim isak niŋ hoonool miti cikampaani. XXXVII Méyi nii waah uheekut Pútuun pa.” XXXVIII Mari naaňahan yo: “Iyyoo, inci yem amiikan a ati Ateeteyo, hitaako t'inci samat nii fa ansoke fa.” Maleekoo ya neekaay.

Hiyoop ha hiti Mari pati Elisabet

XXIX Ti kunoom enkuu Mari naakaay mpacas ti saatee ya eti pítintij pa ti mah ma miti Yutaay, XL apinako la ti ekumpan ya eti Sakaliya naakican Elisabet. XLI Ta Elisabet náasiye ta Mari pakicanaloo añii ya naawen ti munowoo, Elisabet naameer niŋ Kunuu ka keenape ka. XLII Naaceek apusok: “Awe Pútuun pa mpíhine heehaje ha panap ti pakaal paka púloor, efi lompo pñin heehaje ha panap ti añii ya aja ankaakaay ya hipuku! XLIII Puume inci ínnapiyenee fiye, íñña ya ati Ateeteyo atoom kati mpáakeyyam hiyoo?” XLIV Sincan, emma inci ínsiye ma pakicanali añii aje ti munowam naawen ti pásuuma. XLV Aánapiyane awe aja yínane ya ti eehe Ateeteyo mpusoke ha nii efihitaako.”

Hímulu Pútuun pa hiti Mari

XLVI Mari naaceek apusok:

“Yaanam émulaa Ateeteyo!

XLVII-XLIX Kamma Pútuun pa mpítahii kunuu etempo t'inci amiikan a atempo ásikateen a, ekina ewune kunuwam kimeerjaa niŋ pásuuma ti Pútuun pa Afakana ya atoom.

Kamma Pútuun pa piti sempe mpíhinaam waah wenfakat, ekina ewune, písik fiyooy pikaay pa púloor efiimpiyonkalam ati pásuuma.

Caacaw etempo ceesampane.

L Pitaakaataak paket hikaw ti keefeye po ka fo ti ekaay óo ekaay.

LI Mpíyisan hamake ha niŋ epees etempo; mpíhancalool kéemakiyanooliye ka ti pakan paka.

LII Mpiwananii pumansa pa ti pílemeyu pa piteyii, pale, mpíseepin písikateen pa.

LIII Mpiisiitan keeyeniye ka ti peep pa niŋ waah weenape, pale, mpiyaan keetaake ka kapiño ho sipeesii ñaanii.

LIV Mpiyankan an amiikan etempo Israyel, ti énowuno paket hikaw etempo.

LIV Eehuu mpiyananane símaama unaa Abraham niŋ miin ma miteyoo fo caanók óo caanak.”

LVI Mari naayeno pati Elisabet fo kiim káhaaciil apite año ho pateyoo.

Ŋáapukuma ña ñiti Saŋ-Patis

LVII Púful toko, Elisabet íyyiŋooliyoo, náapukii cikampaani. LVIII Pikinooloo niŋ miin ma miteyoo nkási nii Ateeteyo áhinoohin henfakat niŋ paket hikaw, nkananfool ti pásuuma pa piteyoo. LIX Añii ya ta naataake ta kunoon isak niŋ káhaaciil nkákey kapinakanoo ti písiyool empa Pútuun pa mpilile pa niŋ maama ateyii Abraham, nkálafiyoo kawufan caacaw ca citi faafoo Sakaliya. LX Elisabet naacoop hilim ha naasokii: “Haani! Caacawoo ciňaŋaa piyeno Saŋ.” LXI Nkasokoo: “Pale an aneetaat ti miin ma miti aluu aja ataake caacaw encuu.” LXII Nkákup neyoo niŋ sipees, kapicakan faafoo enceyme caacaw náalafiye kawufan añiinoo. LXIII Naasokii kawufanoo káakiicumaa, naakiic: “Caacawoo Saŋ.” Pakan paka púloor ínnimii. LXIV Tokotoko putumoo mpípankino, híleeluufoo nihikatan, náayini káakup, náayaañ kaanimpan Pútuun pa. LXV Ewatate enfakat neeyeno ti pikinoolii púloor niŋ keekine ka ti pisaatee pa piti pítintij pa ti mah ma miti Yutaay, nkayeno káakup heetaakiye ha. LXVI An óo an éesiye ho naayeno káamiilool, naasok: “Añii aje, an puume naakaakaay piyeno?” Kaatuko sempe sa siti Ateeteyo siyenaayeno teyoo.

Hímulu Pútuun pa hiti Sakaliya

LXVII Añii ya, faafoo Sakaliya naameer niŋ Kunuu ka keenape ka naayaamakool hiti Pútuun pa, apusok:

LXVIII “Unimpanaa Ateeteyo Pútuun pa piti Israyel kamma mpítahe kunuu ti pakan etempo mpifakanii.

LXIX Mpúpoñii unaa Afakana eemaka ati miin ma miti amansa ya Dawid amiikan etempo,
 LXX eehuu piyaamakoola pa keesampanee ka nkátuunane unaa ti caacaw Pútuun pa ta infiyee
 LXXI nii efipufakan unaa ti pikamool unaa niŋ ti sipees keenate ka unaa púlooj.
 LXXII Mpíyisan símaama unaa paket hikaw, mpínawuno pšíyool etempo peesampanee pa,
 LXXIII esintoolo eyya mpisintooliye ya ti maamaa unaa Abraham[☆]:
 LXXIV nii, ta mpufakane ta unaa ti sipees pikamool unaa, éfiwuyiniyaa po himiikanate peefeyut
 LXXV nuuyeniyaa pimiikan keesampanee niŋ keeconoole hátkin etempo fo eket maama.
 LXXVI Awe añiinam lombo aafayonkalee ayaamakoola ya ati Pútuun pa piti patiila, kamma ankaakaay énowii
 hátkin Ateeteyo aapiwañaloo pítin pa,
 LXXVII ti káyisanool pakan etempo kafakan ka ti kaaponket ka kiti umuuyen wa uteyii,
 LXXVIII kamma Pútuun pa piti unaa mpimeenje paket hikaw, ekina ewune aja eecaaje ya nii caanak céefulii
 áfaawanoonii ápikey unaa hiyooy,
 LXXIX kati acaañ keeyem ka ti elonj ya eti náanim ña niŋ ti hísaalumant ha hiti eket ya, ápitintinjan unaa
 ti pítin pa piti kásuumaay ka.”
 LXXX Añii ya Saŋ náayankii, kunuuwo nkítaakii sempe. Naayeno ti káahaanj tes fo ta náafulii ta ti pakati
 Israyel.

II

Náapukuma ña ñiti Yéesu

^I Ta Saŋ-Patis naapukee ta, amansa ya enfakat a aja nkasok ya Ookust náafulanii hilim nii an óo an ti mah
 ma miti Room púlooj añaje hikiicu caacawoo. ^{II} Oom hikiicu hiyeniye híyaañ ta Kileños naayeniye ta ati
 hikaw ha hiti Siriya. ^{III} An óo an naaño ho ti saatee ya eti csaan ya eteyoo apikaakiicee po.

^{IV} Josef lombo náafulii ti saatee ya eti Naasalet ti mah ma miti Kalilee apiwant mah ma miti Yutaay
 ti saatee ya eti amansa ya Dawid eyya nkasok ya Betelehem, kamma akina lombo naayem ati miin ma
 miti maamaa teyoo Dawid. ^V Apikaay hikiicu ha naacoo pool Mari aja naajaame ya ekop, aja eeyeniye
 ya immunow.

^{VI} Ta nkayeniye ta po, fyiyiŋooliyooy, ^{VII} náapukii ciñiinooy cýyaañ, cikampaani. Naakuupatanool co niŋ
 ñiseehu naahintanooy ti púus kamma nkataakut ékaap la efikawanen.

Kakaman ñáapukuma ña ñiti Afakana ya pufaasa pa

^{VIII} Ti oom mah intaako ti ukít wa pufaasa keeyeniye efaas niŋ hánant písaacii pa piteyii. ^{IX} Maleekoo ya
 eti Ateeteyo néefulii teyii, ecaanj ya enfakat ya eti Ateeteyo néekinkoolii, ewatate enfakat neeyeno neyii.
^X Maleekoo ya neesokii: “Timpinife, cóopiyoocoo aluu ekoogan éesuume eti pásuuma enfakat piti pakan
 paka púlooj. ^{XI} Fíyooy pati saatee ya eti Dawid ciñii cipukee po Afakana ya, akina ayem Eenucee ya, akina
 lombo ayem Ateeteyo. ^{XII} Ehe piyisan empa éfinikiwoo pa tempo, efcanitook nkakuupatanooole ciñii niŋ
 ñiseehu nkhintan co ti púus.”

^{XIII} Tokotoko kayonj kenfakat kiti pumaleekoo nkúfulii alacana nkinanf maleekoo ya nkiyeno kaanimpan
 Pútuun pa, nkiyeno hisoku: ^{XIV} “Umúlaa Pútuun pa piti patiila, kásuumaay nkiyeno t’etaam ti payenka
 mpitaake ka pásuuma etempo.” ^{XV} Ta pumaleekoo pa mpuñohiye ta patiila pufaasa pa nkasokool: “Ukaayaa
 Betelehem hicuku heetaakiye ha, eeha Ateeteyo naasoke ha unaa.”

^{XVI} Nkahiliikan, kapucol nkatook Mari, Josef niŋ ciñii ca ceehintanee ca ti púus pa. ^{XVII} Ta nkacukoo ta
 nkayeno kakaman eeha maleekoo ya neesokii ha ti añii ya. ^{XVIII} Kéesiye ho ka púlooj innimii ti eeha pufaasa
 pa nkasokii ha. ^{XIX} Pale Mari naamank eehe púlooj ti kunuuwo náamiilool ho meemak. ^{XX} Pufaasa pa ta
 nkayeniye ta puñoho, nkayeno hímulu niŋ kaanimpan Pútuun pa kamma eeha nkásiye ha nkacuk samat nii
 fa maleekoo ya neesokii pa.

Híwasuyee ha hiti Yéesu caacaw

^{XXI} Ta naataake ta kunoom isak niŋ kíhaaciil, nkanakanoo ti písiyool empa Pútuun pa mpilile pa niŋ
 maamaa ateyii Abraham, nkawasoo caacaw ca Yéesu, samat nii fa maleekoo ya neesoke fa íñña ateyoo
 peelokot asa munow.

Kañoman ka kiti Yéesu ti Pútuun pa

^{XXII} Hinoom ha hiti kaakuulan ka kiti hipuku ha níhicolii, kaakuulan ka keekiice ka ti hilim ha heesiŋanee
 ha hiti Móyiis. Josef niŋ Mari nkacooop ciñii ca Jerusalem kápiyisanoo Ateeteyo. ^{XXIII} Inhínee nii heekiicee
 ha ti hilim ha heesiŋanee ha hiti Ateeteyo: “Niŋ añii áyiin ácook apukee añaje kañoman Ateeteyo.” [☆]
^{XXIV} Kañanja lombo kaawaaseen toko sílunt súsupak man me múcuucuuku músupak samat nii fa insokee
 fa ti hilim ha heesiŋanee ha hiti Ateeteyo. [☆]

Kaayaamakool ka kiti Simeyon

^{XXV} Intaako Jerusalem akee áyiin caacawoo Simeyon. Ayín eecoonoole naafe Pútuun pa, naayeno hítuulu
 aja akaakaay ékey kaapuñanooy Israyel. Kunuu ka keenape ka nkiyeno teyoo, ^{XXVI} nkíyisanoo nii ataket
 akina peecukut Eenucee ya ati Ateeteyo. ^{XXVII} Kunuu ka keenape ka nkítintinanooy apikaay pati ekumpan

ya enfakat ya eti Pútuun pa. Ta Yéesu pupukayoo nkácoopiyoo ta kati káhinoo eeha hilim ha heesiiganee ha fa nihisoke fa, ^{XXVIII} Simeyon naafenfo ciñii ca ti sipeesoo naanimpan Pútuun pa apusok:

XXIX-XXX “Kamma inci incuke niŋ ñikinam kafakan ka kitii, ekina ewune Ateeteyo, fiye aayina hikatu amiikan a atii apiket ti kásuumaay samat nii fa áyyinananaam fa; ^{XXXI} kafakan ka enka ammemaanoole ka hátkin písii pa púlooj, ^{XXXII} ecaaj ya eya efeeyisan keeneetaat ka Pusuwif Pútuun pa, néecoopii pakani Israyel hamake ha.”

^{XXXIII} Ciñii ca faafoo niŋ íññaá ateyoo ínnimii ti keesokee ka kiti ciñii ca. ^{XXXIV} Simeyon naasampanii, naasok íññaá ateyoo Mari: “Sítan, añii ya aje Pútuun pa pumamaloomamal kaati ácoopii enow ya eti pakan keemeerje pakati Israyel niŋ piyito pa piti pakakee pakan keemeerje. Afaayeno píyisan pa piti Pútuun pa empa pakan paka nkakaakaay pa hipooku, ^{XXXV} kati áfulanii tikitaarj pámiiloolal pa peeyoliye pa ti kunuu hícamp pakan. Awe íññaá ateyoo lompo kúnuul efikiyeno ti yaani samat nii aja epaay neeyaye.”

Kaayaamakool ka kiti Hanna

^{XXXVI} Intaako akee aal ayaamakoola eemaamane caacawoo Hanna, faafoo Fanuwel, ati miin ma miti Asel. Apinimo ti áyiinoo fo sitiil isak niŋ súsupak, áyiinoo naaket. ^{XXXVII} Nene animiit, sittiiloo áwii epaakiil niŋ sipaakiil (84). Afúlantoo pati ekumpan ya enfakat ya eti Pútuun pa, náatuul po ti suŋ niŋ ti kaluum hánant niŋ hanakan. ^{XXXVIII} Ti oom caanak, ápucolii teyii, naanimpan Pútuun pa, naayeno hisoku kiti ciñii ca hátkin keeyeniye ka púlooj hítuulu kafakan ka kiti Jerusalem.

Piyetu pa piteyii Naasalet

^{XXXIX} Ta Josef niŋ Mari nkapayoole ta fa ínhinee fa samat nii fa insokee fa ti hilim ha heesiiganee ha hiti Ateeteyo, nkayet Kalilee pati saatee ya eteyii Naasalet. ^{XL} Añii ya náayankii niŋ sempe; naameerj echohato, páfal pa piti Pútuun pa mpiyeno teyoo.

Ákampaani ya Yéesu pati Ekumpan ya enfakat ya eti Pútuun pa

^{XLI} Esúk óo ésuk Yéesu pupukayoo nkakaakaay Jerusalem pahaaño pa piti Himuusu ha. ^{XLII} Ta naataake ta sitiil ŋasuwán niŋ súsupak, nkasiloo Jerusalem pahaaño pa, samat nii fa cosaan ya eteyii neesoke fa. ^{XLIII} Pahaaño pa pupupa nkayeno puñoho, akampaani ya Yéesu náatowoonii puson Jerusalem, pale pupukayoo kápanumut. ^{XLIV} Incukii nii oopa ti pinamii, kapisapal fo hinoom púmpuluj, nkáyaañoo híjes ti pakani niŋ ti pinapoolii.

^{XLV} Ta nkacukutoo ta nkañoho Jerusalem híjesoo. ^{XLVI} Ti hinoom ha íhaacyenu ha nkalajanoo la ti ekumpan ya enfakat ya eti Pútuun pa naayeniye niŋ pikalajana pa, apiyeno kásiitan teyii niŋ kaacakanooolii. ^{XLVII} An óo an éesiyoó ínnimoo ti kameye ka kiteyoo niŋ ti pañahanaloo. ^{XLVIII} Pupukayoo kápucukoo, nkaŋaŋo. Íññaá ateyoo naasokoo: “Añiinam, weyme ánhine unii fiye? Paapaa atii niŋ inci uliiimaaliim meemak ti híjesi.” ^{XLIX} Yéesu naañahanii: “Weyme inniŋesam? Fo nímiit nii inci ñaŋaa piyeno ti ekumpan ya eti Paapaa atoom?” ^L Pale kásiit eeha náalafiyii ha hisoku.

^{LI} Náawanonii niŋ pupukayoo Naasalet, náatuulii. Íññaá ateyoo naamank enke púlooj cew ti kunuuwoo.

^{LII} Yéesu náayankii niŋ echohatoyoo niŋ kaacecoo, Pútuun pa niŋ pakan paka nkálafiyoo pihajhajj toko.

III

Káatuunan ka kiti Saŋ

^I Ti sitiil kaat ya siti Tipel Sesaal, amansa ya enfakat a ati mah ma miti Room, Pons Pilaat naayeno ati hikaw ha hiti Yutaay, Helot naayeno ati hikaw ha hiti Kalilee, atuwoo Filip naayeno ati hikaw ha hiti mah ma miti Itulaay niŋ Tilakonit, niŋ Lisañas ati hikaw ha hiti Apilen. ^{II} Annas niŋ Kayif nkayeno puwaaseena pa kenfakat ka pakati Pútuun pa. Ti oom caanak hilim ha hiti Pútuun pa nñhicolii ti Saŋ, Sakaliya añiinoo, pati káahaaj ka tes. ^{III} Saŋ naayeno kaafiitanool mah ma púlooj meekole ma musuu ma miti Jordan, apiyeniyyi káatuunan: “Níhin pátise nípiyisan nii níwunkaawunko umuuyen wa utaaluu, Pútuun pa kati puponket wo aluu.”

^{IV} Samat nii hilim ha heekiice ha ti kaahit ka kiti Esayaayaamakoola ya:

“An náaceekii ti káahaaj tes apusok:

‘Niwañal pítin pa piti Ateeteyo,

nicoonanoole pítin pa piteyoo.

^V *Elijoon óo elijoon efeehokanee,*

tíntij óo tíntij niŋ cíntinj óo cíntinj éfipitamiyane.

Ñítin ña ñeeyoncalooliye ña efiñicoonanoolee,

ñítin ña ñiti pínanikiin pa efiñiteecanoolee.

^{VI} *Pakan paka púlooj efikacuk kafakan ka kiti Pútuun pa.* [✠]

^{VII} Saŋ naasok kayoj ka kéekeyii ka kati áhinií pátise: “Aluu mufepa emmuu! Ayme áwunii aluu kunuu kati nitey paseeña pa piti Pútuun pa peeyem pa ti ékey? ^{VIII} Níhin waah weenape samat nii enuun eyya nepuk papukal peenape. Fiyuu éfiyisan nii níwunkaawunko umuuyen wa utaaluu. Timpi níyaañ esokoolo nii: ‘Unaa ufakaafak kamma Abraham naayem maamaa ati unaa.’ Inci pusok aluu háati ti pínanikiin empe Pútuun pa píyiniyini éfulanii epuuk pakati Abraham. ^{IX} Ehe hinahaane ha nihihintiyi ti nínkonk punuun pa. Enuun óo enuun eepukut papukal peenape efeefitaloolee neewantee ti seemak.”

X Kayoj ka nkicakanoo: “Puume unii úfuuhin?” XI Sarj naañahanii: “Nij an atakaa kúsool kúsupak añarjaa káapaacinool nij aja atakut ya, aja atake paliyal añarjaa lompo íhinu fo.” XII Pisayoola kúncoo ya lompo nkákey kati káhinee pátise nkacakanoo: “Ahámpaatiin, puume nuuñarje íhinu?” XIII Naasokii: “Timpi nisa piharj la pakati Room nkasoke la aluu.” XIV Pusoccaali lompo nkacakanoo: “Unii puume nuuñarje íhinu?” Naañahanii: “Timpi nicoop mañ miti an ti sempe aluu, timpi ninook an kamma mañ, nileh ti cooy ya eti aluu.”

XV Pakan paka púlooj nkayeno hítuulu man hikee efihitaako, nkayeno eakanoolo ti kunuuwii man Sarj ayem Eenuce ya ati Pútuun pa. XVI Sarj naañahanii pako púlooj: “Inci nij man íhin aluu pátise. Pale aja eeyem ya ti ékey aharjaam sempe, yinaat fala kákopin ñikopu ña ñiti pisamata pa piteyoo. Akina áfaahin aluu pátise nij Kunuu ka keenape ka nij seemak. XVII Kaahelu ka kiteyoo unka ti epeesoo kati ákatinool pakak pa nij éheeni ya. Naamank pakak pa la ti pileefaan pa piteyoo, pale afaasowan éheeni ya ti seemak seehokiyantoo.” XVIII Nij kikee kilim keemeenje Sarj naaluun pakan paka kápuwunko umuuyen wa uteyii náatuumanii ekoonjan ya éesuume ya.

XIX Pale, Sarj nawatanwatan Helot ati hikaw ha hiti Kalilee kamma naalame Helotiya púnuwoo aaloo, nij waah wa púlooj ewwa náahine wa weekance wa. XX Tempo Helot naapenane eehe: naakul Sarj ti ékuluma.

Pátise ya eti Yéesu

XXI Ta hícum pakan nkáhinee ta pátise, Yéesu lompo náahinee pátise, naaluun. Ta naayeniye ta kaluum, alacana néepankino, XXII Kunuu ka keenape ka nkíwanonii teyoo, nij enii samat nii hícuucuuku. Hilim níhifúlii alacana: “Awe yem añiinan, aja inci íllafiye ya; ti awe inci intaake pásuumayam.”

Yéesu símaamayoo

XXIII Yéesu ti máamun sitiiloo áwii nij ñaasuwan náayaañe páhin pa piteyoo. Incukii nii akina ayem Josef añiinoo, Josef ati Heli, XXIV Heli ati Matat, Matat ati Lewi, Lewi ati Meleki, Meleki ati Yannay, Yannay ati Josef, XXV Josef ati Matacas, Matacas ati Amos, Amos ati Nahum, Nahum ati Esili, Esili ati Nakay, XXVI Nakay ati Maat, Maat ati Matacas, Matacas ati Semeyin, Semeyin ati Yosek, Yosek ati Yota, XXVII Yota ati Yowanan, Yowanan ati Lesa, Lesa ati Solopapel, Solopapel ati Salatiyel, Salatiyel ati Neli, XXVIII Neli ati Meleki, Meleki ati Adi, Adi ati Kosam, Kosam ati Elematam, Elematam ati Eel, XXIX Eel ati Yesus, Yesus ati Eliyesel, Eliyesel ati Yolim, Yolim ati Matat, Matat ati Lewi, XXX Lewi ati Simeyin, Simeyin ati Yuta, Yuta ati Josef, Josef ati Yonam, Yonam ati Eliyakim, XXXI Eliyakim ati Meleya, Meleya ati Menna, Menna ati Matata, Matata ati Natan, Natan ati Dawid, XXXII Dawid ati Yesaay, Yesaay ati Yopet, Yopet ati Powas, Powas ati Sala, Sala ati Naason, XXXIII Naason ati Aminatap, Aminatap ati Atimin, Atimin ati Alini, Alini ati Hesilom, Hesilom ati Fales, Fales ati Yuta, XXXIV Yuta ati Jakob, Jakob ati Isaak, Isaak ati Abraham, Abraham ati Telah, Telah ati Nahol, XXXV Nahol ati Seluk, Seluk ati Pelek, Pelek ati Epel, Epel ati Selah, XXXVI Selah ati Kayinam, Kayinam ati Alpaksat, Alpaksat ati Sem, Sem ati Nowe, Nowe ati Lemek, XXXVII Lemek ati Metuselah, Metuselah ati Enok, Enok ati Yelet, Yelet ati Mahalaleel, Mahalaleel ati Kenan, XXXVIII Kenan ati Enos, Enos ati Set, Set ati Ataam, Ataam ati Pútuun pa.

IV

Híluuñuyee ha hiti Yéesu

I Yéesu naameenj nij Kunuu ka keenape ka, náafúlii ti musuu ma miti Jordan. Kunuu ka nkiyeniyoo kátintinjan pati káahaarj ka tes. II Naayeno po fo kunoom áwii ésupak, Seetaani ya ti hijes híluuñuyoo. Aliit waah ti oom kunoom púlooj, ti pikelan, peep mpucokoo.

III Seetaani ya neesokoo: “Nij awe yem Añii Pútuun, sok énanikiin eyee eyeso hímpuul.” IV Yéesu naañahan yo: “Kiiceekiic ti hilim ha hiti Pútuun pa: *'An ataloj nij hímpuul lamma.*”

V Seetaani ya neecoopoo patiila la haane, néeyisanoo mpacas cáwii ca citi mah ma púlooj. VI Neesokoo: “Inci fawufani kayine enke púlooj nij hamake ha hiti cáwii ca, kaatuko inci nkuwufanee, yiniyini kawufan etenko an óo an aja ínsumaaam. VII Fiye, náakilipiyyaa hátkinam ti hímulu, efikiyeno púlooj kiti.”

VIII Yéesu naañahan yo: “Kiiceekiic ti hilim ha hiti Pútuun pa: *'Hátikin Ateeteyo Pútuun pa pitii áafakilipo ti hímulu, nij pikina lamma añarje hítuulu.*”

IX Seetaani ya néetintinjanoo Jerusalem episanoo la harje la pahaan ti ekumpaen ya enfakat ya eti Pútuun pa. Nene esokoo: “Nij awe yem Añii Pútuun, fúl le cípo t'etaam. X Kamma nkíicee ti hilim ha hiti Pútuun pa:

'Éfipusok pumaleekoo etempo pumankooli;

XI *nij sipees etempo éfipiseepini,*

eha efihiwun ha kooti etikilojoolo ti énanikiin.”

XX Yéesu naañahan yo: “Kiiceekiic ti hilim ha hiti Pútuun pa: *'Aañajut puwinko Ateeteyo Pútuun pa pitii.*”

XXIII Ta Seetaani ya neepaye ta hijes híluuñuyoo ha púlooj, neekatanoo fo ti cikee caanak.

Píyaañ páhin pa piti Yéesu

XIV Toko fúle, Yéesu naañoho Kalilee, nij pameenj sempe sa siti Pútuun pa séefulii sa ti Kunuu ka keenape ka. Pakan paka nkáyaañ káakup kiteyoo ti pisaatee pa púlooj péekinkoolii pa. XV Naayeno kakalarjan ti púluumuma pa piteyii, pakan paka púlooj nkayeniyyoo hímulu.

Hipookuyee ha hiti Yéesu Naasalet

XVI Púful toko, Yéesu naakaay Naasalet pa náakulee pa. Ti hinoom ha hiti kayeno ka kiti Pusuwif pa naanako ti éluumuma ya eteyii samat nii fa naasale fa íhinu. Naalito apisiijo kati akalarj. XVII Nkañaakanoo kaahit ka kiti ayaamakoola ya Esaya. Apúpoonin ko, naacuk la nkakiice la:

XVIII “Kunuu ka kiti Ateeteyo unka t’inci

kamma nkimamalaam

kati túunan ekoonjan éesuume ti keeleke ka.

Kúpoñiyaampoñ kati kaman keekulee ka nii éfikafulii,

nij kéefuume ka nii éfikañhoonii ti hicuku,

kati fúlan keekallanee ka ti kúnuul,

XIX *nkaman etii eyya Ateeteyo áfaayisan pásuum pa piteyoo.*✠

XX Naapoon kaahit ka naañaakan ko áhina ya naacaayeno. Keeyeniye ka ti éluumuma ya púlooj cew ñikini inñiya teyoo. XXI Náayaañ hisokuyii: “Fiyoo, heekiicee eehe hitaakiyaa ti pásiyal aluu.” XXII Pakan paka púlooj nkákup héesuume teyoo, innimii ti kilim ka kéesuume ka kéefulii ka ti putumoo. Nkacakan: “Fo aje tom ayem Josef añiinoo?” XXIII Yéesu naasokii: “Híniyaamhiini nii efininam ti kusoku enke: ‘Akúuñana kúuñanoolo! Hín le ti saatee ya etii, samat nii eehe núusiye ha ánhine Kafaanawum.’”

XXIV Naapenan hisokuyii: “Páñipani, ayaamakoola asayanantee ti saatee ya eteyoo. XXV Pñiiniyan aluu nii ti caanak ca citi ayaamakoola ya Elí, etii pa enuput fo sitiil síhaaciil nij kiim isak nij hoonool, épankul neeyeno ti mah ma púlooj. Tempo, intaako piyaanjat peemeerje Israyel payenka pákayiinii keekete. XXVI Pútuun pa pupoñut Elí ti akee ti payenkuu, pale ti ekee eyaanjat aña áyiinoo eekete ati saatee ya eti Salepat pukol saatee ya eti Siton.✠ XXVII Ti caanak ca citi ayaamakoola ya Elise, intaako lompo kayoj púkuuña pakati kanuk ti mah ma miti Israyel, pale háati oonool teyii akuulanutee fo Neeman lamma ati Siriya.✠”

XXVIII Pakan paka púlooj keeyeniye ka ti éluumuma ya, kiiñii nkili ta nkásiye ta enke fiye. XXIX Nkayito, nkáfulanoo ti saatee ya. Nkacoopoo patiila kanaac citintinj ca la saatee ya neelutee la, kati káhalapiyoo t’etaam. XXX Pale Yéesu nánapii ti pututa kayoj ka naakaay pítinoo.

Hiyaanu hísaalumant seetaani

XXXI Yéesu náawanonii Kafaanawum, saatee eti Kalilee, naayeno kakalarjan pakan paka ti hinoom ha hiti kayeno ka kiti Pusuwif pa. XXXII Innímii ti pakalarjanal pa piteyoo, kamma hilim ha hiteyoo nihitaake sempe.

XXXIII Intaako la ti éluumuma ya áyiin aña hísaalumantseetaani nihinakiye. Náacekii nij kaawiiluyoo: XXXIV “Katan unii! Weyme uyem ti pututa unaa, Yéesu ati Naasalet? Fo áakeyookey aakati púcalool unii? Inci méyimeyi awe yem ayme: Eesampane ya ati Pútuun pa!”

XXXV Yéesu naafet teyyo: “Fatan! Fúlii teyool!” Hísaalumant ha nihitah áyiin a t’etaam hátkin pakan paka púlooj, nihiful teyoo peekuumutoo.

XXXVI Pakan paka púlooj nkajarjo nkayeno picakanool: “Hilim eehe, hilim puume? Ti kayine nij sempe nasok hísaalumant ka kúfulii, nkúful!” XXXVII Kiti Yéesu nkásiyo ti pisaatee pa péekinkoolii pa púlooj.

Káakuuñan ka kiti keemeerje ka

XXXVIII Yéesu ápufulii la ti éluumuma ya naanako la ti ekumpaana ya eti Simon. Simon aasonoo aal naayeno nij káakuuñu kiti pasowe-enii kenfakat, nkaluum Yéesu apiyankananoo. XXXIX Naañeeho toko teyoo naafet ti pasowe-enii ya mpúful. Tokotoko náayitoonii, naamankoolii.

XL Ti panowal caanak ka, pakati káakuuñu óo káakuuñu nkácoopiyee ti Yéesu, naalemp sipesoo ti an óo an teyii, náakuuñanii. XLI Kísaalumant lompo nkúfulii ti pakan keemeerje, nkinyo hiceeko: “Awe yem Añii ya ati Pútuun pa!” Pale naafet tenko naakit ko káakup kamma nkimeya nii akina ayem Eenucee ya ati Pútuun pa.

XLII Cipilap, Yéesu naañaako apiyeno lamayoo. Kayoj ka nkinyenyoo híjes, ta nkítookiyo ta la naayeniye la, nkílafiyoo hícoku tikimpi akatanii. XLIII Pale naasokii: “Inci ñañaa káatuunan ekoonjan ya éesuume ya eti cáwii ca citi Pútuun pa ti pikee pisaatee pa lompo, heewune ha inci ímpoñiyee.” XLIV Naayeno káatuunan eteeho ti púluumuma pa piti Yutaay.

V

Kamamal ka kiti Yéesu pinapanayoo píyaañ

¹ Hikee hinoom Yéesu naasiijo la ti kantant ka kiti han ha hiti Kennesalet*, kayoj ka nkikincooloo kipiyeno kásiitan hilim ha hiti Pútuun pa. ² Akee acalafayya, caacawoo Simon Piyeer, naayeno pukol han ha. Pákawiyoo picalafayya Saak nij Sañ, Sepete epuukoo, nkayeno lompo toko[†]. Picalafayya pa payenkuu, ñiteen ña ñiteeyii núsapak ña inñisiijo ti kantant ka, kápuwanoonii teñño nkayeno puñowu picala pa piteyii.

Ti kásiijuma enkuu, Yéesu naacuk ñiteen ña, ³ náayuuko ti piteen pa piti Simon, naasokoo: “Fúlan po le ti kantant ke, teenjan po caahinkinj,” naayeno tempo apiyeno kakalarjan kayoj ka.

✠ IV:XXIX 4:19 Esaya 61:1-2

✠ IV:XXVI 4:26 1 Pumansa 17:7-24

✠ IV:XXVII 4:27 2 Pumansa 5:1-14

* V:I 5:1 Hikina lompo

nihisokee han ha hiti Kalilee. † V:II 5:2 Luk akiicaakic kikee kilim enke ti 5:10.

^{IV} Ta naapaye ta káakup, naasok Simon: “Wanan piteen pa pati kásul ka innitah picala pa piti aluu nípicókii soon.” ^V Simon naañahanoo: “Aápuu, unii uyokaa hánant ha púlooj ti calafayi ucokut waah. Pale nij aasokaa fo, inci fatah picala pa.” ^{VI} Nkatah po nkácókii hícum soon fo picala pa piteyii mpíyaañe pihaaco. ^{VII} Nkakaaween pákawiyyi keeyeniye ka ti pikee piteen kápikey kapiyankanani, nkákey nkameerjan ñiteen ña ñusupak ña púlooj fo íññilafiye híseemu.

^{VIII} Simon Piyeer, ta naacuke ta eehuu, náakilipo ti Yéesu wootoo naasokoo: “Ahámpaatiin, láarjam, inci áyiin amuuyena!” ^{IX} Kaatuko Simon nij pákawiyoow kajarjaanarjo ti hícum soon ensa nkacoke sa. ^X Saak nij Sarj lombo nkarjarjo. Yéesu naasok Simon: “Timpí fe, písk fíyooy pakan ankaakaay hicoku.” ^{XI} Nkáciñij, nkafaakal ñiteen ña ñiteyii, nkatah toko waah óo waah, nkanapan Yéesu.

Káakuuñan áyiin ati kanuk

^{XII} Hikee hinoom Yéesu naayeno ti ekee saatee, intaak áyiin ati kanuk. Nij pacukaloo Yéesu, naanow hátikinoow, puhoonuyoo t’etaam naaluomoo: “Ahámpaatiin, áyiniyamiyini kaakuulan, nij álafiyaa.” ^{XIII} Yéesu náañaananii epeesoo náalikoo, naasokoo: “Inci láfilafi. Kuul!” Tokotoko kanuk ka nkikatanoo. ^{XIV} Yéesu naakitoo hisoku eteeho an: “Kaay cáayaañ yisanoolo awaaseena ya ati Pútuun pa, uwwaaseen kaawaaseen ka kiti kaakuulan ka enka Móyiis naasoke ka aluu, ápiyisan pakan paka nii awe kásuumaayi ayyem.”

^{XV} Háati fo, kiti Yéesu nkiharj toko nkísiye, uyoj pakan núuconcoolii ti káasiitanoo nij ékuuñano úkuuñu wa uteyii. ^{XVI} Pale Yéesu nañakoñako ti káahaarj tes, naayeno po kaluum.

Káakuuñan áyiin éehute

^{XVII} Hikee hinoom Yéesu ti kakalarjan, Pufalisaay pa nij pikalarjana hilim ha heesiinaneer ha hiti Móyiis nkáfulul pan óo pan ti misaatee ma miti Kalilee, miti Yutaay nij Jerusalem, nkayeno toko. Sempe sa siti Ateeteyo insinyo ni ti Yéesu kati ákuuñan kéekuñe ka.

^{XVIII} Tempo, pakakee pakan kéekantoonii páhut ti kahun nkácolii. Nkayoopoow kanakan ti ekumpan ya kati kahintanoo hátikin Yéesu. ^{XIX} Pale kataakut pítin piti kanakanoo kamma kayoj ka. Nkasilo neyoo ti kankalarj ka nkátiñin káatiñu nkáyuunaniyoow toko nij kahun ka kiteyoo ti pututa pakan paka hátikin Yéesu.

^{XX} Ta Yéesu naacuke ta káyanan ka kiteyii, naasok ákuuñaa ya: “Awí, umuuyen wa utii uponketee.” ^{XXI} Pikalarjana hilim ha heesiinaneer ha nij Pufalisaay pa nkáyaañ káamiilool ti fanjii: “Aje an puume naacokooliye fo kati atañal Pútuun pa? Ayme ayina kaaponket umuuyen wa fo nij neetaat Pútuun pa lamma?” ^{XXII} Yéesu náameyi eeha nkayeniye ha káamiilool naacakanii: “Weyme uwone imitaak pámiiloolal empuu ti saan aluu?” ^{XXIII} Weyme uharje páciite hisoku: ‘Umuuyen wa utii uponketee’, nij hisoku: ‘Lito nkaay!’ ^{XXIV} Pale píyisan aluu nii inci, Añii An, taakaataak kayine t’etaam kiti kaaponket umuuyen wa,” naasok páhut pa: “Inci pusoki, lito, coop kahun ka kitii, iyyet t’enuuf.” ^{XXV} Tokotoko naasiño hátikini, náaseepin kahun enka nahinto ka tenko, naayet t’enuuf ti hímulu Pútuun pa. ^{XXVI} Pakan paka púlooj innimii nkámul Pútuun pa. Ewatate neemeerjii nkayeno hisoku: “Ucukaacuk fíyooy heetaapala hicukee.”

Kaayonkal ka kiti Lewi

^{XXVII} Púful toko, Yéesu naakaay naacuk asayoola kúncoo ya arja nkasok ya Lewi, naayeniye ti ésayuma kúncoo ya. Yéesu naasokoo: “Nápaniyam.” ^{XXVIII} Lewi naalito, naakatan waah óo waah ewwa naayeniye íhinu naanapanoo.

^{XXIX} Lewi, ti kánapiyan Yéesu, naayonkaloo hili káciim kenfakat ti ekumpan ya eteyoo, intaako toko kayoj kenfakat kiti pisayoola kúncoo ya nij pakakee pakan keeyeniye hili neyii. ^{XXX} Pale Pufalisaay pa nij pikalarjana hilim ha heesiinaneer ha nkayeno káakumutool ti pinapana pa pakati Yéesu, nkasokii: “Weyme innili, innilaa nantoonool nij pisayoola kúncoo ya nij pumuuyena pa?”

^{XXXI} Yéesu naañahanii: “Pakan paka tom keeyem ka kásuumaayii kasoolahe ákuuñana, pale kéekuñe ka. ^{XXXII} Inci kéyooat kaayonkal keecoonoole ka, pale pumuuyena pa kati káwunko umuuyen wa uteyii.”

Kacakan ka kiti suj ya

^{XXXIII} Pakakee pakan nkasok Yéesu: “Pinapana pa pakati Sarj nkaloombloom suj nij kaluum, fo lombo incuke ti pinapana pa pakati Pufalisaay pa, pale pakatii paka nkatowo ti hili nij pálaani.” ^{XXXIV} Yéesu naañahanii: “Efiniyini hiwasu pakan suj kéeyonkaliyee pahaano piti esa, asaya ya toko nij poko?” ^{XXXV} Pale caanak unca ti ékey, asaya ya áfaafulanee teyii, ti oom kunoom efikasuj.”

^{XXXVI} Naasokii lombo hícantitiute eeh: “An ahaacantoo cifaal ti hísool héeyeeni kati apap co ti hísool heemaamane. Nij áhinaa fo, afaahaac hísool ha héeyeeni ha, nij fúlaa toko cifaal ca céfulii ca ti hísool ha héeyeeni ha eticinapool nij hísool ha heemaamane ha. ^{XXXVII} An awasantoo pucoma elaan ti uparj[†] weemaamane. Nij áhinaa fo pucoma pa piti elaan ya efihihaac uparj wa, elaan ya efeeniiso, uparj wa núpucaloolo. ^{XXXVIII} Pale pucoma elaan, fo puwasee ti uparj wéeyeeni. ^{XXXIX} An atasiikan elaan eeyanke náalafi pucoma, kamma elaan eeyanke neeharjoo pásuum.”

VI

Yéesu Ateeteyo ati hinoom ha hiti kayeno ka

† V:XXXVII 5:37 Kapañ keecifee keyeena hiwasuyee tenko elaan nij fotom man nij ekina tom miin.

^I Hikee hinoom hiti kayeno kiti Pusuwif pa, Yéesu naayeno kaafiitanool koos, pinapana pa pakateyoo nkayeno kaasoot ulat nkahenkecal wo niŋ sipeesii nkayeno wo hili. ^{II} Pakakee ti Pufalisaay pa nkacakanii: “Weyme inniyem ti ihinu héehinantee ha ti hinoom ha hiti kayeno ka?” ^{III} Yéesu naaňahanii: “Fo nikalaŋut eeha Dawid náahine ha ta peep pa mpicokii ta akina niŋ pákawiyoo?” ^{IV} Anakaanako ti ékuut ya enfakat ya eti Pútuun pa, naaocoo hímpuul ha heesampanee ha eeha puwaaseena pa pakati Pútuun pa nkaňaŋe ha hili poko lamayii. Apili ho, naawun pákawiyoo.” ^V Yéesu nene asokii: “Inci, Aňii An, yem Ateeteyo ati hinoom ha hiti kayeno ka.”

Káakuuňan ti hinoom ha hiti kayeno ka

^{VI} Hikee hinoom nene hiti kayeno Yéesu naanako ti éluumuma ya eti Pusuwif pa apiyeno kakalaŋan. Intaako toko áyiin aňa epeesoo yáali éehute. ^{VII} Páawoo Pufalisaay pa niŋ pikalaŋana hilim ha heesiŋanee ha kayenaayeno hiŋes waah ewwa efikanook newwo Yéesu, nkayeno kaasincan teyoo man áfaakuuňan ti hinoom ha hiti kayeno ka. ^{VIII} Pale Yéesu náameyi pámiiloolalii naasok áyiin a ati epees ya éehute ya: “Lito siinjo hátkin pakan paka.” Ayiin a naalito naasiinjo. ^{IX} Yéesu naasokii: “Inci picakan aluu, eeheyeme hicoonee ti hinoom ha hiti kayeno ka: ihinu heenape fo ihinu heenaput, kafakan eloj fo káapucalool eteyoo?” ^X Naasincanii púlooj cew, nene asok áyiin a: “Pántin epeesii.” Ayiin a náahin fo, epeesoo neeňoho toko tak.

^{XI} Pale Pufalisaay pa niŋ pikalaŋana hilim ha heesiŋanee ha, kiiňii nkili meemak, nkáyaan piteŋenool puume éfikahin Yéesu.

Kamamal ka kiti pupoňapoň pa ŋaasuwan niŋ pákasupak paka

^{XII} Ti oom kunoom Yéesu naakaay pati tíntiŋ ya kaluum, naapa hánant ha púlooj ti kaluum Pútuun pa. ^{XIII} Ta incilape ta, naayonkal pinapana pa pakateyoo naamamal teyii ŋaasuwan niŋ pákasupak, payenka efikayeno pupoňapoň pa pakateyoo. Poko kayem: ^{XIV} Simon aňa naawufane ya caacaw ca Piyeer* niŋ atuwoo Andre, Saak, Saŋ, Filip, Paatolomaay, ^{XV} Máciya, Tomas, Saak ati Alifaay, Simon aňa nkasok ya Selot†, ^{XVI} Yutas ati Saak, niŋ Yutas Iskaliyot, aňa akaakaay ya hífulu ti Yéesu.

Kakalaŋan ka niŋ káakuuňan ka

^{XVII} Púful toko, Yéesu náawanoonii ti tíntiŋ ya niŋ keeyeniye ka neyoo, naasiinjo la etaam ya neetempanooliye la. Kayoj keemeerje kiti pinapana pa pakateyoo nkiiyeno toko niŋ hícumpp pakan kéefulii Yutaay, Jerusalem niŋ kéefulii ti pisaatee pa piti kantant ka peeyem pa Til niŋ Siton. ^{XVIII} Kákeyyokey káasiitanoo niŋ kati káakuuňanee úkuuňu wa uteyii. Payenka kisaalumant nkiiyokane nkáakuuňanee. ^{XIX} An óo an ti kayoj ka naaŋes hílikuyoo kamma sempe ínsifulii teyoo ínsikuuňanii púlooj.

Hiyihu niŋ hitahu kunuu

^{XX} Yéesu naasincan pinapana pa pakateyoo naasok:

“Niyihaayih - aluu keeleke ka,
kaatuko cáwii ca citi Pútuun pa citaaluu.
^{XXI} Niyihaayih - aluu keeyem ka fiye ti peep pa,
kaatuko efinisiitane.

Niyihaayih - aluu keeyem ka fiye ti pukooŋ,
kaatuko efinilenken.

^{XXII} Niyihaayih - niŋ pakan kanataa aluu,
nkaňay aluu, nkateňal aluu,
nkákup ti aluu heenaput kamma ínniyinane ti inci, Aňii An.

^{XXIII} “Nihaaňo ti oom hinoom, ninuunuutool ti pásuuma, kamma kawun kenfakat nkiiyem ti hítuulu aluu alacana. Kaatuko fiyuu símaamayii nkáhine piyaamakoola pa.

^{XXIV} Pale kúnuul efikiyeno ti aluu! - aluu keetaake ka,
kaatuko nisayaasa kaapuúňanool ka kiti aluu.

^{XXV} Kúnuul efikiyeno ti aluu! - aluu keesiite ka fiye,
kaatuko efiniyeno ti peep.

Kúnuul efikiyeno ti aluu! - aluu keeyem ka ti caalenken fiye,
kaatuko efiniyeno ti weenjoot innikooŋ.

^{XXVI} Kúnuul efikiyeno ti aluu! - niŋ pakan paka púlooj kákupaa ti aluu heenape.
Kaatuko fiyuu símaamayii nkáhine keeneetaat ka piyaamakoola pánipani.”

Pálafi pikamooli

^{XXVII} Yéesu nene asok: “Pale inci pusok aluu, aluu keeyemam ka ti káasiitan: Nílaŋi pikamool aluu, níhin heenape ti payenka keenate ka aluu. ^{XXVIII} Nisap lúwa payenka nkaňan ka aluu, niluum Pútuun pa heenape payenka nkacancool ka niŋ aluu. ^{XXIX} Niŋ an ahankuu kapal ti kaawiiulu, ufanoo kikee kaawiiulu ka apinene ahanki tenko kapal. Niŋ an alamaa hísool ha hitii henfakat ha, timpi kitoo hicoopu eeha lupu páhantuwa. ^{XXX} An óo an eelumuu uwwunoo, niŋ an acoopaa waahi timpi cakanoo wo. ^{XXXI} Níhin pakan paka samat nii fa ínnilafiye fa kati nkáhin aluu.

* **VI:III** 6:3 1 Samiyel 21:1-6 * **VI:IV** 6:14 Ti kaj ya eti Kilek, Piyeer, ekina eyem “énankiin”. † **VI:V** 6:15 Selot, ti caanak ka citi Yéesu, yenaayeno kayoj keeyeniye esuum kiti mah ma miteyii.

XXXII “Innlafiyaa kéelafiye ka aluu lamma, eyyeyme cooy innikaakaay hitaaku? Háati pumuuyena pa nkálafilafi kéelafiyii ka. XXXIII Innfhinaa heenape ti payenka nkáhin ka aluu heenape, eyyeyme cooy innikaakaay hitaaku? Háati pumuuyena pa nkáhinhin fo. XXXIV Innimaakaa payenka incuke ka aluu nii efikañahan aluu, eyyeyme cooy innikaakaay hitaaku? Háati pumuuyena pa nkamaakmaak pumuuyena pa kati kañahanii memma nkamaakii ma. XXXV Pale nílafi pikamool aluu, níhin heenape teyii, innimaakii, timpi nímiilool hitaaku kañahan teyii. Innfhinaa fiyuu, Pútuun pa efiupuwun aluu kawun kenfakat niñ fúlaa toko efiniyeno epuuk pakati Pútuun pa piti patiila, kamma mpinape ti keesokantoo ka apalaka niñ ti keekance ka. XXXVI Nitaak paket hikaw samat nii Faaf aluu ati patiila fa naataake fa paket hikaw.”

Káahinaati kíti an

XXXVII Yéesu nene asok: “Timpi níhin kíti pakan, Pútuun pa lompo étipihin aluu kíti. Timpi niwufan pakan umuuyen, Pútuun pa lompo etipuwufan aluu umuuyen. Niponketii, Pútuun pa lompo efiuponket aluu. XXXVIII Niwun, Pútuun pa lompo efiupuwun aluu, mpúnur ti uhuuy wa uti aluu eniiku eemeenane looc, neepimpee, neewenee, neemeenane fo eniisaloolo. Kaatuko eniiku ya eyya inniniike ya neyyo, ekina lompo Pútuun pa efiiniik aluu neyyo.”

XXXIX Yéesu naasokii lompo hícantiitu eehe: “Fo káafuumafuum nántintijan-tíntijan áwiyoo káafuumafuum? Etikanow poko t’ésupakii ti kaayeen? XL Akalaja ahanjantoo akalajana ya ateyoo, pale an óo an eekalaje meemak afaacuk nii akalajana ya ateyoo.”

XLI “Weyme uwune aanincuk cíheeni ca ceeyem ca ti níkin atii ya, awe péepannumut hifiin ha heeyem ha ti níkini? XLII Puume ayyina hisoku atii ya: ‘Atoomu, túlam inci púfulani cíheeni ca ceeyem ca ti níkini,’ awe aja eeyinaat ya hicuku hifiin ha heeyem ha ti níkini? Awe nícuif, yáañ fúlan hifiin ha ti níkini, tempo áafayini hicuku picaarj catarj aakati yíni káfulan cíheeni ca ceeyem ca ti níkin atii ya.”

Enuun niñ papukal eteyyo

XLIII Yéesu nene asok: “Enuun eenape epukantoo papukal peenaput, fo lompo incuke enuun eenaput epukantoo papukal peenape. XLIV Enuun óo enuun ti papukal eteyyo nekiwee. An átayini hicutu sootoo ti usooy uti picankun, kikenenk lompo kucutantee ti nikota. XLV An eenape nasoksok waah weenape kamma kunuuwo nkinape. Pale an eenaput nasoksok waah weenaput kamma kunuuwo nkinaput. Kaatuko putumoo mpúfulanii-fúlan pámiiloolal pa peeyem pa ti kunuuwo.”

Hícantiitu hiti sikumpaan súsupak

XLVI Yéesu nene asok: “Weyme uwune inniyonkalam ‘Ateeteyo, Ateeteyo,’ apan níhinantoo eeha inci insok ha? XLVII An óo an éekeyii t’inci náasi kilimam náahin ko, inci fáyisan aluu niñ weyme naanakoole. XLVIII Anakoolaa-nakool nii an aja eeyem ti kulut ekumpaan: awakaawak fo súni naasiigan ekumpaan ya eteyoo ti pínankiin. Esáocin néefulii niñ sempe, man ma immisap teyyo pale miyinaat yo káyiyyin kamma neelutee pinap. XLIX Pale an a aja ásiye ya kilimam áhinut ko, anakoolaanakool nii an aja eeyem ti kulut ekumpaan ti esiya peewakut t’etaam. Man ma immisap teyyo, neehaaj ti enow neehancaloolo púloorj cew.”

VII

Káyanan kiti áhampaatiin asooaali ati Room

I Ta Yéesu naapaye ta káakup púloorj hátikin pakan paka, naanako saatee ya eti Kafaanawum. II Intaako toko akee ti níhampaatiin pusoocaali ati Room, eetaake amiikan ati hikawoo éekuunee meemak fo alohan putum eket. III Náasi kiti Yéesu, naapoñ pakakee níhampaatiin Pusuwif kapica kaluumoo ápikey ákuunian amiikan a ateyoo. IV Ta nkacole ta ti Yéesu nkanjiinyoo meemak: “Asoocaali ya aja añajee kayankanan meemak, V kaatuko álafilafi pakan unaa niñ fúlaa toko akina alute éluumuma ya eti le.”

VI Fiye, Yéesu naanapool neyii. Ta naalohane ta ekumpaan ya, áhampaatiin a asooaali ya ati Room náapoñii pákawiyoo kapisok Yéesu: “Ahámpaatiin, timpi yokanoloo écolii pe t’inci kamma inci íntuuniit aapinako ti ekumpaan ya etoom. VII Ekina lompo ewune inci míloolul nii ñañja ekey puu ti awe, pale sok hilim hoonool lamma, amiikan a atoom afaayeno kásuumaayoo. VIII Kaatuko inci ti kayine kiti pakan inci iyyem, niñ fúlaa toko intaak pusoocaali lompo keeyem ti kayineyam. Niñ inci sokaa aje ‘kaay’, naakaay; insok aje ‘kéy’, náakey. Insok amiikan a atoom ‘hín fiye’, náahin fo.”

IX Ta Yéesu náasiye ta eehe ínnimoo teyyo náayeesoonii ti kayorj ka keeyenyoo ka kanapan, naasokii: “Inci pusok aluu, inci taapala cuk káyanan ka kenfakat enke, háati ti pakati Israyel.”

X Ta Yéesu naapaye ta hisoku eehe, payenka áhampaatiin a asooaali ya naapoñe ka nkañoho. Kapucol nkatook amiikan a kásuumaayoo.

Kayitan akampaani ati eyaajat aja áyiinoo eekete

XI Púful toko Yéesu naakaay ti saatee ya eyya nkasok ya Nayin, pinapana pa pakateyoo niñ kayorj kenfakat nkanapool neyyo. XII Fiye, ta naalohane ta putum pa piti saatee ya, nkayeno hicoopu ehunurj ti fhokuma. Eekete ya, akampaani, akina lamayoo íñña a teyyo naataake, áyiinoo eekete. Kayorj kenfakat kiti saatee ya nkijyeno neyyo. XIII Íñña a teyyo naayeno pukoorj. Ateeteyo apucukoo, nketoo teyyo ti hikaw, naasokoo: “Timpi koorj.”

XIV Naaloh pisaapu pa, náalik po, keetiyye po ka nkasiingo. Yéesu naasokoo: “Akampaani, inci soki: ‘Lito!’” XV Aja eekete ya náalitoonii, naayeno, náayaañ káakup, Yéesu naacoopoo naañahanoo íñña a teyyo.

^{XVI} Kayoj ka púlooj nkimeer nij ewatate nkúmul Pútuun pa nkusok: “Ayaamakoola enfakat áfuliyoo f'unaa. Pútuun pa pífahiyoo kunuu ti pakan etempo.” ^{XVII} Hiti Yéesu eehe, níhisiyo ti mah ma miti Yutaay púlooj nij ti pisaatee pa púlooj péekinkoole yo pa.

Pinapana pakati Sarj-Patis pati Yéesu

^{XVIII} Ti písiyo pa piti Yéesu empuu, Sarj, pinapana pa pakateyoo nkakamanoo eehe púlooj. Naayonkal teyii pákasupak, ^{XIX} naapoñii ti Ateeteyo kapica kacakanoo: “Fo awe yem Aja eeyem ya ti ékey, fo uñaṅaa hítuulu akee?”

^{XX} Kapucol ti Yéesu nkasokoo: “Sarj-Patis ápoñii unii ti awe upicakani: 'Fo awe yem aja eeyem ya ti ékey, fo uñaṅaa hítuulu akee?’”

^{XXI} Ti oom caanak, Yéesu náakuuñan hícump pakan keeyoke nij úkuuñu weemeerje, nij payenka kisaalumant nkúwuuliyee, náahin úfuumiin weemeerje upucuk. ^{XXII} Fiye, Yéesu naañahan payenka Sarj náapoñii ka, naasokii: “Níñoño nica nikaman Sarj eeha innicuke ha nij eehe innisiye ha: kéefuume ka unka ti hícuku, kéehute ka unka ti pikaayu, pakati kanuk ka nkakuulane, keecotiye ka unka ti hísiyu, keekete ka nkalanee, ekoonjan ya éesuume ya néetuunane keeleke ka. ^{XXIII} Oopa ti pásuuma, aja apookut ya hitaaku káyanin kamma inci.”

^{XXIV} Payenka Sarj náapoñii ka, ta nkañohiye ta, Yéesu náayañ káakup kiti Sarj ti kayoj ka: “Weyme innikaaye pati káahañ ja tes kaasincan? Káaheeni enka eyam ya neeliñaloole? ^{XXV} Nij fotom, weyme innikaaye po hícuku? An eewasiye wañ weewalla? Haani! Payenka nkawaso ka wañ wa wéeciita wa hinoo, nkayeno ti eloñ enfakat, pati pukumpan pa piti pumansa pa nkayeno. ^{XXVI} Nij fotom, weyme innikaaye po hícuku? Ayaamakoola? Ee ayaamakoola! Inci pusok aluu nii ahañahañ ayaamakoola. ^{XXVII} Sarj akina ayem aja hilim ha hiti Pútuun pa nihisoke ya:

'Inci fápoñii ati ekoonjan ya atoom apunowi hátikin

kati awañali pítin pa.^{XXVIII}

^{XXVIII} “Inci pusok aluu, an óo an aja aal naapuke, Sarj ahañahañ hamake, pale aja eehe ya káafomaati ti cáwii ca citi Pútuun pa, ahañ Sarj hamake.”

^{XXIX} Pakan paka púlooj kéesiye ka enkuu, háati pisayoola kúncoo ya, kacoonaacoon nii Pútuun pa peecoonoole. Ta Sarj naayeniye ta káatuunan ekoonjan ya eti Pútuun pa, nkacoon ápihinii pátise. ^{XXX} Pale Pufalisaay pa nij pikalanjana hilim ha heesiñanee ha nkapook eehe Pútuun pa mpfafiye ha teyii; kacoonut Sarj ápihinii pátise.

^{XXXI} Yéesu naasokii: “Nij weyme inci inñañe kaakufumool ekaay ya eti fiyooy, nij weyme nkanakoole? ^{XXXII} Kanakoolaa-nakool nii epuuk keeyem ti hílij nkayeno kaaceceekool:

'Uhaapaahap aluu,

nikiiyut,

nuucok aluu kícimu kiti keerjoot,

nikoojut.'

^{XXXIII} “Kaatuko, Sarj-Patis ákeyyookey, aliyantoo hímpuul, alaanantoo elaan innisok: 'Hísaalumant hiyem neyoo.' ^{XXXIV} Inci, Añii An, ínkey pilli illaan innisok: 'Nisincan! Anju an eekase, níkumana, áwi ati pisayoola kúncoo ya nij pumuuyena pa.' ^{XXXV} Pale echato ya eti Pútuun pa, keecoone yo ka púlooj káyisanaayisan nii ecoonoolaa-coonool.”

Kaaponket kiti aal amuuyena la ti ekumpan ya eti Afalisaay a

^{XXXVI} Afalisaay akee, aja nkasok Simon, naayonkal Yéesu hili káciim pateyoo. Yéesu naakaay, naanako la ti ekumpan ya eti Afalisaay a naayeno hili. ^{XXXVII} Intaako toko ti saatee ya aal amuuyena. Náasi nii Yéesu oopa ti hili pati ekumpan ya eti Afalisaay a. Ta náasiye ta eehuu, naacoopool cílumpa ceewalla kaameerje munucu méesuume haaw. ^{XXXVIII} Naasiño puson woot Yéesu, naayeno pukooñ, náayañ káamaañiyan wootoo nij mukunoo, naatoot wo nij wanoo, naasump wootoo, naanuc wo nij munucu méesuume haaw. ^{XXXIX} Afalisaay a aja ayonkale ya Yéesu hili káciim, apucuk eehuu, naasokoolo: “Nij panipani áyiin aje ayaamakoola, añaṅaa kameye aal puume ayemoo ti híliku - aal amuuyena!”

^{XL} Yéesu naacoop hilim ha naasokoo: “Simon, taakaataak eehe inci inñañuu hisukoo.” Simon naañahanoo: “Sokam, Ahámpaatiin.” ^{XLI} Yéesu naasokoo: “Taakaataak pákayiin pákasupak keetaake níkopu ti akee áyiin eelontiyii mañ. Akee ya naataakoo níkopu sitenali síkeme isak (500), akee ya lompo níkopu sitenali áwii ésupak nij ṅaasuwan (50). ^{XLII} Pale háati oonool teyii ayinaatoo mo kañahan. Fiye, naaponket poko t'ésupakii níkopu ña níteyii. Ti awe, ayme ti payenke t'ésupakii afaahañ pálañi aja eelontiyii ya mañ ma?” ^{XLIII} Simon naañahanoo: “Ti pacukalam, akina ayem aja nkaponkete ya níkopu na nenfakat na.” Yéesu naasokoo: “Aasokaa páni.”

^{XLIV} Apípa, náayesoonii pati aal a, naasok Simon: “Aacukaacuk aal a aje, emma inci ínnaakoonii ma le ti awe, aawunutam man puñow wootam, pale akina náamaañiyan wootam nij mukunoo, naatoot wo nij wanoo. ^{XLV} Ta inci ínnaakoonii ta le ti awe, aawananutam nij hisumpu, pale akina áyekuniit hisumpu wootam. ^{XLVI} Aanutuc hikawam nij munucu, pale akina, naanuc wootam nij munucu méesuume haaw. ^{XLVII} Síitanam inci pusoki, pálañi pa piteyoo nenfakat pa píyisanaayisan nii umuuyen wa uteyoo weemeerje wa upayee pa kaaponket. Pale an óo an aja nkaponkete caahinkij, caahinkilij lompo nálañi.”

XLVIII Fiye, Yéesu naasok aal a anjuu: “Umuuyen wa utii uponketeeponket.” XLIX Keeyeniye ka toko hili neyoo nkáyaan pusokool: “Añe ayem ayme, fo kati aponket umuuyen?”^L Pale Yéesu naasok aal a: “Káyinan ka kitii kifakanuu, kaay nij kásuumaay.”

VIII

Pakaal paka, kanapan ka kiteyii Yéesu

^I Púful toko Yéesu naayeno kaamuusool ti pisaatee nij misaatee, káatuunan nij kakaman ekoonjan ya éesuume ya eti cáwii ca citi Pútuun pa. Pupoñapoñ pa pakateyoo ñaasuwan nij pákasupak paka nkayeno neyoo, ^{II} nij lombo pakakee pakaal payenka náakuñane nij payenka naayaane teyii kásaalumant: Mari aña nkasok ya Mari ati Makatala aña náafulanii ya teyoo kásaalumant isak nij kúsupak; ^{III} Yowanna, áyiinoo aña nkasok ya Husa, eeyeniye ya ati hikaw ha ti éhinuma ya eti Helot; Suusaana nij hícump pakakee pakaal, nij mañ ma miteyii nkayeno kayankanan Yéesu nij pupoñapoñ pa pakateyoo.

Hícantiitu ha hiti ataha piyooseen pa

^{IV} Hikee hinoom, kayoj kenfakat nkuconcool nij pakan kéefulii ti pisaatee peemeenje nkíkey ti Yéesu. Ti kásiinjuma enkuu, Yéesu naasokii hícantiitu eehe: ^V “Taakaataak akee áyiin aña eekaaye etah piyooseen. Akina ti etah piyooseen pa, ekee etukal ya neenowal ti pítin pa; neekakalee, pusupa pa mpuhoon yo. ^{VI} Ekee ya neenowal ti etaam eti pínankiin; nij páñantalii eteyyo neesuucan, kamma etaam ya néeciuh. ^{VII} Ekee ya neenowal ti pícanunkun, épiñantoolii ti coonool nij pícanunkun pa, pícanunkun pa mpikincool yo. ^{VIII} Fiye, ekee etukal ya neenowal ti etaam eenape, eyyuu néegantii neepuk ulant, kaalant óo kaalant nkupuk papukal keme.” Yéesu naasokii nij hiceeku: “An óo an eetaake kaanuu kiti kásiitan, ásiitan.”

Heewune ha innakup nij hícantiitu

^{IX} Ta Yéesu naapaye ta káakup, pinapana pa pakateyoo nkacakanoo weyme hícantiitu eehuu nihiroke. ^X Naañahanii: “Kameye meeñeeya ma miti cáwii ca citi Pútuun pa kuwufaneewufan aluu, pale ti pakakee paka nij kícantiitu inci ínkup, samat nii ayaamakoola ya Esaya fa naasoke fa: *‘Efikasincan pale etikacuk; Efikasitaan pale etikasi.’*”

Kakaman ka kiti hícantiitu ha

^{XI} Yéesu nene asok: “Ehe, ehca hícantiitu ha nihiroke ha: Etukal ya eyem hilim ha hiti Pútuun pa. ^{XII} Etukal ya eenowe ya ti pítin pa ecukaacuk nii payenka nkási ka hilim ha, Seetaani ya néeky neéfulan ho ti saanii, ancuk timpi káyinan nkafakanee. ^{XIII} Etukal ya eenowe ya ti etaam ya eti pínankiin pa ecukaacuk nii payenka nkasayan ka hilim ha nij pásuuma nij kásiyaa ho, pale hilim ha hitaakut ñinkonk teyii. Káyinanii kifiyantoo, ti caanak citi páciite nkañoho puson. ^{XIV} Etukal ya eenowe ya ti pícanunkun pa ecukaacuk nii payenka nkási ka hilim ha, pale ti eloj ya eteyii káamiilool ka nij hitaaku ha nij pásuuma pa piti eloj ya mpikincoolii mpikiti hitaaku papukal peeyane. ^{XV} Pale etukal ya eenowe ya ti etaam ya eenape ya ecukaacuk nii payenka nkási ka hilim ha nkayenan ho pinap ti saanii seekuule sa, nkamukut fo cákapukii samat nii enuun fa nepuk papukal peemeenje.”

Hícantiitu ha hiti lampi ya

^{XVI} Yéesu nene asokii hícantiitu eehe: “An acañanantoo lampi náawuf teyyo epool nij fotom naanakan yo t’etaam ecunkun, pale nawañwaj yo, ancuk an óo an éenakoonii naacuk ecaañ ya.

^{XVII} “Waaah óo waaah weeyolee éfuufulaniiyee tíkitaaj, waaah óo waaah wéewufaloollee éfuuwufinee, núfulaniiyee tíkitaaj.

^{XVIII} “Ooto, nitah kunuu ti pásiitanal aluu. Kaatuko an óo an eetaake afaapenane meemak; an óo an eetaakut háati aña incukoo ya nii naataake efuusayee teyoo.”

Yéesu nij miin ma miteyoo

^{XIX} Púful toko, Yéesu íñña ateyoo nij pakatuwoo nkákeyoo hicuku, pale kayinaatoo hicuku kamma kayoj ka.

^{XX} Nkasok Yéesu nii: “Íñña atii nij pakatuwi unka kasiinjije tíkitaaj, awe nkálafiye hicuku.”

^{XXI} Naañahanii: “Íñña atoom nij pakatuwam poko kayem payenka nkásiitan ka hilim ha hiti Pútuun pa nkáhin ho fa nihiñanee fa íhinu.”

Kaasiijan ka kiti hiyam ha

^{XXII} Hikee hinoom Yéesu náayuuko ti piteen nij pinapana pa pakateyoo, naasokii: “Ufiitanaa ti kikee kaapii ka kiti han ha.” Nkañak. ^{XXIII} Ta nkayeniye ta kaafiitan, Yéesu naalam hijotu. Hitaapanu eyam néesapi ti han ha, piteen pa mpiyeno émeegani man, nkayeno ti páciite penfakat.

^{XXIV} Ti oom páciite, pinapana pa nkaloh Yéesu nkáiyaloo, nkasokoo: “Ahámpaatiin! Ahámpaatiin! Efuuketaa!” Yéesu náayiyoonii naafet ti hiyam ha nij kúsuh ka kenfakat ka nkapilan niit. ^{XXV} Púful toko naacakanii: “Káyinan ka kiti aluu unkey?” Ewatate neemeenji, ínnimii, nkayeno picakanool: “Ayme ayem áyiin aña, kati nasok hiyam ha nij kúsuh ka kapilan, nkásiyoo?”

Káakuñan áyiin ati kásaalumant

XXVI Púful toko, Yéesu niŋ pinapana pa pakateyoo nkaciŋ ti mah ma miti Kelasen,* meeyem ma ti púcoonool mah ma miti Kalilee. XXVII Ta Yéesu naayeniye ta éyuuŋinoyii ti piteen pa, áyiin ati saatee ya náakey kapaakoolanoo. Ayiín a aŋuu kisaalumant kúwuuliyoo, afiyaafiyo awasiyantoo wañ, akinut ti ekumpan fo ti kiyaak. XXVIII-XXIX Nkiloooloomoo ihinu apihíñ, háati nkacenk sipeeso niŋ wootoo niŋ níseel kati kafaasoo, naacutal ño, kisaalumant ka nkítintinanoo ti káahaar tenci. Ayiín a ta naacuke ta Yéesu naaceek, naanow ti wootoo, náaceekii ti kaawuiluyoo: “Weyme ánlafiye ti inci, Yéesu, Afii ya ati Pútuun pa piti patiila? Inci luumu timpi kallanam!” Asokaasok eehe, kamma Yéesu naafete ti kisaalumant ka, apusok ko kifulii teyoo.

XXX Yéesu naacakanoo: “Caacawi puume?” Naañahanoo: “Caacawam 'Kayoj†,” kamma kisaalumant keemeŋe nkinakiyoo. XXXI Nkinjiino Yéesu timpi awant ko ti seemak. XXXII Inhemool koolee enfakat eti picalukun neeyeno kaahoon ti kanaac cftintinj. Kisaalumant ka nkinjiino Yéesu apikatan ko kipinako ti picalukun pa, naakatan ko. XXXIII Nkifulalii ti áyiin a, nkinakalo ti picalukun pa, koolee ya néeliijoonii mpacas patiila cftintinj ca, neenow ti han ha néeseem.

XXXIV Ta keeyeniye ka efaas ya nkacuke ta heetaakiye ha nkatey ti saatee ya niŋ ti misaatee ma méekinkoolii ma kakaman pakan paka heetaakiye ha. XXXV Fiye, pakan paka nkákey kaasincan heetaakiye ha. Nkácólíi ti Yéesu nkatook áyiin a aŋa kisaalumant ka nkúfulii ya teyoo náasooliye niŋ kunuwoow cononon naayeno ti woot Yéesu. Ta nkacuke ta eehuu nkameeŋ niŋ ewatate. XXXVI Keecuke ka heetaakiye ha nkayeno kakaman pakan paka puume áyiin a aŋa kisaalumant ka nkúfulii ya teyoo fá náakuuñanee fa. XXXVII Púful toko, pakan paka púlooj pakati mah ma miti Kelasen nkaluun Yéesu akatanii apikaay, kamma ewatate enfakat neeyeniye neyíi. Yéesu náayuuko ti piteen pa, áñakum XXXVIII áyiin a aŋa kisaalumant ka nkúfulii ya teyoo naaluun kanapanoo, pale Yéesu naayaanoo, naasokoo: XXXIX “Noho ti enuufi nkaakaman eeha púlooj Pútuun pa mpíhinuu ha.” Ayiín a naakaay ti saatee ya púlooj, naayeno kakaman eeha Yéesu náahinoo ha.

Amáacul eekete niŋ aal éekuúñe

XL Pakan paka púlooj nkayeno hítuulu Yéesu ti kikee kaapii ka kiti han ha, ta náañohoonii ta, kayoj ka nkiwananoo. XLI Ehe, intaako áyiin aŋa nkasok Yayil áhampaatiin ti éluumuma ya. Náakey náakilipo ti Yéesu wootoo, naaŋiiniyoo apikaay pati enuuf ya teyoo XLII kamma aŋiinoo ámaacul oonool a lamma eetaake máamun sitiil ŋaasuwan niŋ súsupak naayeniye ti putum eket.

Ta Yéesu naayeniye ta pikaayu pateyoo kayoj ka nkikincooloo. XLIII Intaako toko aal eeyeniye hicuku etaam eefiitantoo fo sitiil ŋaasuwan niŋ súsupak, náapucalool maño púlooj ti púkuuñana pale an ayinaatoo káakuuñan. XLIV Náakey puson Yéesu, náalik híleelu hísool ha hiteyoo, tokotoko etaam ya eteyoo neesiŋo. XLV Yéesu naacakan: “Ayme álikaam?” Pakan paka púlooj nkalaaco, Piyeer naasokoo: “Ahámpaatiin, kayoj ka kúconcooliyoo-concool nkikincoolii.” XLVI Pale Yéesu naasok: “An álikaamlik kaatuko méyimeyi nii sempe sífulaaful ti inci.” XLVII Aal a náameyi nii eeha náahine ha hiyolliit, náakey niŋ kakikilan, náakilipo ti woot Yéesu. Naakaman hátikin pakan paka púlooj heewune ha náalik Yéesu niŋ fá náakuuñanee fa tokotoko. XLVIII Yéesu naasokoo: “Añiinam káyanan ka kitií kifakanuu. Kaay niŋ kásuumaay.”

XLIX Yéesu ti káakup, an náafulii pati ekumpan ya eti Yayil áhampaatiin a ati éluumuma ya. Naasok Yayil: “Añiini ámaacul aketaaket, timpi yokan fiye Ahámpaatiin a.” L Yéesu niŋ pásiyaloo eteeho naasok Yayil: “Timpi fe, yínan lamma, añiini afaayeno kásuumaayoo.” LI Apicol ti enuuf ya eti Yayil acoonut an apinako neyoo fo Piyeer, Saŋ niŋ Saak, niŋ añii ya faafoo niŋ íññaayoo. LII Pakan paka púlooj nkayeno pukooj niŋ esampooloo, Yéesu naasok: “Níyekun pukooj ca kaatuko arje aketut, híjotu naayaake.” LIII Nkayeniyo caalenken kamma nkameya nii aŋii ya aketaaket. LIV Pale Yéesu náasik epees añii ya naayonkaloo, naasokoo: “Añiinam, fiyo!” LV Yaanoon nééñohoonii naahaar ti piyito. Yéesu naasokii kawufanoo apili. LVI Pukupayoo ínnimii pale Yéesu naakitii hisoku heetaakiye ha an.

IX

Kúmpona ka kiti pupoñapoñ pa ŋaasuwan niŋ pákasupak paka

I Yéesu naayonkal nantoonool pupoñapoñ pa pakateyoo ŋaasuwan niŋ pákasupak paka, naawufanii sempe niŋ kayine kiti hiyaanoo kisaalumant ka púlooj niŋ káakuuñan úkuuñu. II Púful toko, naapoñii kapikaay káatuunan cáwii ca citi Pútuun pa niŋ káakuuñan púkuuñu. III Naasokii: “Ti pítin pa piti kaakaawool ka timpi niyekan waah: Hikasap tom, epootak tom, hímpuul tom, mañ tom, háati hísool hísupiyenu. IV Niŋ kawananaa aluu ti ekumpan, inniyeno toko fo ta éfiniful ti oom saatee. V Niŋ pakan kapookaa aluu kawanana, innihank haafol ha ti woot aluu ínniful ti oom saatee nípiyisanií nii Pútuun pa efipisapii.” VI Pupoñapoñ pa pakateyoo nkakaay, nkanako ti misaatee ma kapiyeno káatuunan ekoonjan ya éesuume ya niŋ káakuuñan pakan paka pan ó pan.

Paliima pa piti Helot Antipas

VII Heetaakiye ha púlooj nihicol ti kaanuu Helot, ati hikaw ha hiti Kalilee. Naaliim meemak kamma pakakee paka nkayem ti hisoku nii Saŋ-Patis álitoonii ti keekete ka, VIII pakakee paka nkasok ayaamakoolaa

* VIII:XXVI 8:26 Náasiyaa Kelasen, ekina eyem pakan paka pakati saatee ya eti Kelasa. Pikee pakiaal pa piti Kilek mpusok Kelasa, pale pikee pa lompo mpusok Katala. Katala niŋ Kelasa pisaatee peekufut ti mah emmuu. † VIII:XXX 8:30 Caacaw ence ti kan ya eti Kilek “Lesiyon” cikina ciyem kayoj kiti pusooaalí síwuli isak niŋ yoonool.

ya Elí himuumoo áñoohonii^{IX}, pakakee paka nkasok akee ti piyaamakoola pa keefiyye ka álitoonii ti keekete ka. ^{IX} Pale Helot naasok: “Sanj, inci himuumam mukoo ta inci mpoñii ta kapifiit hikawoo. Aje akina ayem ayeme, aja inci iyyem ya ti hísiyu kiteyoo?” Naajes hicuku Yéesu.

Pákayiin síwuli isak kákuumanee

^X Yéesu, pupoñapoñ pa pakateyoo kápiñoohonii nkakamanoo eeha nkáhine ha. Naacoopii kapiñako lamayii ti saatee ya eyya nkasok ya Petesayit. ^{XI} Pale kayoj ka kípipanumoo, nkinapanoo. Yéesu naawananii, naayeniyyi káakup kiti cáwii ca citi Pútuun pa, náakuuñan keesolahe ka ékuuñano.

^{XII} Cípiiniimo, pupoñapoñ pa pakateyoo ñaasuwan niñ pákasupak paka nkaloh Yéesu, nkasokoo: “Unaa úlaañjaalaaj, katan kayoj ka kipikaay ti pisaatee pa niñ misaatee ma meelohe ma le, kati kíyini hitaaku paliyal niñ káahintuma.” ^{XIII} Yéesu naasokii: “Aluu faj aluu niwufanii kapili.” Pupoñapoñ pa nkañahanoo: “Kúmpuul isak niñ soon súsupak lamma nuutaakaa, fo niñ unii ukaayaa hinoom paliyal piti pakan paka púlooj.” ^{XIV} Kasokaasok eehuu kaatuko máamun pákayiin síwuli isak (5,000) kayeniye toko.

Yéesu naasok pupoñapoñ pa pakateyoo: “Níhinii kapiyeno ti uyoy uti máamun pakan áwii ésupak niñ ñaasuwan (50).” ^{XV} Pupoñapoñ pa pakateyoo nkáhin fo, an óo an naayeno. ^{XVI} Yéesu naacoop kúmpuul ka isak ya niñ soon sa súsupak sa náahaafin, naanimpan Pútuun pa, naafiitalool ko, naawufan pupoñapoñ pa pakateyoo kápipaacinool ko kayoj ka. ^{XVII} Pakan paka púlooj nkali fo kasiit tuk. Pupoñapoñ pa pakateyoo nkayesal mifiitiin paliyal pa peetowiye pa fo kameerjan síyya ñaasuwan niñ súsupak.

Káyisan ka kiti Piyeer ayeme ayem Yéesu

^{XVIII} Hikee hinoom, Yéesu naayeno kaluum lamayoo, pinapana pa pakateyoo nkayeno toko neyoo. Naacakanii: “Ti pakan paka, inci yem ayeme?” ^{XIX} Nkañahanoo: “Pakakee kasok awe yem Sanj-Patis, pakakee paka nkasok awe yem Elí ayaamakoola ya, pakakee paka nkasok akee ti piyaamakoola pa keefiyye ka álitoonii ti keekete ka.” ^{XX} Naacakanii: “Ti aluu, inci yem ayeme?” Piyeer naacoop hilim ha naasokoo: “Awe yem Eenucece ya ati Pútuun pa.”

Káakup Yéesu kiti eketoo

^{XXI} Yéesu náakupanani, naakitii hisokoo eteeho an. ^{XXII} Naapenan apisokii: “Inci, Añii An, fo yeno ti kúnuul kenfakat, ñhampaaatiin ña, pikalañana hilim ha heesiigane ha niñ ñhampaaatiin puwaaseena pa pakati Pútuun pa efikapookam, fa mukee, ti hinoom ha híhaacyenu ha inci fáñahaniyee ti eloñ.”

Páciite pa piti kanapan ka kiti Yéesu

^{XXIII} Naasokii poko púlooj: “Niñ an álafiyaam kanapan afaapook himuumoo, naakanto hinak óo hinak kuluwaa ya eteyoo, ekina eyem kúnuul ka kiteyoo, naanapanam. ^{XXIV} Kaatuko aja éelafiye kafakan eloñ ya eteyoo, áfaapuul teyyo. Pale aja éepuule eloñ ya eteyoo kamma inci, afaafakan yo. ^{XXV} Empeyme panap piyem toko an kati atak hisaanumate ha hiti púlunta pa náapuul ti eloñ ya eteyoo niñ fotom naatahooloo? ^{XXVI} Niñ an asuuwaam niñ kilim ka kutoom, inci, Añii An, fasuuwoo niñ inci ñóhooniyoo ti hamake ha hitoom niñ ti hamake ha hiti Paapaa atoom niñ pumaleekoo pa peesampanee pa. ^{XXVII} Inci pusok aluu pánipani ya, pakakee ti aluu keesiinye ka le etikaket peecukut cáwii ca citi Pútuun pa.”

Hamake ha hiti Yéesu

^{XXVIII} Ta Yéesu naapaye ta káakup enkuu máamun kunoom isak niñ káhaaciil, naacoopool Piyeer, Sanj niñ Saak nkasilo patiiila tíntij ya kaluum. ^{XXIX} Akina ti kaluum ka pacuk puhoonuyoo mpiyeesan, wañ wa uteyoo núhiiniyyi fo nuucaaj catañ. ^{XXX} Fiyiit, pákayiin pákasupak ti piyaamakoola pa keefiyye ka nkayeno neyoo káakup, poko kayem Móyiis niñ Elí ayaamakoola ya. ^{XXXI} Poko káfulii ti ecaaj enfakat. Nkayeno káakup niñ Yéesu kiti eket ya eteyoo eyya naakaakaay ya kaahankan Jerusalem. ^{XXXII} Piyeer niñ pákawiyo nkaket niñ hiñotu, ta nkáyiyoonii ta nkacuk hamake ha hiti Yéesu niñ pákayiin paka pákasupak paka keesiinye ka neyoo. ^{XXXIII} Pákayiin paka payenkuu ta nkayeniye ta píkatinoool niñ Yéesu, Piyeer naasokoo: “Ahámpaatiin, napaanap unii upiyeno le. Upisiñan múkuut máhaaciil, coonool citii, coonool citi Móyiis, coonool citi Elí.” Amíit eeha naayeniye káakup.

^{XXXIV} Ta naayeniye ta káakup káatiñu nkúfulii nkíimpitoolii, ewatate neeyeno niñ pinapana pa pakateyoo ta nkanakiye ta ti káatiñu ka. ^{XXXV} Hilim níhifulii ti káatiñu ka nihsok: “Aje ayem Añiinam, inci mamaloo. Nísiitanool!” ^{XXXVI} Ta hilim ha nihipaye ta káakup nkacuk Yéesu lamayoo. Piyeer niñ pákawiyo nkafatanool neeho, kakamanut an ti oom caanak eeha nkacuke ha.

Káakuuñan añii ati hísaalumant

^{XXXVII} Eti kacom eteyoo, Yéesu niñ pinapana pa pakateyoo pákahaaciil paka nkáwanoonii ti tíntij ya, kayoj kenfakat nkíkye kaapaakoolano. ^{XXXVIII} Ayiin náaceekii ti kayoj ka: “Ahámpaatiin, inci lumuu, sincan añiinam akampaani ye, añiinam oonool a kóñ aja inci intaake ya! ^{XXXIX} Hísaalumant nihinakiyoono-ako, tokotoko níhinhinoo apiceek, níhiyiyijanoo niñ sempe fo putumoo mpiyohat, nihikallanoo, hífiisantoo kakatan. ^{XL} Inci luumaalum pinapana pa pakatii kati kayaan ho, pale kayinaat.”

^{XLI} Yéesu naasok: “Oo! Aluu ekaay ya eenaput ya apan nitaakut káyinan, fo teyme inci fayeno niñ aluu immukut niñ aluu? Cóopii añiini le.”

^{XLII} Añii ya ti ékye ya, hísaalumant ha nihitahoo híp t’etaam, níhiyiyijanoo niñ sempe. Pale Yéesu naafet ti hísaalumant ha, náakuuñan añii ya, naañahanoo faafoo. ^{XLIII} Pakan paka púlooj innimii ti sempe sa senfakat sa siti Pútuun pa.

Púsupiyenu káakup Yéesu kiti eketoo

Pakan paka oopa nímiit ti eeha Yéesu náahine ha púlooj, naasok pinapana pa pakateyoo: XLIV “Niwas kilim enke ti unuu aluu: Inci, Añii An, éfikaful ti inci, uwwufanee ti sipees pakan.” XLV Pale kámiit eeha naayenyii hisoku. Putum hilim ha nihiyolee ti poko timpi kámeysi fa nihisoke, nkafe kacakanoo puume nihisoke.

Eemaka ya

XLVI Fiye, Yéesu pupoñapoñ pa pakateyoo ñaasuwan niñ pákasupak paka nkáyaañ pílaacinool aja eehaje pamake teyii. XLVII Yéesu náameysi pámiiloolal pa piteyii, naacoop ciñii cenkilis naasiñan co pukooloo. XLVIII Naasokii: “An óo an eewanane ciñii ca cenkilis ence ti caacawam, inci naawanane, an óo an eewananam, aja éepoñiyam ya lompo naawanane. Kaatuko aja éetinee ya ti aluu púlooj, akina ayem eemaka ya.”

XLIX Sañ naacoop hilim ha, naasok: “Ahámpaatiin, unii ucukaacuk áyiin ti hiyaanu kisaalumant ti caacawi, nuuyoop hikituyoo, kamma naaneetaat ati kayoj ka kiti unaa.” L Yéesu naaňahanoo: “Timpi nikitoo, kaatuko an óo an eepookut aluu oopa ti aluu.”

Hipooku ha hiti cisaatee citi Samali

LI Yéesu, hicoopu ha hiteyoo alacana, ta nñihohanii ta, naacok piliit pikaayu pa piti Jerusalem. LII Naapoñ pakan niñ kilim kapinowoo hátkin, oom pakan nkakaay, nkanako ti cisaatee citi Samali kapimemanool ékey ya eteyoo. LIII Pale pakan paka pakati cisaatee ca kawananutoo, kamma naayem ti himuusu Jerusalem*. LIV Pinapana pa pakateyoo, Saak niñ Sañ ta nkacuke ta eeha nkasokoo: “Ahámpaatiin, áalafilafí upuwananii seemak sípufulii patiila sípupucaloolii?” LV Pale Yéesu náayesonii lipe ti poko, naafet teyii. LVI Fiye, nkakaay ti cikee cisaatee.

Kéelafiyee ka kanapan Yéesu

LVII Ta nkayenyiye ta pikaayu ti pítin pa, akee áyiin naasok Yéesu: “Inci fanapani pan óo pan pa ankaakaay.” LVIII Yéesu naasokoo: “Pupampanjo pa pitaakaataak uyeen, pusuwa pa mpitaak ñáawuunu, pale inci, Añii An, taakut la fanaj hikawam.”

LIX Naasok akee áyiin: “Napanam,” pale áyiin a naaňahanoo: “Ahámpaatiin, túulam púcaahokii fala paapaa atoom.” LX Yéesu naasokoo: “Kat keekete ka kaphok pakateyii keekete ka, pale awe kaay cáatuunan cáwii ca citi Pútuun pa.”

LXI Akee áyiin nene, naasokoo: “Ahámpaatiin, inci fanapani, pale túulam fala pikaay upica úkatinooolii niñ pakanam.” LXII Yéesu naasokoo: “An óo an eecoke kacantu naawelep puson, átuuniit páhin ti cáwii ca citi Pútuun pa.”

X*Kúmpona ka kiti pinapana pa áwii éhaaciil niñ ñaasuwan niñ pákasupak paka (72)*

I Púful toko, Ateeteyo nene amamal pakakee pinapana áwii éhaaciil niñ ñaasuwan niñ pákasupak (72), naapoñii pákasupak pákasupak kapinowoo hátkin ti pisaatee pa púlooj niñ pan óo pan pa naaňanje pikaayu.

II Naasokii: “Kaamaañ ka kufomaafom pale pumaaña pa kameejut. Niluum Ateeteyo ati kaamaañ ka apupoñ pumaaña kapikaay kaamaañ ka kiteyoo. III Nikaay! Inci pupoñ aluu nii mísaacii ti pututa piyen elampa.

IV Timpi niyekan mañ, eepootak tom, pisamata púsupiyenu tom, ti pítin pa timpi nñikan an.

V “Niñ ninakiyaa ti ekumpan, níyaañ nisok: 'Kásuumaay kiyeno ti ekumpan eyye.' VI Niñ an ati kásuumaay oopa toko, kásuumaay ka kiti aluu efikiyeno teyoo, niñ ekina tom, éfikinihoonii ti aluu. VII Niyeno ti ekumpan eyyuu, innili, innilaan waah ewwa efikawufan wa aluu. Kaatuko áhina aňanja hitaaku cooy ya eteyoo. Timpi nitootoosool ti pukumpan.

VIII “Niñ ninakiyaa ti saatee, pakati saatee ya nkawan aluu, nili waah óo waah ewwa nkawufane aluu. IX Inníkuuñan púkuuñan pa keeyem ka ti oom saatee, innisokii: 'Cáwii ca citi Pútuun pa cíkeyyoo pukol aluu.'

X Pale niñ ninakiyaa ti saatee, pakati saatee ya kawananut aluu, nikaay pati nítin ña innisok: XI 'Háati haafol ha hiti saatee ya hiti aluu heecoke ha ti woot unii, unii uhankaa ho úpiyisan aluu nii Pútuun pa efipisap aluu. Háati ekina, nímeysi nii cáwii ca citi Pútuun pa cíkeyyoo pukol aluu.' XII Inci pusok aluu: Hinak eeha Pútuun pa mpikaakaay ihinu kíti ya, kúnuul ka kiti saatee eyyuu efikihañ kiti saatee ya eti Sotom*.

XIII “Waah weecukantee wa nuucukee Pútuun pa mpíhine ti pisaatee pa piti Kolasin niñ Petesayit. Niñ eeha hitaakiye ti pisaatee pa piti Til niñ Siton†, anti kafiyo nkáwunkiye umuuyen wa uteyii, nkayeno niñ kúsool kiti pupootak niñ emaamoolo píha‡ kápiyisan ewatanoolo ya eteyii. Pale kúnuul efikiyeno ti aluu Kolasin, kúnuul efikiyeno ti aluu Petesayit. XIV Hinak eeha Pútuun pa mpikaakaay ihinu kíti ya, kúnuul ka kiti aluu efikihañ kiti Til niñ Siton. XV Aluu pakati saatee ya eti Kafaanawum, fo éfiniseepinee patiila? Haani, efiniwananee pati keekete ka.”

* IX:LIH 9:53 Pakati Samali kásiyooolut niñ Pusuwif pa, kacoonut nii Jerusalem yem pa Pútuun pa mpiñanjee pa hímulu. * X:XII 10:12 Pakan paka pakati Sotom kakancaakanc hínum meemak, ekina ewune Pútuun pa mpúcalool saatee ya eteyii (Pícook 18:17-19). † X:XIII 10:13 Pisaatee pa piti Kolasin niñ Petesayit Pusuwif, pale Til niñ Siton kaneetaat Pusuwif. Nisincan kahoonjo mah. ‡ X:XIII 10:13 Ti káyan ewatanoolo enfakat eti umuuyen wa uteyii, pakan paka nkawaso wañ weesañate uti pahan pífil, niñ emaamoolo píha. (Jonas 3:5-9)

XVI Yéesu naapenan hisoku pinapana pa pakateyoo: “An óo an éesiitane aluu, inci náasiitane; pale an óo an eepooke aluu inci naapooke; an óo an eepookaam, éepoñiyam ya lombo naapooke.”

Eñdhoonii ya eti pinapana pa áwii éhaaciil ya niñ yaasuwan niñ pákasupak paka (72)

XVII Ta pinapana pa áwii éhaaciil ya niñ yaasuwan niñ pákasupak paka (72) nkáñoohonii ta niñ pásuuma nkasok Yéesu: “Ahámpaatiin, ta núukupe ta ti caacawi háati kásaalumant ka káisiitanaa-síitan unii.”

XVIII Yéesu naasokii: “Inci cukaa Seetaani ya néefulii patiila néenowii nii pamaliñoool etii. XIX Nísiitan! Inci ufanaawufan aluu kayine kiti kakakal ti ufepa niñ ti púpuntalo, niñ iheeku sempe sa púlooj siti Seetaani ya, háati waah eti ukuum aluu. XX Pale timpi nitaak pásuuma kamma kásaalumant ka nkáisiitane aluu, nitaak pásuuma kamma ucaw aluu nuukiicee alacana.”

XI Ti oom káasiinjuma, Kunuu ka keenape ka nkimeegan Yéesu niñ pásuuma, naasok: “Inci múluu Paapaa, Ateeteyo ati patiila niñ t’etaam, kamma ayyole eehe keecohatiye ka niñ kéesuume ka kunuu, pale fyiyisan ho keewananooliye ka nii epuuk kenkilis. Ee, Paapaa, kaatuko fiye állafiye hipitaako ti pásuum pa pitii.

XXII “Paapaa atoom awufanaamufan waah wa púlooj. An ámiit ayme ayem Añii ya, fo Paapaa ya, an lombo ámiit ayme ayem Paapaa ya fo Añii ya niñ aja Añii ya náalafiye káyisanoo.”

XXIII Púful toko, naayeso pati pinapana pa pakateyoo naasokii pokó lamayii: “Nínapiyanee aluu keecuke ka eeha innicuke ha. XXIV Inci pusok aluu: Hícump piyaamakoola niñ pumansa kálafilafi hínun hicuku aja innicuke ya pale kayinaatoo hicuku, nkálafi hísiyu eeha ínnisiye ha pale kayinaat ho hísiyu.”

Hícantiitu ha hiti áyiin eenape ati Samali ati payenka Pusuwif pa nkálafitit ka

XXV Fiye, akalajana hilim ha heesiijanee ha hiti Móyiis, ápilafi puwinko Yéesu, naasiijo naacakanoo: “Ahámpaatiin, puume inci ínnaje ihinu pitaak eloj ya eepayantoo ya?” XXVI Yéesu naasokoo: “Weyme ukiicee ti hilim ha heesiijanee ha? Weyme ánsiye toko?” XXVII Naañahanoo: “Láfi Ateeteyo Pútuun pa pitii ti himuumi púlooj, ti kunuuwi púlooj, ti yaani púlooj, ti sempeyi púlooj niñ ti ecohatoyi púlooj[✠]. Lombo láfi akinooli samat nii fa állafiye fa fari[✠].” XXVIII Yéesu naasokoo: “Aañahanaa pinap. Náahinaa fo aafataak eloj ya eepayantoo ya.” XXIX Pale akalajana ya náalafi káyisan nii fa naasoke fa fo, naaño apíkanan Yéesu: “Ayme ayem akinoolum?”

XXX Yéesu naasokoo hícantitiu heehe: “Taakaataak akee áyiin éefulii Jerusalem apiyeno éwanoonii Yeliko. Ti pítin pa, naapaakool niñ pikancak. Payenkuu nkawaatoo, nkasapoo fo alamo, nkatahoo toko. XXXI Intaak awaaseena ati Pútuun pa eeyeniye énapii oom pítin apijantanoo la naahintiye la, naacinciliyoo naamuus. XXXII Intaak ásisikana puwaaseena pa lombo ápucolii toko naarjantanoo, naacinciliyoo naamuus. XXXIII Pale intaako áyiin ati Samali eeyeniye pikaayu kaakaawoolo ápucolii lombo teyoo. Naacuk áyiin a ajuu naahintiye nketoo teyoo ti hikaw. XXXIV Naalohoo naatoot musontuwaay ma miteyoo niñ munucu niñ elaan, naacenk mo niñ mufaal. Naalapanoo ti fáli ya eteyoo, naacoopoo ti ekumpan éwananuma ekaawoola, naamankooloo. XXXV Eti kacom eteyoo náafulanii sitenali súsupak naawufan so ati éwananuma ekaawoola ya, naasokoo: ‘Mankoolam aje, niñ inci ñóhooniyoo mañ óo mañ emma ampenane toko efiñahani mo.’”

XXXVI Yéesu naacakanoo: “Ti pacukali, ayme ti payenke t’éhaaciilii ayem akinool a ati aja eenowe ya ti sipees pikancak pa?” XXXVII Akalajana ya hilim ha heesiijanee ha naañahanoo: “Akina ayem aja eecukoo ya nketoo teyoo ti hikaw.” Yéesu naasokoo: “Kaay, awe lombo, hín fo.”

Yéesu pati Maarta niñ Mari

XXXVIII Yéesu niñ pinapana pa pakateyoo, ta nkayeniye ta ti pítinii, naanako ti cisaatee, aal aja nkasok Maarta naawananoo ti ekumpan ya eteyoo. XXXIX Naataak atu, aja nkasok Mari, naayeno ti woot Ateeteyo, apiyeno káasiitan eeha naayeniye ha kakalajan. XL Pale Maarta naayeno eyesoolo niñ paliima kaamemanool paliyalii. Náakey ti Yéesu naasokoo: “Ahámpaatiin, cokuti ti inci fa atuwam naakatoolaam fa niñ páhin pa? Ooto sokoo ayankananam.” XLI Ateeteyo naañahanoo: “Maarta, Maarta, aapa ti wasoolo kúnuul, immeerjanoolo kúnuul ti waah weemeerge. XLII Pale waah woonool lamma usoolahee. Mari amamale weenape wa, apan étuufulanee teyoo.”

XI

Kakalajan ka kiti kaluum ka

I Hikee hinoom, Yéesu naayeno kaluum lakeanaay. Ta naapaye ta, akee ti pinapana pa pakateyoo naasokoo: “Ahámpaatiin, yísanool unii fa nkaluum samat nii fa Sarj náayisanoole fa pinapana pa pakateyoo.” II Yéesu naasokii: “Niñ niyeniya kaluum innisok:

I Paapaa,

álimaati caacawi cisampanee,

álimaati cáwii ca citii cíkey.

III Alímaati aawufan unii hinoom óo hinoom paliyal pa putoonii.

IV Alímaati aaponket unii umuuyen wa utoonii,

kaatuko unii lombo uponketaaponket keemuuyene ka toonii,

timpi katan unii upunow ti híluuju ha.”

V-VI Yéesu nene asokii: “Usokaa akee ti aluu ataake áwi éekaawoolii mpisit, aataakut aña aafawufanoo apili. Fiye, ankaay pati akee áwiyi insokoo: 'Awiyam, mákiyam kúmpuul káhaaciil, kaatuko, akee áwiyam ákaawoolii féefiye, taakut waah ewwa inci fawufanoo apili.’ VII Eeyem ya páhantuwa náañahaniyi apusok: 'Timpi yokanam! Hunkut ha hikuleekul, inci niñ epuukam uhintaahinto, eti yíni piyito puwufani kúmpuul.’ VIII Inci pusok aluu: Háati aña ayitiit apiwufani kúmpuul ka kamma naayem áwiyi, pale afaalito apiwufani aña ansolahe ya púlooj kamma antaakut núsuu ingjiniyoo.

IX “Inci pusok aluu, niluum epipuwun aluu, niñes efinilajan, niwenken éfipipankin aluu hunkut ha. X Kaatuko an óo an eelume afaawunee, an óo an eejese afaalañan, an óo an eewenkene áfaapankinee. XI Ayme faaf ti aluu, niñ añiini aluumuu yoon, awwufanoo kaafepa? XII Niñ fotom naaluumi heeh awwufanoo púntalo? XIII Niñ aluu keenaput ka nimeya kawun waah weenape epuuk aluu, puume Paapaa ti aluu eeyem ya alacana atahañ naawufane Kunuu ka keenape ka payenka keelumoo ko ka.”

Hinookuyee ha hiti Yéesu

XIV Hikee hinoom nene, Yéesu naayeno hiyaanu hísaalumant heeyinaat káakup. Ta hísaalumant ha níhifulii ta, áyiin a éekupantoo ya náakupii, kayoj ka ínnim ko. XV Pale pakakee paka nakasok: “Ti caacaw Pelesepul*, áhampaatiin a ati kisaalumant ka, innayaan kisaalumant ka.” XVI Pakakee paka nkálafiyoo puwinko, nkasokoo áyisanii piyisan péeyisane nii Pútuun pa púpoñiyoo. XVII Pale, Yéesu náameyi pámiiloolalii, naasokii: “Cáwii óo cáwii céetaakoolanooye, efcinow; pukumpaen etenco púlooj epipuhumaloolo mpinajanoolo ti enow†. XVIII Nisok nii ti caacaw Pelesepul inci niyyaan kisaalumant ka. Pale niñ cáwii ca citi Seetaani cíkatinooyiaa, puume éfciiyini pisiijo? XIX Fiye, niñ ti caacaw Pelesepul inci niyyaan kisaalumant ka, pinapana pa pakati aluu ti pakayme nkayaan ko? Ooto, efikayeno píhina aluu kíiti. XX Pale niñ ti caacaw ca citi Pútuun pa inci niyyaan kisaalumant ka, ooto, cáwii ca citi Pútuun pa cícoliyooool ti aluu.

XI “Niñ áyiin eetaake sempe naataak lompo pucoolaj ayeniya efaas ekumpaen ya eteyoo, waah óo waah uteyoo weeyem toko, uwwa ti pamankal peenape. XXII Pale niñ taakaa áyiin eehajo sempe, éekeyii kátaakoolanoo, naaheekoo, naacoop pucoolaj pa pitoyoo empa náayinane pa tempo, náapaacinoool waah óo waah uteyoo.

XXIII “An eeneetaat niñ inci, apookaampook, an eeyankananut kaacconcool, nahancalool-hancalool.

XXIV “Niñ hísaalumant hífulaa ti an, nihimusoool-musoool ti káahaaj tes ti hiñes éyekunooluma. Niñ hílanjanoyoot, nihisokoolo: 'Túulam inci puñoho pati aña inci ífulii ya.’ XXV Ti éñohoonii eteeho, nihitook ékinuma ya neenejeje neememanoolee pitempo tak. XXVI Fiye, nihikaay, níhicoopii kikee kisaalumant isak niñ kúsapak keehaje ho pakanc, nkinako nkikin toko. Kúnuul ka kikelan ka kiti an a arjuu nkijañ páciite kíyaan ka.”

XXVII Yéesu ti hisoku ha eehuu, aal náaceekii ti kayoj ka: “Íñnáa ya eepukuu ya náacuuwani ánapiyane-nápiyan.” XXVIII Pale Yéesu naañahanoo: “Payenka nkásiitan ka hilim ha hiti Pútuun pa nkáhin ho kánapiyane-nápiyan.”

Kacakan ka kiti piyisan pa

XXIX Uyoñ wa ta núuconoolii ta, Yéesu naasok: “Ekaay eyee, ekaay eenaput. Uyya ti kacakan piyisan péeyisane nii Pútuun pa púpoñiyaam, pale háati poonool étikayisane, fo piyisan pa piti Jonas.†‡ XXX Samat nii Jonas fa naayeniye fa piyisan ti pakati Ninew, fo lompo inci, Añii An, fayeno piyisan ti ekaay eyee.

XXXI “Ta infiiye, amansa ya aal a ati Sepa, náafulii ti mah méelaanjeelañ ápikey peti amansa ya Solomon kásiitan ecohato ya eteyoo§. Fiye, heeyem ha le hihajaahañ amansa ya Solomon. Ekina ewune, ti hinoom ha hiti hínu kíiti ya, amansa ya aal a ati Sepa afaasiño hátkin ekaay eyee náayisan yo nii enowaanow. XXXII Fo lompo incuke, Jonas náatuunan hilim ha hiti Pútuun pa pakati Ninew, nkáwunko umuuyen wa uteyii.‡ Fiye, heeyem ha le hihajaahañ Jonas. Ekina ewune, ti hinoom ha hiti hínu kíiti ya, pakati Ninew efikasiño hátkin ekaay eyee nkáyan yo nii enowaanow.”

Piyeno ti ecaaj

XXXIII Yéesu naapenanii hisoku: “An acañanantoo lampi naayol yo niñ fotom náawuf teyyo eheem. Pale nawarwar yo ti esafu la ammeya nii an óo an éenakoonii naacuk ecaaj ya. XXXIV Níkini níkina níyem lampi ya eti eniini. Niñ níkini nínapaa eniini púlooj lompo efemeer niñ ecaaj. Niñ nínaput, eniini lompo neemeer niñ éniimaan. XXXV Ooto, tah kunuu ti ecaaj ya eeyem ya ti awe timpí eyeno éniimaan. XXXVI Niñ eniini púlooj eemeñaa niñ ecaaj, peetaakut la níme, efeyeno púlooj ti ecaaj samat nii ecaaj lampi eecaaje catañ éeyayii ti awe.”

Hinooku ha hiti Pufalisaay pa niñ pikalanana hilim ha heesiñanee ha

XXXVII Yéesu ta naapaye ta káakup, Afalisaay naayonkaloo hili pa teyoo. Apikaay, naanako naayeno hili. XXXVIII Afalisaay a ta naacuke ta nii Yéesu akuulanut sipeeso apite ali, ínnimoo teyoo. XXXIX Ateeteyo

* XI: XV 11:15 Pelesepul, ekina eyem Seetaani. † XI: XVII 11:17 Pakakee paka, fiye nkásiye hilim eehe: “Cáwii óo cáwii céetaakoolanooye, efcinow; miin óo miin méetaakoolanooye, efimihancaloolo.” ‡ XI: XXIX 11:29 Ta infiiye yoon enfakat neemelan Jonas ayaamakoola ya ati Pútuun pa. Pumuus kunoom káhaaciil yoon ya néenuusiyoo ti kantant ka kalonjayoo (Jonas 1:17). § XI: XXXIX 11:29 Máciya 12:40 § XI: XXXI 11:31 Amansa ya aal a ati Sepa, akina ayem amansa aal éefulii ti mah meeyem epees yáli pa caanak ca fíncifulii pa (1 Pumansa 10:1-13). † XI: XXXII 11:32 Jonas 3:1-10

naasokoo: “Aluu Pufalisaay pa, tíkitaaj elontorj ya niŋ epulaatu ya innikuulan, pale páhantuwa aluu innimeej niŋ pálaŋi piti káalipu niŋ pakanc. ^{XL} Aluu pusuŋ pa! Fo Pútuun pa peememanoole pa tíkitaaj pikina tom lompo pimemanoole páhantuwa? ^{XLI} Niwufan salaka weeyem wa lupu keeleke ka, ancuk aluu niŋ waah óo waah efinikuul.

^{XLII} “Kúnuul efikiyeno ti aluu Pufalisaay pa, kamma inniwufan himpaac ha heewase ha ŋaasuwan ti pamaañal pa pitaaluu, samat nii kanca, micempanu niŋ típaapikeen. Pale innifiil nii niñaŋaa piyeno keecoonoole ti pututa aluu niŋ pakan paka, ínnilafi Pútuun pa, ántuŋ hikina inniñaŋe ihinu peefiilut weetowiye wa.

^{XLIII} “Kúnuul efikiyeno ti aluu Pufalisaay pa, kamma ínnilafi piyeno ti kúkon ka keenape ka ti púluumuma pa, ínnilafi pakan paka kapinkakican aluu pinapnap ti kíliŋ ka.

^{XLIV} “Kúnuul efikiyeno ti aluu, kamma innicuke nii kiyaak keetaakut lánkamaasi enka pakan nkakak tenko péemiit nii kakakaakak ti waah weekuulut.”

^{XLV} Fiye, akee ti pikalaŋana hilim ha heesiŋanee ha naasokoo: “Ahámpaatiin, naasokaa fiyaaw, unii lompo anteñale.”

^{XLVI} Yéesu naañahanoo: “Aluu lompo pikalaŋana hilim ha heesiŋanee ha, kúnuul efikiyeno ti aluu, kamma innitiyan pakan paka pitiyo peenapa líŋ, háati niŋ cisiik aluu coonool nlikantoo pitiyo pempuu.

^{XLVII} “Kúnuul efikiyeno ti aluu, kamma innilut kiyaak ka kiti piyaamakoola pa, payenka símaama aluu nkamuke ka. ^{XLVIII} Inníyisanisan ti páhinal empuu nii nicoonaacoon eeha símaama aluu nkáhine ha, poko kamukale piyaamakoola pa, aluu inniwallyianool kiyaak ka kiteyui. ^{XLIX} Ekina ewune Pútuun pa ti ecohato etempo mpusok: 'Inci fápoñiyii piyaamakoola niŋ pupoñapoñ, efikamuk ti poko pakakee, pakakee paka nkakallanii.'"

^L “Ancuk hísim ha hiti piyaamakoola pa púloŋ heeniisiye ha kápiliŋ ti púcook púlunta pa, efihinanee ti hikaw ekaay eyye. ^{LI} Písikii ti hísim ha hiti Abel fo ti hísim ha hiti Sakaliya*, eemukee ya ti ekumpaan ya enfakat ya eti Pútuun pa, ti pututa kaaciin ka niŋ la haŋee la kaasampnan. Ee, inci pusok aluu, eehe fiye púloŋ efihinanee ti hikaw ekaay eyye.

^{LII} “Kúnuul efikiyeno ti aluu pikalaŋana hilim ha heesiŋanee ha, kamma innicoope ékululuma ya eti káapankin hunkut ha hiti kameye ka. Aluu faŋ aluu ninakiit lupu, innikit kéelafiye ka pinako.”

^{LIII} Yéesu apiyeno hífulu ti ekumpaan ya, pikalaŋana hilim ha heesiŋanee ha niŋ Pufalisaay pa kiiñii nkili meemak, nkayeniyoŋ kaakilincanool ti hícump pacakanoolal. ^{LIV} Kápilafiyoo hikuucu ti eeha afaasok kati káiyiniyoŋ hinooku teeho.

XII

Káwasum écuŋfato

^I Ti oom caanak, pakan púwuli peemeenje nkaconcoole fo nkakakalool. Yéesu náayaañ ápukup niŋ pinapana pa pakateyoo, naasok: “Níwasum leweño ya eti Pufalisaay pa, kamma neeyem écuŋfato eyya nétif. ^{II} Waah óo waah weeyolee éfuuyisane, waah óo waah weeyem ti énim éfuumeeyee. ^{III} Ekina ewune eeha innisoke ha ti énimaan éfihisiyee niŋ hanakan palaw, eeha innipuusanoole ti kaanuu páhantuwa ékaap éfihituunanee ti kíliŋ ka.”

Eeñanee ya híŋeyu

^{IV} Yéesu nene asok: “Aluu pákawiyaam, inci pusok aluu: Timpi nife payenka nkamuk ka ínfulaa toko éteekayini waah ti aluu. ^V Pale inci fáyisan aluu aŋa inniñaŋe ya híŋeyu: Nife Pútuun pa, peeyem pa niŋ pupayaa himuku enii ya, pitaakaataak kayine kiti hiwantu aluu ti seemak. Ee, inci pusok ho aluu, pikina inniñaŋe híŋeyu. ^{VI} Fo ninooomanantoo múculuculu isak, uhit úsupak? Háati coonool temmo Pútuun pa pífiilut. ^{VII} Háati wan aluu fiye púloŋ ufineefin. Timpi nife, nihaŋaahaj panap meemak múculuculu meemeenje.”

Kasayan niŋ fotom hipooku Yéesu hátikin pakan paka

^{VIII} Yéesu nene asok: “Inci pusok aluu: An óo an eesayanaam hátikin pakan paka, inci, Añii An, lompo fasayanoŋ hátikin pumaleekoo pa piti Pútuun pa. ^{IX} Pale an óo an eepookaam hátikin pakan paka, inci, Añii An, lompo fafapookoo hátikin pumaleekoo pa piti Pútuun pa. ^X An óo an eesoŋe heenaput t'inci, Añii An, afaaponketee, pale an óo an éehaaniye kateñal Kunuu ka keenape ka ataponketee.

^{XI} “Niŋ kacooŋ aluu ti sempe ti púluumuma pa ihinu aluu kíti, niŋ fotom nkacooŋ aluu hátikin níhampaatiin ña niŋ ti pakati kayine ka, timpi niwasoolo kúnuul fa innikaakaay káakup kati níŋaf niŋ fotom eeha innikaakaay hisoku, ^{XII} kaatuko Kunuu ka keenape ka efikikalangan aluu ti oom caanak eeha inniñaŋe hisoku.”

Hícantiitu ha hiti usaanum a

^{XIII} Yéesu ti káakup ka, akee ti kayorj ka naasokoo: “Ahámpaatiin, sok atoom a úpaacinoŋ hitaaku ha eeha paapaa atoonii naakate ha unii.” ^{XIV} Yéesu naañahanoo: “Awíyaam, ayeme asiŋanaam áhina kíti niŋ fotom aŋa akaakaay aluu káapaacinoŋ hitaaku ha hitaalu?” ^{XV} Púful toko, naasokii: “Nisiŋjo púsooni! Nitah kunuu, timpi niŋes kaacencenoŋ hitaaku, kaatuko eloŋ an eneetaat ti hitaaku ha hiteyoo, háati nihifom.”

* **XI:LI** 11:51 Aŋa ayem ayaamakoola ya (2 Heetaakiye 24:20-22) pale neetaat paapaa ti Saŋ-Patis.

^{XVI} Naasokii hícantiitu eehe: “Taakaataak usaanum áyiin eetaake etaam eepuke meemak. ^{XVII} Naacakanoolo: ‘Puume inci inñiñaje íhinu? Kaatuko taakut la famank aja inci nkaakaay ya émaañii.’ ^{XVIII} Naasok: ‘Fiye inci nkaakaay íhinu. Fahancalool mileefaan ma mutoom, illut ñen fakat, la faconcenool púlooj aja inci nkaakaay ya émaañii niñ hitaaku ha hitoom. ^{XIX} Inci fasokoolo: “Awiyam, yékunoolo, hitaaku ha hitii hiti sitiil seemeeje, li, illaan, iyyeno ti eloj éesuome meemak.” ^{XX} Pale Pútuun pa mpusokoo: ‘Awe esoj eyyuul! Hánant eehe aafakat. Fiye, ayme afaacoope aja anconcenoolo ya púlooj?’” ^{XXI} Yéesu naapenan apisokii: “Eehe efihitaako an aja nancencenool hitaaku hiti fajoo apan ataakut waah hátkin Pútuun pa.”

Kat káamiilool yínan Pútuun

^{XXII} Púful toko, Yéesu naasok pinapana pa pakateyoo: “Eehe hiwune inci insok aluu, timpi niwasoolo kúnuul ti eloj ya etaaluu, ti waah ewwa efinili, niñ fotom ti sinii aluu, waah ewwa éfinisoolo. ^{XXIII} Kaatuko eloj ya eharaahañ paliyal, enii ya neehañ pásooliyal. ^{XXIV} Nisincan pusuwa pa: pusukantoo, pumaañantoo, pitaakut káamankuma niñ ekina tom pileefaan, pale Pútuun pa mpúkuuman-kúuman po. Niyema puume innihaje panap pusuwa pa? ^{XXV} Ayme ti aluu, ti wasoolo kúnuul, ayina kapenan caanak ti eloj ya eteyoo? ^{XXVI} Páawoo niyinaat fala íhinu waah wa wenkilis wa ewwe, weyme efiniwasoolo kúnuul ti ukee wa?”

^{XXVII} “Nisincan fa hiliilii ha nihijant fa. Hihinantoo piseen niñ ekina tom hiliilantoo. Pale inci pusok aluu, háati amansa ya Solomon niñ hisaanumate ha hiteyoo fiye púlooj ayinaat púsoolo samat nii hikina. ^{XXVIII} Niñ Pútuun pa púsoolaa fiyuu káaheeni kiti kaakit, keeyem ka le fiyooy, kacom nkiwantee ti seemak, faala aluu, puume conko étipusool aluu? Aluu keetaakut ka káyinan kenfakat! ^{XXIX} Timpi niñes waah ewwa efinili, innilaan; timpi niwasoolo kúnuul. ^{XXX} Kaatuko keeneetaat ka Pusuwif, poko nkajes waah ewwu. Pale Pútuun pa Paapaa ti aluu, pímeymeyi nii nisoolahaa-soolah wo. ^{XXXI} Haja panap nipiñes cáwii etempo, waah ewwe púlooj efuuwufanee aluu.

^{XXXII} “Aluu cikoolo ca cítoom, timpi nife, kaatuko Paapaa ti aluu súmoosuum kati awufan aluu cáwii etempo. ^{XXXIII} Ninooman hitaaku ha hitaaluu, innifulan ho salaka ti keeleke ka. Nimemanoolo émankuma mañ éepuciyantoo. Innincenool hitaaku ha hitaaluu alacana la étihicim, pa innimeya pa nii plípa étikayini hìkolu, cemmek lompo etecok. ^{XXXIV} Kaatuko la pamankal pa pitaaluu mpiyem, toko lompo saan aluu insiyem.”

Pimiikan keeyem kaasincan

^{XXXV} Yéesu nene asok pinapana pa pakateyoo: “Niyeno niñ wañ uti páhin, innikat pilampi pa pitaaluu pipicaañ. ^{XXXVI} Níhin samat nii pakan keeyem ti hítuulu éñohoonii ya eti áhampaatiin a ateyii, loho akaayaa pahaño piti pinimo. Niñ pácolaliyoo naawenken, nkápankinoo putum pa. ^{XXXVII} Pimiikan pa payenka áhampaatiin a naakaakaay ka étookii kaasincan niñ ácoliyoo éfikanapiyane. Pánipani, inci pusok aluu: Afaawasoonii wañ uti páhin naayenani nantoonool naawufanii kapili. ^{XXXVIII} Iyyema ákeyyoo mpisit niñ fotom nuulap, náatookiyii kaasincan, éfikanapiyane.

^{XXXIX} “Pale nímeysi eehe, niñ áhampaatiin a ati ekumpan ya ameya álipa ya ta naakaakaay ékey, atakatoo ápinakoonii ápilipoo. ^{XL} Aluu lompo nisiiñ púsooni kaatuko inci, Añii An, éfikey ti caanak enca étininunkoolam.”

^{XLI} Fiye, Piyeer naacanan Yéesu: “Ahámpaatiin, unii uwune ansok hícantiitu eehe fo hiti pakan paka púlooj?” ^{XLII} Ateeteyo naañahanoo: “Ayme ayem amiikan a eehintiyee ya, naacohato, aja áhampaatiin a naakaakaay kañoman páhin pa piti ekumpan ya kati ápaacinool paliyal pa pakakee pimiikan pa niñ caanak ca cítuuniyaa? ^{XLIII} Amiikan a ajuu, niñ áhampaatiin a áñoohooniyoo náatookiyoo ti oom páhin, áfaanapiyane. ^{XLIV} Inci pusok aluu pánipani ya, afaañomanoo hitaaku ha hiteyoo púlooj. ^{XLV} Pale usokaa amiikan a naasokoolo: ‘Ahámpaatiin a atoom áfíisut éñohoonii,’ náayaañ hisapu pimiikan pa pákayiiñ paka niñ pakaal paka, naayeno hili, pálaani fo ákuman. ^{XLVI} Ahámpaatiin a ati amiikan a ajuu áfaañohoonii ti hinoom eeha náanunkoolut niñ ti caanak enca náamiit. Afaakallanoo meemak, áfaahinoo samat nii fa nkáhin fa keehintitee ka.

^{XLVII} “Amiikan a aja eemeya ya eeha áhampaatiin a ateyoo náalafiye ha amemanooliit, áhinut ho afaasapee meemak. ^{XLVIII} Pale amiikan a aja éemiit ya eeha áhampaatiin a ateyoo náalafiye ha, náahin heewune kati asapee, afaasapee caahinkinj. An óo an aja nkawufane meemak afaañaaakee meemak, an óo an aja nkañomane meemak afaahañee híñaaku.”

Kásuumaay tom pale píkatinool

^{XLIX} Yéesu nene asok: “Inci kéyookey écoopii seemak ti púlunta pa, íllafi sipince sucok. ^L Pale taakaataak pátiise eyya inci inñiñaje hisayu, kúnuul unka ti inci taamanta epayut. ^{LI} Cukaacuk aluu nii kásuumaay inci íncoopii t’etaam? Haani, inci pusok aluu, pale píkatinool. ^{LII} Písik fiyooy, miin miti pakan isak éfikatinool, pákahaaciil efikapook pákasupak, pákasupak efikapook pákahaaciil. ^{LIII} Effikatinool, paapaa afaapook añiinoo akampaani, akampaani afaapook paapaa ateyoo; inñaa afaapook añiinoo ámaacul, ámaacul afaapook inñaa ateyoo; inñaa afaapook añiinoo aaloo, añiinoo aaloo afaapook aasonoo aal.”

Kameye heeñaje pitaako

^{LIV} Yéesu naasok lompo kayoj ka: “Niñ nicukaa káatijru nkúfulu ti caanak ca incinow pa, innihaañ ti hisoku ‘éfeenupii’, apan nihitaaku. ^{LV} Fo lompo incuke, niñ eyam ésapiyoo ti kikee kaapii, innisok ‘éfisowi’, nihitaako. ^{LVI} Aluu nícuful Níyiniyini kameye heekaakaay pitaako niñ nisincanaa patiila niñ t’etaam. Weyme uwune niyinaat hicuku heeyem ha aluu ti kaaposool ti caanak ence, kati nímeysi heekaakaay ha pitaako?”

LVII “Fiye, weyme uwune aluu faj aluu nikiwantoo heenape ha? L^{VIII} Niŋ akamooli ayenyuu hicoopu ti áhina kíiti, ti pítin pa híin kata nipitejenool kati nŋsiyool, niŋ ekina tom afaacoopi ti sempe ti áhina kíiti ya, áhina kíiti ya naawufani pakati púwuulu pa, pakati púwuulu pa nkakuli. L^{IX} Inci pusoki: Aátifulii ti ékuluma eyyuu awe peecooyut kaahit ka kikelan ka.”

XIII

Púwunko umuuyen niŋ ekina tom eket

I Ti oom caanak, pakan nkákey kakaman Yéesu fa Pilaat náahine kapumuk pakakee pakan pakati Kalilee, ta nkayeniye ta kaawaaseen kiti Pútuun. II Yéesu naaňahani: “Pakati Kalilee payenkuu, fo cukaacuk aluu nii poko kahaŋa kaamuuyen pakakee pakati Kalilee kamma nkamukee fiyyu? III Haani, inci pusok aluu, pale niŋ nŋwunkiiit umuuyen wa utaaluu, aluu lompo púlooy efiniket. IV Niŋ fotom pakan paka kaat ya niŋ pákahaaciil paka payenka ekumpaan ya eehaane ya eti Silowam neenowe ya teyii neemukalii, cukaacuk aluu nii kahaŋa kaamuuyen pakati Jerusalem? V Haani, inci pusok aluu, pale niŋ nŋwunkiiit umuuyen wa utaaluu, aluu lompo púlooy efiniket.”

VI Fiye, Yéesu naasokii hícantiitu eehe: “Akee áyiin ataake kaakit naasuk tenko sootoo. Naakaay híjes papukal eteyyo ataakut. VII Naasok áhina ya ateyoo: ‘Sincan, sitiil síhaaciil unse nii inci kéyyoo híjes papukal ti enuun eyye taakantoo. Fiit yo! Etaakut nafaa weyme efeesiŋo ti etaam eyye kenseŋ?’ VIII Pale áhina ya naaňahano: ‘Ahámpaatiin, túul yo etil eyye, inci píkicisoal ti sipat eteyyo uwwas yo campanti, IX manti epuk niŋ ekina tom pulay mpoň kapifiit yo.’”

Aal éehute éekuňanee ti hinoom ha hiti kayeno ka

X Ti hinoom hiti kayeno hiti Pusuwif pa, Yéesu naayeno kakalaŋan ti ekee éluumuma. XI Intaako toko aal aŋa hisaalumant nŋhíhutane fo sitiil kaat niŋ síhaaciil (18). Náaŋuho ayinantoo ésaalino fo acoonool ciit. XII Yéesu ta naacukoo ta náayonkaliyoo hátkinoo naasokoo: “Aal, aayihaa ti káakuuňu ka kitii.” XIII Naalemp sipeesoo teyoo, tokotoko aal a náasaalino apucoonool ciit, naayeno hímulu Pútuun pa.

XIV Pale, áhampaatiin a ati éluumuma ya, apucuk eehuu inseeňo ti Yéesu kamma náakuuňane ti hinoom ha hiti kayeno ka. Naacoop hílim ha, naasok kayoŋ ka: “Kunoom isak niŋ hoonool kíňeŋee páhin tenko. Ooto níkey ti oom kunoom nŋpikuuňanee, pale ti hinoom ha tom hiti kayeno ka.”

XV Ateeteyo naaňahano: “Aluu nícu! Fo an óo an ti aluu, ákopinantoo híciinoo niŋ ekina tom fáliyoo ti káahoonanuma apicoop yo kaalaanan ti hinoom ha hiti kayeno ka? XVI Fiye, aal aŋe ati miin ma miti Abraham, aŋa Seetaani neenakiye fo sitiil kaat niŋ síhaaciil (18) púmpuluy, fo aňaŋutee kafakan ti káakuuňu enke ti hinoom ha hiti kayeno ka?” XVII Ta naasoke ta enke, keepookoo ka nkameeŋ niŋ nŋsuu, pale kayoŋ ka nkinyeno ti pásuuma kamma heenape ha henfakat ha púlooy eeha Yéesu náahine ha.

Hícantitu hiti ekoon sootoo

XVIII Púful toko, Yéesu naasok: “Cáwii ca citi Pútuun pa niŋ weyme incinakoole? Niŋ weyme inci fakufumool co? XIX Cicukaacuk nii ekoon sootoo eyya an naacoope naasuk yo ti kaakit ka kiteyoo. Neenŋantii fo éyenoŋii enuun, pusuwa pa mpúwuun ti unaay eteyoo.”

XX Yéesu nene asok: “Niŋ weyme inci fakufumool cáwii ca citi Pútuun pa? XXI Cicukaacuk nii leweňo eyya aal naacoope naanakanool yo niŋ efol eemeeŋ, fo hímaaf ha púlooy híkuntii.”

Putum pa peekoke pa

XXII Yéesu ti pikaayu pa Jerusalem naasiŋo ti pisaatee pa niŋ misaatee ma apiyeno kakalaŋan. XXIII Akee naacakanoo: “Ahámpaatiin, fo pakan caahinkilís lamma efikafakane?”

Yéesu naaňahani: XXIV “Nihin kata nipinako ti putum pa peekoke pa kaatuko inci pusok aluu, pakan keemeeŋ efikaŋes pinako étikayini. XXV Niŋ ati ekumpaan ya ayitiyaa naapank putum pa, aluu tikitaan, éfinicook kaawenken hunkut ha innisok: ‘Ahámpaatiin, pánkin unii,’ pale náaňahani: ‘Inci mít peyme ínifuliil!’

XXVI “Fiye, efinisokoo: ‘Unaay uenyiyaa hili niŋ pálaani nantoonool, ayyeno kakalaŋan ti kíliŋ ka kutoonii.’ XXVII Pale afaasok aluu: ‘Inci mít peyme ínifuliil! Nílaaŋam aluu payenka ínihin ka heenaput ha!’

XXVIII “Niŋ nicukka Abraham, Isaak, Jakob niŋ piyaamakoola pa púlooy ti cáwii ca citi Pútuun pa, efinikooy ínifinal úŋiiŋ aluu kamma inniwantee tíkitaan. XXIX Pakan éfikafulii pa caanak ca ínifulii pa niŋ pa incinow pa, eeŋes yaamay niŋ eeŋes yáali, kápikey hili ha henfakat ha hiti cáwii ca citi Pútuun pa. XXX Nísiitan, pakakee paka kéekelanii ka efikayeno hátkin, pakakee paka keeyem ka hátkin éfikakelanii.”

Pálafi empa Yéesu náalafiye pa Jerusalem

XXXI Ti oom caanak, pakakee Pufalisaay nkákey ti Yéesu nkasokoo: “Fúl le aapikaay lakeenaay kaatuko Helot Antipas álafiyuulafi himuku.”

XXXII Yéesu naaňahani: “Nikaay canisok cipampaŋo ceekance encuu nii: ‘Inci oopa ti hiyaanu kisaalumant, ínkuuňan pakan paka kéekuúne ka fiyooy niŋ kacom, hinoom ha híhaacyenu ha inci fapa páhin pa putoom.’ XXXIII Fan óo fan incuke fo inci muus pítinam fiyooy, kacom niŋ tanta, kaatuko ayaamakoola ayinaatee himuku pikee niŋ neetaat Jerusalem.

XXXIV “Oo Jerusalem, Jerusalem aluu keemukale ka piyaamakoola pa inninunkal payenka Pútuun pa mpúpoňii ka ti aluu, níjyema puume innonkaam kati concenool epuuk aluu nantoonool samat nii fa ekutoon neconcenool fa mufuun eteyyo ti úpitu eteyyo. Pale nicoonut! XXXV Nísiitan, ekumpaan ya etaaluu

eefeekatane, ee inci pusok aluu: Etinene nicukam fo hinak ta efinisok ta: 'Amúlee aja éekeyii ya ti caacaw ca citi Ateeteyo.'

XIV

Ayiin ati káakuuñu kiti hanaay éekuũaanee ti hinoom ha hiti kayeno ka

^I Ti hinoom hiti kayeno, Yéesu naanako ti ekumpaani etii akee ti ñihampaatiin Pufalisaay pa hili. Keeyeniye ka toko nkasinca teyoo. ^{II} Fiye, áyiin eetaake káakuuñu kiti hanaay sipees niñ woot naayeno hátiikino. ^{III} Yéesu naacakan Pufalisaay pa niñ pikalanjana hilim ha heesiinane ha: "Cooneecon fo kiteekit káakuuñan ti hinoom ha hiti kayeno ka?" ^{IV} Pale kañahanutoo. Náalik áyiin a aja éekuũne ya náakuuñanoo, apipa, naasokoo ayet.

^V Fiye, naasokii: "Aluu ti aluu, ayme añiinoo niñ fotom híciinoo efihinow ti ésaapun átafulanii ho mpacas ti hinoom ha hiti kayeno ka?" ^{VI} Kayinaatoo kañahan teeho.

Esilanoole niñ ewananoole

^{VII} Púful toko, Yéesu naacuk kéeyonkaliyee ka hili ti kamamal kúkon ka kiti hátiin, naasokii hilim eehe: ^{VIII} "Niñ kayonkaluu pahaño piti pinimo timpi yeno ti híkon ha hiti hátiin ti kafeyatan an eehajuu nafaa náayonkaliyee, ^{IX} niñ eehuu hitaakiyaa, aja éeyonkalii ya aluu púlooj, áfaakey ti awe, naasoki: 'Ufan híkon ha hitii áyiin a aje.' Fiye, niñ ñísuuwi aafakaay iyyeno ti híkon ha hiti puson. ^X Pale niñ kayonkaluu, yeno ti híkon ha hiti puson, ancuk niñ aja éeyonkaliyuu ya hili acukuu, naasoki: 'Awíyam, kéy yeno hátiin.' Fiye, áfaanapiyane hátiin kéeyonkaliyee ka púlooj. ^{XI} Kaatuko an óo an eesilanooliye áfaawanaiyee, an óo an eewananooliye afaasilanee."

^{XII} Yéesu naasok eeyonkaloo ya: "Naayikaa kawaay niñ fotom káciim, timpi yónkalii pákawiye, pakatuwi tom, miin ma mitii tom niñ ekina tom pikinoole tom keetaake ka. Náahinaa fo efi lompo kayonkali hili nkánukani. ^{XIII} Pale naayeniya kawulan hili henfakat yónkalii keeleke ka, kéehute ka, payenka nkanow ka niñ efank, kéefuume ka. ^{XIV} Etikayiniyi ho kañahan, pale Pútuun pa éfipinapiyani, mpiñahani ho ta keeconoole ka nkakaakaay ta élitoonii ti eket ya."

Hícantitu hiti hili henfakat

^{XV} Ti hili eehuu, akee ti keeyeniye ka toko, ápisi eeha Yéesu naayeniye ha hisoku, naasokoo: "Pásuuma efiyeno ti aja eekaakaay ya hili pati cáwii ca citi Pútuun pa!"

^{XVI} Yéesu naañahanoo niñ hícantitu eehe: "Taakaataak akee áyiin eemanoole hili henfakat naayonkal hícamp pakan. ^{XVII} Ta hili ha níhitsuuniye ta naapoñ amiikan a ateyoo, ápikaakupii niñ keeyonkalee ka hili nii: 'Níkey, hiik ha hipayaa.' ^{XVIII} Pale poko púlooj nkáyaan kaluum kaaponket. Ayáan a naasokoo: 'Féefiye inci innoome kaakit, fo inci kaay hicuku etenko, sokoo aponketam.' ^{XIX} Akee ya naasokoo: 'Féefiye inci innoome kiciin ñaasuwan kiti piya, kikina inci iyyem fiye ti pikaayu hiiyoo, sokoo aponketam.' ^{XX} Akee lompo naasokoo: 'Féefiye inci insaye aal, ekina ewune étiyini ékey.'

^{XXI} "Amiikan a apuñoho, naakaman áhampaatiin a ateyoo eeha pakan paka nkásokiyoo ha. Fiye, ati ekumpaani ya, ta náasiye ho ta, náañiken, naasokoo: 'Kaay mpacas ti kíliñ ka niñ ñitin ña ñiti saatee ya cóopii keeleke ka, kéehute ka, kéefuume ka niñ payenka nkanow ka niñ efank.' ^{XXII} Amiikan a apipa ho hínu, naasokoo: 'Ahámpaatiin, eeha ansoko ha híhineehin pale fo fiye ekumpaani ya emeerut.' ^{XXIII} Ahámpaatiin a naasok amiikan a ateyoo: 'Kaay ti mítin ma niñ kanaac kíkinku ka cóopiyii kápinakoonii, eeha efihiwun ha ekumpaani ya etoom neemeer. ^{XXIV} Inci pusok aluu: Háati akee ti kéeyonkaliyee ka hínum, atasiikan ti hili ha henfakat ha hitoom.'"

Páciite piyeno anapana

^{XXV} Fiye, kayoj kenfakat nkiiyeno pinapool niñ Yéesu. Náayesooinii lipe teyii, naasokii: ^{XXVI} "Niñ an ákeyyoo ti inci, ayinaat piyeno anapanayam taamanta álafitani pihaj faafoo niñ íñña ateyoo, pihaj aaloo niñ epuukoo, pihaj ñúnuwoo niñ pakatuwoo niñ pakahoopoo, niñ lompo eloñ ya ateyoo. ^{XXVII} Aja lompo eekantiit kuluwaa ya ateyoo, eeyem ya kínuul ka kiteyoo, naanapanam, ayinaat piyeno anapanayam.

^{XXVIII} "Fo niñ akee ti aluu álafiyaa kulut ekumpaani eehaane, átaayañ ayeno apifin mañ emma naakaakaay káfulan manti míyini hipayu oom páhin? ^{XXIX} Niñ ekina tom afaatah yo átaayini yo átaayini, pakan paka keekaakaay ka hicuku eteyoo nkalenkenoo, ^{XXX} nkasok: 'Sincan, aje áyaañe kulut ekumpaani, ayinaat yo hipayu.'

^{XXXI} "Fo lompo incuke, niñ amansa ayeniya pikaayu hikam niñ akee amansa, fo átaayañ ayeno apisincan man niñ síwuli ñaasuwan (10,000) áfaayini kátaakoolan eeyem ya ti ékey niñ síwuli áwii (20,000)? ^{XXXII} Niñ ameya nii átaayini, aja naaloñ náalaaje afaapoñ pakan kaluum púsuumool. ^{XXXIII} Ti páhinal pa poonoole puu, an óo an ti aluu ayinaat piyeno anapanayam taamanta akatanut waahoo púlooj.

^{XXXIV} "Micempanu anapaanap, pale niñ múfulaa ti pasampe etemmo puume éfimiiniyee éñahani ti pasampe? ^{XXXV} Minaput ti etaam ya, minaput lompo campanti, efimiwantee. An óo an eetaake kaanuu kiti kásiitan, ásiitan.'"

XV

Hícantitu ha hiti síacii ya éecime ya

^I Hikee hinoom, hícump pisayoola kúncoo niñ pumuuyena nkálohii Yéesu káasiitanoo. ^{II} Pufalisaay pa niñ pikalarjana hilim ha heesiñjane ha nkayeno káakumutool kapisok: “Ayíin aje nawanawan pumuuyena pa naali neyii.”

^{III} Fiye, Yéesu naasokii hícantiitu eehe: ^{IV} “Niñ akee ti aluu ataakaa sísaacii keme, yoonool néecim, fo atakat áwii epaakiil niñ kaat niñ sipaakiil sa (99) ti káahoonanuma, apikaay hiñes yoonool ya éecime ya fo álarjanii yo? ^V Niñ álarjaniiyo yo, niñ pásuuma áfaakantoonii yo ^{VI} naayet t'enuuf. Púful toko naayonkal pákawiyo niñ pikinooloo nantoonool naasokii: 'Níkey, ninanf ti pásuuma pa putoom, kamma inci íllarjanii sáacii ya etoom yoonool ya éecime ya.' ^{VII} Inci pusok aluu: Fo lompo incuke, pásuuma efiyiyeno ti keeyem ka alacana niñ amuuyena oonool áwunkiyaa umuuyen wa uteyoo, piharj áwii epaakiil niñ kaat niñ pakapaakiil paka keecoonole ka kasoolahut kayesan elorj ya eteyii.”

Hícantiitu hiti koofali éecime

^{VIII} Yéesu naapanan hisoku: “Moonool muu, niñ aal ataakaa sikoofali ñaasuwan, yoonool néecim, fo atacañan lampi, naaneerj ekumpaan ya naañes yo niñ kunuu fo alajan yo? ^{IX} Niñ alajanaa yo áfaayonkalii pákawiyo niñ pikinooloo nantoonool naasokii: 'Ninanf ti pásuuma pa putoom, kamma inci íllarjanii koofali ya etoom éecime ya.' ^X Inci pusok aluu: Fo lompo incuke, niñ amuuyena oonool áwunkiyaa umuuyen wa uteyoo, pásuuma efiyiyeno ti pumaleekoo pa piti Pútuun pa.”

Hícantiitu ha hiti añii ya éecime ya

^{XI} Yéesu nene asok: “Taakaataak áyiin eetaake epuuk pákasupak. ^{XII} Kahiineen ka nkusok faafoo: 'Paapaa, ufanam putumam ti hisaanumate ha eeha inci iññaje ha hitaaku nampi ketaa.' Fiye, paapaa ya náapaacinoool hitaaku ha hiteyoo epuukoo. ^{XIII} Fiyiit kahiineen ka naanooman putum pa piteyoo púloorj naakaay ti mah méelaanje. Náapucalool po mah ma miteyoo ti elorj enaput. ^{XIV} Apipa káapucalool aja naataake ya púloorj, épankul enfakat néenakoonii ti mah ma púloorj, náayaañ palek. ^{XV} Naakaay hiñes páhin, akee áyiin ati oom mah naacoopoo, naapoño káakuman pícalukun ti etaam ya eteyoo. ^{XVI} Náalafi kaasiitan fajoo niñ paliyal empa pícalukun pa mpiyeniye pa hili pale an awunutoo waah.

^{XVII} “Fiye, ápuñoohonii ti kunuuwulo, naasokoolo: 'Píhina kayema puume pakati paapaa atoom payenka nkali fo nkatowan, inci íyyemi le ti eket niñ peep. ^{XVIII} Ooto, inci faño ho pati paapaa atoom nkaasokoo: 'Paapaa, inci muuyenaamuuyen ti Ateeteyo ati alacana niñ ti awe. ^{XIX} Fiye, inci túniit piyonkalee añiini, cokam samat nii akee ti píhina pa pakatii.'”

^{XX} “Púful toko, añii ya naalito, naánoho pati faafoo. Mpálemaliyo, faafoo naañantanoo nketoo teyoo ti hikaw meemak. Naatey apipaakoolano naañoonoo, naasumpooloo. ^{XXI} Añii ya naasokoo: 'Paapaa, inci muuyenaamuuyen ti Ateeteyo ati alacana niñ ti awe. Fiye, inci túniit piyonkalee añiini.' ^{XXII} Pale faafoo naasok pimiikan pa pakateyoo: 'Nihiliikan! Nícoopii hísool ha heehaje ha pawalle ínnisooloo ho, inniñamoo ekop ti hisiiq, inniwasoo pisamata. ^{XXIII} Innícoopii cíciin ca ceehaje ca pafom nipumuk upuliyaa nuuhaañiyaa. ^{XXIV} Kamma añiinam aje naakete, náánohoonii ti elorj; náacim, naalananee.' Nkáyaañ pahaáno.

^{XXV} “Ta eehe nihitaakiye ta añiinoo áhampaatiin a náalonjii ti kaakit. Ti éñoohoniiyo ápulohanii ekumpaan ya náasi páyifal niñ pakiiyal. ^{XXVI} Naayonkal akee ti pimiikan pa, naacakanoo: 'Weyme utakiye le?' ^{XXVII} Amiikan a naañahanoo: 'Atuwi áñoohonii, paapaa atii naamuk cíciin ca ceehaje ca pafom kamma náánohoonii kásuumaayoo.'

^{XXVIII} “Fiye, añii ya áhampaatiin a híiño nihili, naapook pinako ti ekumpaan ya. Paapaa ateyoo náafulii, naamaaneenakoo apinako ti ekumpaan ya. ^{XXIX} Pale naasok paapaa ateyoo: 'Síitan! Sitiil ense púloorj inci yemuu ti páhin péelaacínut hilimi. Pale háati ciful aataapala wunam pahaáno niñ pákawiyam. ^{XXX} Pale añiini aje, ápuñoohonii, akina aja éepucaloole ya hitaaku ha hitii ti púmaacul keenaput, ammukoo cíciin ca ceehaje ca pafom!'

^{XXXI} “Paapaa ateyoo naasokoo: 'Añiinam, hinak óo hinak awe oopa le niñ inci, waah óo waah utoom, utii. ^{XXXII} Pale atuwi aje aketaaket, náánohoonii ti elorj; náacim, naalananee. Ekina ewune uñañaa pahaáno niñ hitaaku pásuuma.'”

XVI

Hícantiitu ha hiti áhina ya eesuusa ya

^I Fiye, Yéesu naasok pinapana pa pakateyoo: “Ayíin usaanum ataake áhina eeyeniye ati hikaw ha hiti páhin pa piteyoo. Pakan nkákey kapisok usaanum a nii áhina ya ateyoo, pahaáno niñ hisaanumate ha hiteyoo naayaake. ^{II} Naayonkaloo naasokoo: 'Eeheyeme inci ínsi nkákup kiti? Finam waah wa wéenakoonii wa niñ wéefule wa, kaatuko áatineeyini piyeno ati hikaw ha hiti páhin pa putoom.'

^{III} “Áhina ya naasokoolo: 'Páawoo áhampaatiin a atoom áfaafulanam ti páhin pa putoom, puume inci iññaje íhinu? Taakut sempe siti piya, suuwasuu lompo kaalumatool. ^{IV} Méyimeyi fa inci nkaakaay íhinu, ancuk niñ inci púlaa páhin pa putoom pakan paka nkawananam lateyii.'

^V “Naayonkal oonool oonool ti keetaake ka nikopu ti áhampaatiin a ateyoo. Naacakan áyaañ a: 'Puume ayyekane áhampaatiin a atoom?' ^{VI} Naañahanoo: 'Kilampasaan keme kiti lúuliin.' Áhina ya naasokoo: 'Sa kaahit ka kéeyisane ho ka, yeno mpacas nkiic áwii ésupak niñ ñaasuwan (50).'

^{VII} “Apipa, naacakan akee: 'Puume ayyekane áhampaatiin a atoom?' Naañahanoo: 'Sipootak keme siti uli.' Naasokoo: 'Sa kaahit ka kéeyisane ho ka, yeno nkiic áwii epaakiil (80).' Fiye, náahin fo ti an óo an eeyekane áhampaatiin a ateyoo nikopu.

VIII “Púful toko, áhampaatiin a náamul áhina ya eecoonoolut a kamma náahine ho niñ pasuuse. Kaatuko payenka nkanapan ka énimaañ ya eti púlunta empe kahaña pasuuse pakati ecaañ ya eti Pútuun pa ti waah ewwa nkáhin wa ti pututayii.” IX Yéesu nene asokii: “Inci pusok aluu: Hisaanumate ha hitaaluu hiti púlunta empe, nicoop ho kati nitaak pákawí, ancuk niñ hipayaa, innisayanee ti úyenuma wa uti eket maamaa.

X “An eehintiyee niñ waah wenkilis afaahintiyee lombo niñ waah wenfakat, an eecoonoolut niñ waah wenkilis, ataconool niñ waah wenfakat. XI Niñ nicoonoolut niñ hisaanumate ha hiti púlunta empe, ayme afaañoman aluu hisaanumate ha hiti pánipani ya? XII Niñ nicoonoolut niñ hisaanumate hiti an, ayme afaawufan aluu hisaanumate ha hitaaluu? XIII Amiikan oonool ayinaat páhin ti ñihampaatiin pákasupak. Afaanat oonool a náalafi akee ya, niñ ekina tom áfaalafi oonool a naapook akee ya. Niyniat kaalehanool káyinan Pútuun niñ pálafi mañ.”

XIV Ta Pufalisaay pa nkásiye ta enke púlloor nkalenken Yéesu kamma nkálafiye mañ. XV Yéesu naasokii: “Aluu ínniisanyisan pucoonool pa pitaaluu ti ñikin pakan paka, pale Pútuun pa pímeyimeyi heeyem ha ti saan aluu. Kaatuko eeha pakan paka nkacoke ha nii hihaja hitaaku nafaa, Pútuun pa pinataanat ho.”

Hilim ha heesiñanee ha niñ cáwii ca citi Pútuun pa

XVI Yéesu nene asok: “Kilim ka kiti Móyis niñ kiti piyaamakoola pa kisiñanee-siñan fo ti caanak ca citi Sarj-Patis. Písik ti oom caanak ekoogan ya éesuume ya eti cáwii ca citi Pútuun pa neeyeniye ti káatuunan. Fiye, an óo an oopa ti íhinu kata kati anako. XVII Alacana niñ t’etaam efikahañ pacas épucaloolo cilim ca ceehañ ca káafomaati ti hilim ha heesiñanee ha hiti Móyis.

XVIII “Ayín óo áyiin éfulane alloo naasa akee aal, ti kaamuuyen naayem, aña lombo eesaye aal aña áyiinoo náafulanem ti pinimo, ti kaamuuyen naayem.”

Hícantiitu ha hiti usaanum a niñ Lasaar

XIX Fiye, Yéesu naasok Pufalisaay pa hícantitiu eeha: “Taakaataak usaanum áyiin, nawaso wañ weewalla núciiti hinoom. Hinak óo hinak la teyoo pahaañ, naayeno ti eloj eenape. XX Intaak lombo áyiin eeleke, caacawoo Lasaar, aña nahinto hátiin putum ekumpan ya eteyoo, eniinoo púlloor kaameej musontuwaay. XXI Náalafi kahesal aña nánowalii ya ti púus pa piti usaanum a apili, piyen pa conko mpíkey mpiyeno kaaneewan musontuwaay ma miteyoo.

XXII “Eeleke ya naaket, pumaleekoo pa mpicoopoo mpiyenano pukol Abraham. Usaanum a lombo, naaket naahokee. XXIII Pati keekete ka naayeno ti kúnuul kenfakat, ápihaafin naarjantan pállaarje Abraham, Lasaar naayeno pukoloo. XXIV Naaceek apusok: ‘Paapaa Abraham, inci ti ñíseeña ñenfakant iyem le ti uleew ewwe. Keti ti inci ti hikaw, mpoñ Lasaar ápikaapuucii pikelan hisiiikoo ti man, apumonanam híleelulufam.’ XXV Pale Abraham naañahanoo: ‘Añiinam, náwuno nii aayenaayeno ti eloj éesuume, tempo Lasaar naayeno ti kúnuul. Fiye, Lasaar oopa le, ti kaapuñanoollee, awe oopa ti ñíseeña. XXVI Apan niñ fúlaa toko, kaayeen kenfakat unka ti pututa unaa, eeha efihiwun ha kéelafiye éfulii petoonii kápifitani lupuu ti aluu étikayini, fo lombo incuke ti kéelafiye éfulii lupuu ti aluu nkáfitanii petoonii.’

XXVII “Usaanum a naasokoo: ‘Paapaa Abraham, ooto inci luumuu, poñ Lasaar pati ekumpan ya eti paapaa atoom, XXVIII kaatuko inci taakaataak po pakatu isak. Akaay, apicaakamanii heeyem ha pe, poko lombo timpi kákey peti kúnuul enke.’ XXIX Abraham naañahanoo: ‘Pakatuwi kataakaataak pakiical pa piti Móyis niñ piti piyaamakoola pa, kásiitan po.’ XXX Usaanum a naasokoo: ‘Paapaa Abraham, eehuu hífomut, pale niñ an áfuliiyoo ti keekete ka naakaay teyii, efikawunko umuuyen wa uteyii.’ XXXI Abraham naasokoo: ‘Niñ kásiitanut Móyis niñ piyaamakoola pa, háati an náañhoonii pati keekete ka, étikayinanoo.’”

VII

Kaamuuyen niñ kaaponket

I Yéesu naasok pinapana pa pakateyoo: “Fan óo fan incuke, efitak waah weekaakaay kakanan an ti kaamuuyen, pale kúnuul efikiyeno ti aja éfuunapii ya teyoo. II Fisaka apicenke ti ekun énankein enfakant naawante ti musuu le niñ afaanankan akee ti kenkilis ka payenke ti kaamuuyen. III Nisiño púsooni!

IV Niñ atii ya amuuyena, watanoo, niñ awatanooliyaa mponketoo. IV Niñ amuuyena ti awe ñiyema isak niñ ñésupak ti hinoom ha hoonool ha, náañhoonii ti awe ñiyema isak niñ ñésupak kaaluun kaaponket, aañarjoo kaaponket.”

V Pupoñapoñ pa nkasok Ateeteyo: “Penan unii káyinan.” VI Ateeteyo naañahani: “Niñ nitaakaa káyinan keefomut nii eekon sootoo, ñiyiniyini hisoku enuun eyyuu: ‘Lúpinoolo nkaasiñanoolo ti musuu,’ éfeehin eeha innisoke ha.

VII “Usokaa akee ti aluu ataae amiikan ayaya niñ fotom afaasa púlukuleen pa piteyoo. Mpáyetaliiyoo ti kaakit, fo aafasokoo: ‘Hiliikan key yeno apili?’ VIII Haani, aafasokoo: ‘Key yikam waah ewwa inci fali káciim, naapayaa hiik, immemanoolo uwwufanam pili illaan, niñ inci payaa, awe conko, illi illaan.’ IX Fo aafasok amiikan a apalaka kamma náahine eeha ansokoo ha áhin? X Fo lombo incuke ti aluu, niñ níhinaa waah ewwa nkasoke wa aluu níhin, nisok: ‘Unii pimiikan kensej, páhin pa putoonii lamma núuhine.’”

Káakuñan pakan ñaasuwan pakati kanuk

XI Yéesu ti pikaayu Jerusalem, naanap ti pututa mah ma miti Samali niñ Kalilee. XII Akina ti pinako ti cikee cisaatee, pakan ñaasuwan keekuulut kamma kanuk nkákey kapipaakoolanoo. Nkasiño kápilaarjoo XIII nkaceekoo niñ uwiiluyii: “Yéesu, Ahámpaatiin, keti hikaw ti unii!” XIV Yéesu apicukii, naasokii: “Nikaay cániyanoolo pati puwaaseena pa pakati Pútuun pa.” Poko ti pítin pa nkakuulane.

XV Akee ti poko, ápipanum nii ákuuñaneekuñan, náañohoonii ti wootoo, naayeno hímulu Pútuun pa niñ kaawiiuyoo. XVI Naanow ti woot Yéesu, puhoonjuyoo t'etaam, naasokoo apalaka. Antuj ati Samali. XVII Yéesu naacakan: "Fo ñaasuwan ya púlooj tom ekuulane? Isak ya niñ pakapaakiil paka peyme nkayem? XVIII Háati akee ti poko ayinaat éñohoonii ápumul Pútuun pa fo niñ neetaat ati Samali ya aje, eenetaat a ati Israyel?" XIX Naasokoo: "Lito, kaay, káyanan ka kitii kúkuuñanuu."

Ekéy ya eti cáwii ca citi Pútuun pa

XX Hiikee hinoom, pakakee Fufalisaay nkacakan Yéesu: "Teyme cáwii ca citi Pútuun pa éficikey?" Yéesu naañahani: "Cáwii ca citi Pútuun pa éficikey samat nii waah ewwa nuucukee. XXI An atasok: 'Nisincan! Ehehe col! niñ fotom 'Ahaa col! kaatuko cáwii ca citi Pútuun pa unca ti aluu."

XXII Púful toko Yéesu naasok pinapana pa pakateyoo: "Caanak unca ti ékey, éfinilafi fanfan hicuku hinoom hoonool ti kunoom ka kiti inci, Añii An, pale etinicuk ho. XXIII Pakan efikasok aluu: 'Nisincan! Eheeyoo le!' niñ ekina tom: 'Ahaayoo pa!' Pale timpi nikaay, timpi ninapanii. XXIV Samat nii pamaliñoolal etiiil fa mpicaañan fa patiila púlooj písik ti púcook fo ti pikelan, fo lompo pakan paka nkakaakaay hicuku inci, Añii An, ti hinoom ha eeha fáñohoonii ha. XXV Pale fo inci yáañ yeno ti kúnuul kenfakat, mpooke ti ekaay eyye.

XXVI "Samat nii fa intaakiye fa ti caanak ca citi Nowe, XXVII fo lompo nkaakaay pitaako ti kunoom ka kiti inci, Añii An. XXVII Pakan paka nkayeno hili, pálaani, esa niñ pinimo fo ti hinoom eeha Nowe náayuukiye ha ti piteen pa penfakat pa. Fiye, etiiil ya néenupii man menfakat fo mumukalii púlooj cew. XXVIII Fo lompo incuke ti kunoom ka kiti Lot: XXIX Pakan paka nkayeno hili niñ pálaani, hinoom niñ kaanooman, pusuk niñ kulut. XXX Pale hinoom eeha Lot náafule ha Sotom, seemak niñ kíceek insifulii patiila, insimukalii púlooj cew.

XXX "Fo lompo facuk ti hinoom eeha inci, Añii An, nkaakaay ha éyisanoole. XXXI Ti oom hinoom aña eeyem patiila ti kankalañ ekumpaay ya eteyoo naataak waahoo páhantuwa, añañut éwanoonii apicoop wo. Fo lompo incuke aña eekaaye piya, añañut éñohoonii pati ekumpaay ya eteyoo. XXXII Nínawuno heetaakiye ha Lot aaloo! XXXIII Aña éelafiye kafakan eloj ya eteyoo, áfaapuul teyyo, aña éeupuule ti eloj ya eteyoo afaafakan yo. XXXIV Inci pusok aluu: Oom hánant pakan pákasupak efikahinto nantuonool, oonool áfaaseepinee akee ya naakatee toko. XXXV Pakaal pákasupak efikayeno pútuum ti ésiken yoonool, oonool áfaaseepinee, akee ya naakatee toko." [XXXVI]

XXXVII Pinapana pa pakateyoo nkacakanoo: "Ahámpaatiin, peyme eehuu nihikaakaay pitaako?" Naañahani: "La ehunuj neeyem, toko piketul pa mpuconcool."

XVIII

Hícantitiu piñiino ti kaluum

I Fiye, Yéesu naasok pinapana pa pakateyoo hícantitiu eeha ápiyisanii nii kañañaa kaluum tan óo tan timpi káwusen. II Naasokii: "Taakaataak ti ekee saatee áyiin áhina kítii eefeyut Pútuun apaaliit an. III Ti saatee eyyuu lompo, intaako eyañat aña áyiinoo eekete, apinakaay pateyoo kati afitoo kilim ti pututayoo niñ akamooloo.

IV "Fo ta infiyye innapook, pale ti pikelan naasokoolo: 'Háati inci feyut Pútuun niñ ekina tom paaliit an V pale, páawoo aal aje oopa ti ihampuyam meemak, inci fasiinjyoo. Niñ inci hínut fo átayekuno ékey hinak óo hinak kayokanam.'"

VI Fiye, Ateeteyo nene asok: "Nísiiitan áhina kítii ya eenaput a anjuu eeha naasoke ha. VII Fo Pútuun pa efipukuut ti piisiño pakan paka payenka mpimamale ka, keeyem ka ti kaayonkal etempo hánant hanakan kati piyankananii? VIII Inci pusok ho aluu, efipiisiñiyii mpacas. Pale inci, Añii An, niñ inci ñohooniyoo fo éfitookii t'etaam keetaake káyanan?"

Hícantitiu ha hiti Afalisaay niñ asayoola kúncoo

IX Fiye, intaako toko keecokooliye nii keecoonoole, nkátinan ti pakakee paka. Tempo, Yéesu naasokii hícantitiu eeha: X "Taakaataak pakan pákasupak keekaaye ti ekumpaay ya enfakat ya eti Pútuun pa kaluum: akee ya Afalisaay, akee ya asayoola kúncoo. XI Afalisaay a naasiño citeeteyoo naaluum: 'Inci sokuu apalaka Pútuun kamma inci incukut nii pakakee paka, keeyem ka píliya, keecoonoolut, pihaañiya niñ pakaal niñ fotom samat nii asayoola kúncoo ya aje. XII Insujsurj kunoom kúsapak ti lóokuñ ya, uwwufani himpaac ha heewase ha ñaasuwan ti waah óo waah púlooj ewwa inci intaake tewwo cooy.'

XIII "Pale asayoola kúncoo ya naasiño pílaaj, álafiit fala káahaafin, pale náasitan, naasok: 'Pútuun, taak paket hikaw t'inci, amuyena ya.'"

XIV Yéesu naasokii: "Inci pusok aluu, áyiin a anjuu, ta naayeniye ta piyetu, akina Pútuun pa mpucoko nii eecoonoole pale Afalisaay a tom. Kaatuko an óo an éemakiyanooliye áfaawiniyanee, an óo an éwiiniyanooliye áfaamakiyanee."

Yéesu niñ epuuk ya

XV Fiye, pakan nkácoopii epuuk ti Yéesu kati álikii. Pinapana pa pakateyoo kapucuk eehuu nkafet teyii. XVI Pale Yéesu naayonkal epuuk ya naasok: "Nikat epuuk ya kápikey ti inci, timpi nikitii. Kaatuko cáwii

ca citi Pútuun pa ti payenka keecuke ka nii payenkuu inciyem. ^{XVII} Inci pusok aluu pánipani ya, an óo an eesayanut cáwii ca citi Pútuun pa samat nii añii, atanako tenco.”

Ayín usaanum niñ eloj ya eepayantoo ya

^{XVIII} Ati hikaw ati Pusuwif naacakan Yéesu: “Ahámpaatiin eenape yuu, puume inci iññarje ðhinu pitaak eloj ya eepayantoo ya?”

^{XIX} Yéesu naañahanoo: “Weyme uwune ayyonkalam eenape? Taakut an eenape fo Pútuun pa lamma. ^{XX} Fo áamiit hilim ha heesiñanee ha? ‘Timpí haaño niñ aal ati an, timpí coonool aapumuk an, timpí líp, timpí caam aapinook an, túl paapaa atii niñ íñña aatii.’”

^{XXI} Naañahan Yéesu: “Eehuu púlooj inci immanke kápiliñ maañiiyaayam.” ^{XXII} Ta Yéesu náasiye ta eehe, naasokoo: “Wah woonool uwua toko ewwa ánhinut: Nooman hitaaku ha hitii púlooj uwwufan mañ ma keeleke ka, aafataak hisaanumate alacana, náafulaa toko ínkey inapanam.”

^{XXIII} Pale áyiin a ta náasiye ta eehe ínciitiyoo meemak, kamma naataake fo muus. ^{XXIV} Yéesu apisincanoo, naasok: “Cíticiiti kusaanum ka kapinako ti cáwii ca citi Pútuun pa! ^{XXV} Fo ñonkomoo éfeeyini pinako ti káfuun saakilañ? Haani! Pale pinako pa piti usaanum ti cáwii ca citi Pútuun pa epipiharj páciite.” ^{XXVI} Keeyeniyo ka káasiitan, nkacakan: “Fiyee, ayme áfaayiniyee kafakan?” ^{XXVII} Yéesu naañahani: “Wah wa weehooke wa an, uheekut Pútuun pa.”

^{XXVIII} Piyeer naasok Yéesu: “Sincan, unii ukatanaakatan wah wa utoonii púlooj nuunapani.” ^{XXIX} Yéesu naañahani: “Inci pusok aluu pánipani ya, an óo an eekatane enuuf, aal, pakatu niñ ñunu, pupuka, epuuk kamma cáwii ca citi Pútuun pa, ^{XXX} afaahañ hitaaku meemak ti caanak ca citi fiyooy, niñ ti púlunta pa peeyem pa ti ékey, eloj eepayantoo.”

Káakup Yéesu káhaacyenu kiti eket ya niñ pilito pa piteyoo

^{XXXI} Púful toko, Yéesu naacoop pupoñapoñ pa pakateyoo ñaasuwan niñ pákasupak paka ti kaapii, naasokii: “Ñisítan, unaa unka ti pisilo Jerusalem, wah wa púlooj ewwa piyaamakoola pa nkakiice wa kiti inci, Añii An, efuutaako. ^{XXXII} Efikawufanam keeneetaat ka Pusuwif. Efikapalahoolam nkalenkenam, nkakallanam, nkafaacal t’inci. ^{XXXIII} Efikasapam niñ kisawut, nkamukam. Ti hinoo ha hñhaacyenu ha éfilitoonii ti eket ya.”

^{XXXIV} Pupoñapoñ pa kásiit eeha naayemii ti hisoku. Putum hilim ha nihiyolee teyii, kámiit eeha Yéesu náalafiyii hisoku.

Káakuñan káafuumaafuum pukol Yeliko

^{XXXV} Yéesu ta naalohane ta Yeliko, káafuumaafuum nkiyeno ti kanaac pítin pa, kipiyeno kaalumatool. ^{XXXVI} Kípisi kayoj ka ti himuusu, nkicakanii heetaakiye. ^{XXXVII} Nkasokoo: “Yéesu ati Naasaleet ayem ti himuusu.” ^{XXXVIII} Ta káafuumaafuum ka nkísiye ta eehe nkíceekii niñ kaawiilu etenko: “Yéesu añii ya ati Dawid, taak paket hikaw ti inci!” ^{XXXIX} Keeyeniye ka hátikin nkafet teyoo nkasokoo afatan, pale naahañ toko náaceeki: “Añii ya ati Dawid taak paket hikaw ti inci!”

^{XL} Yéesu naasiño naasokii: “Nícoopiyamoo.” Ta náalohaniyoo ta, Yéesu naacakanoo: ^{XLI} “Weyme állafiye inci pñhini?” Naasokoo: “Ateeteyo, hínam pinee cuk.” ^{XLII} Yéesu naasokoo: “Ñoho ti hicuku, káyanan ka kitii kúkuuñanuu.” ^{XLIII} Tokotoko ñkinoo íññipankino, naanapan Yéesu, naayeno hímulu Pútuun pa. Kayoj ka púlooj kipicuk eehuu lompo, nkiyeno hímulu Pútuun pa.

XIX

Yéesu niñ Sakaay

^I Púful toko, Yéesu naanako ti saatee ya eti Yeliko. Apiyeno himuusu saatee ya, ^{II} intaako toko áyiin arja nkasok Sakaay, akee ti ñhampaatiin pisayoola kúncoo ya, naayeno usaanum. ^{III} Náalafi hicuku ayme ayem Yéesu, pale patameyoo mpiuwun ayinaat kamma kayoj ka. ^{IV} Fiyee, naatey hátikin pa Yéesu naañarje pa himuusu, naasilo ti enuun kati acukoo.

^V Yéesu ápucolii toko náahaafin naasokoo: “Sakaay, wánoonii mpacas, kaatuko fiyooy, fo inci wanan pati awe.” ^{VI} Sakaay náawanonii mpacas, naawanan Yéesu niñ pásuuma.

^{VII} Pakan paka púlooj kapucuk eehuu nkáyaañ káakumutool kapisok: “Pati amuyena naakaaye apiwanan.” ^{VIII} Pale Sakaay naasiño, naasok Ateeteyo: “Sincan, Ahámpaatiin! Inci fawufan kancarj hisaanumate ha hitoom keeleke ka, an óo an arja ammeya nii inci lípoolip, fañahanoo fo ñapaakiil arja inci incoope ya teyoo.”

^{IX} Yéesu naasokoo: “Fíyooy kafakan ka kúcoliyoo ti ekumpan eyee, kamma arje lompo naayem ati miin ma miti Abraham. ^X Kaatuko inci, Añii An, kéyookey hiñes niñ kafakan keelinciye ka.”

Hícantiitu hiti sisanoo ñaasuwan

^{XI} Yéesu fa naalohane fa Jerusalem, pakan paka incukii nii etikamp Pútuun pa epipisiñan cáwii etempo. Ekina ewune, poko ti káasiitanoo ka, Yéesu naapenani hícantiitu eehe. ^{XII} Naasokii: “Taakaataak áyiin eemaka eeyeniye pikaayu ti mah méelaarje, pa naakaakaayee hicoku amansa ya ati mah ma miteyoo, niñ apayaa náañhoonii. ^{XIII} Akáayum, náayonkalii ñaasuwan ti pimiikan pa pakateyoo naawufan an óo an sanoo yoonool naasokii: ‘Niyesanool nempo fo ta inci fáñoonii.’ ^{XIV} Pale, pakan paka pakati saatee ya kanatoonat, nkapoñ pusonoo pakan kapica kasok nii: ‘Unii úlafiti áyiin a arje apiyeno amansa ya atoonii.’”

^{XV} “Pale toko fiyaaw, náayenoonii amansa ya, náañhoonii ti mah ma miteyoo. Naayonkal pimiikan pa payenka naawufane ka pisanoo kati ámeyi puume nkataakale. ^{XVI} Ayáañ a náakey naasokoo: ‘Ahámpaatiin,

sanoo ya etii epukaa sikee sisanoo ŋaasuwan.' XVII Amansa ya naasokoo: 'Napaanap, amiikan eenapel Páawoo aaconoolaa-coonool niŋ waah wa wenkilis ewwe, inci fáhini ati hikaw ati sisaatee ŋaasuwan.' XVIII Asúpiyenu ya náakey, naasokoo: 'Ahámpaatiin, sanoo ya etii epukaa sikee sisanoo isak.' XIX Amansa ya naasokoo: 'Awe lompo inci fáhini ati hikaw ati sisaatee isak.'

XX "Akee amiikan náakey, naasokoo: 'Ahámpaatiin, ehe sanoo ya eyya awwufanaam ya, inci túkaatuk yo ti cifaal immank yo. XXI Inci feyuufe, kamma ayyem áyiin eefete. Ansasa waah ewwa ayyenanut, immaañ waah ewwa ansukut.' XXII Amansa ya naaňahanoo: 'Ti pákupali inci nkaakaay íhinuyi kíiti, awe amiikan a eenaput a! Aámeyiméyi nii inci áyiin eefete, insasa waah ewwa inci iyyenanut, immaañ waah ewwa inci insukut. XXIII Weyme uwune aanakanut sanoo ya etoom ti émanakuma mañ eeha efihiwun ha niŋ inci nđhooniyoo intookii yo neepukoole?'

XXIV "Fiye, naasok keeyeniye ka toko: 'Nisa sanoo ya eteyoo niwufan yo aja eetaake ya sisanoo ŋaasuwan.' XXV Nkasokoo: 'Ahámpaatiin, ajuu apayaapa hitaaku sisanoo ŋaasuwan!' XXVI Naaňahanii: 'Inci pusok aluu: An óo an eetaake, afaapenanee, pale an óo an eetaakut, háati caahinkilis ya eyya naataake ya efeesayee teyoo. XXVII Pale pikamoolam keesoke ka kálafit inci kati yeno amansa ya ateyii, nikaay nípicooipiíi le hátkinam innimukii.'"

Pinako pa piti Yéesu Jerusalem

XXVIII Yéesu ta naapaye ta hisoku eehuu, naanow kayoŋ ka hátkin, apiyeno pisilo Jerusalem. XXIX Ta nkalohane ta Petifake niŋ Petani, la nkasok la "cítintinj ca citi Olif", naapoñ pákasupak ti pinapana pa pakateyoo, XXX naasokii: "Nikaay ti cisaatee ca ceeyem ca hátkin aluu, niŋ ninakiyaa tenco efiniitook nkacenke toko cífalij enca an ataapala alapo tenco, níkopinií co, innicoopiyaam co. XXXI Niŋ an acakanaa aluu: 'Weyme uwune inniyemi co ti kákopin?' Inniňahanoo: 'Ateeteyo asoolahé co.'"

XXXII Keeponee ka nkakaay incakatook samat nii fa Yéesu naasokii fa. XXXIII Kapiyeno kákopin cífalij ca, pakateete co nkacakanii: "Weyme uwune inniyemi co ti kákopin?" XXXIV Nkaňahanii: "Ateeteyo asoolahé co." XXXV Nkácoopii co Yéesu, nkalemp kúsool ka kiteyii kenfakat ka ti cífalij ca, nkalapanoo tenco. XXXVI Akina ti pikaayu pa, pakan paka nkatanaloo kúsool ka kiteyii kenfakat ka ti pítin pa.

XXXVII Apilohan Jerusalem, ti pítin pa piti elinjoon ya eti cítintinj ca citi Olif, kayoŋ ka púlooj kiti pinapana pa pakateyoo nkimeej niŋ pásuuma, nkíyaañ kaanimpan Pútuun pa niŋ kilim keeceeke kamma nkacuke waah weecukantee. XXXVIII Nkasok:

"Pútuun pa pínapiyan amansa ya éekeyii ya ti caacaw etempol"

Kásuumaay kiyeno alacana, núumulaa Pútuun pa piti patiila.✠

XXXIX Pakakee Pufalisaay pa keeyeniye ka ti kayoŋ ka nkasok Yéesu: "Ahámpaatiin, fet ti pinapana pa pakatií kapifatan!" XL Yéesu naaňahanii: "Inci pusok aluu, niŋ kafatanaa, pínankiin pa éfipiceekii!"

XLI Yéesu apihar naalohane Jerusalem, naacuk saatee ya, naakoŋ kiteeteyyo. XLII Naasok: "Niŋ awe lompo Jerusalem aameya ti hinoo eehé waah ewwa éfuucoopiya kásuumaay ka! Pale fiye eehuu hiyoleeyol ti níkini. XLIII Hileej kamma ámmiit, kaatuko caanak unca ti ékey ta pikamooli éfikakiiti púlooj, nkákinkooli, nkakincooli ti upii wa púlooj. XLIV Efikatuncalooli niŋ epuuki; etikatak sínankiin súsapak seenaanooye, kamma ankiiwut ta Pútuun pa mpíkeyii ta kafakani."

Yéesu la ti ekumpan ya enfakat ya eti Pútuun pa

XLV Ta Yéesu naacole ta Jerusalem, naanako ti ekumpan ya enfakat ya eti Pútuun pa, náayaañ hiyaanu punoomana pa. XLVI Naasokii: "Kíiceekiic ti hilim ha hiti Pútuun pa nii: 'Ekumpan ya etoom ekumpan éluumuma,✠ pale aluu inniyesan yo 'éyolowuma pílipa✠.'"

XLVII Naayeno kakalajan hinak óo hinak ti ekumpan ya enfakat ya. Níhampaatiin puwaaseena pa pakati Pútuun pa niŋ pikalajana hilim ha heesiŋanee ha niŋ pakakee níhampaatiin ti pakan paka, nkílafiyoo himuku. XLVIII Pale, kámiit fa nkakaakaay íhinu, kamma pakan paka púlooj nkayemoo ti káasiitan meemak.

XX

Kacakan ka kiti kayine ka kiti Yéesu

I Hikee hinoo, Yéesu naayeno kakalajan pakan paka ti ekumpan ya enfakat ya eti Pútuun pa niŋ káatuunanií ekoŋan ya éesuume ya. Níhampaatiin puwaaseena pa pakati Pútuun pa niŋ pikalajana hilim ha heesiŋanee ha niŋ pakakee níhampaatiin nkácolii. II Nkasokoo: "Sok unii ti enkeyme kayine ayyem ti íhinu enkuu, ayme awwufanuú kayine enkuu?"

III Yéesu naaňahanii: "Inci lompo taakaataak kacakan. Nisokam: IV Ayme ápoñii Sarj-Patis pátiise, Pútuun pa fo pakan paka?"

V Nkayeno piteŋenool, nkasokoolo: "Niŋ unaa usokaa Pútuun pa púpoñiyoo, afaasok unaa: 'Weyme uwune níyinanutoo?' VI Pale nuusokaa pakan paka kápoñiyoo, kayoŋ ka púlooj efikimuk unaa niŋ pukumpa, kamma nkífyinane nii Sarj ayaamakoolo." VII Fiye, nkaňahanoo: "Umíit ayme ápoñii Sarj íhinu pátiise."

VIII Yéesu naaňahanii: "Inci lompo etisok aluu ti enkeyme kayine inci iyyem ti íhinu enke fiye."

Hícantiitu hiti pńhina keekance

^{IX} Fiye, Yéesu naasok hícantitiu ehe pakan paka: “Taakaataak akee áyiin eesuke kaakitoo, náaluwaas ko pakakee píhina, naakaay kaakaawool keefiye. ^X Ta hisaatu ha níhítuuniye ta, naapoñ akee ti pímiikan pa pakateyoo pati píhina pa kati kawufanoo putum pa piteyoo ti pasaatal pa. Pale píhina pa nkasap amiikan a nkayaanoo sipeesoo ñaanii. ^{XI} Ati kaakit ka nene apoñ akee amiikan, pale ajuu lompo píhina pa nkasapoo, nkateñaloo, nkayaanoo sipeesoo ñaanii. ^{XII} Nene apoñ amiikan áhaacyenu, píhina pa nkasapoo, nkakuumoo, nkayaanoo. ^{XIII} Fiye, ati kaakit ka naasok: 'Puume inci nkaakaay íhinu? Inci fapoñ ániinam aña inci íllafiye ya manti kátuuloo.' ^{XIV} Pale ta píhina pa nkanjantanoo ta nkaténool nkasok: 'Aha aña akaakaay ya hitoonu kaakit ka, umukoo ancuk kaakit ka kiyeniya kutuunaa.' ^{XV} Nkáfulanoo ti kaakit ka, nkamukoo.”

Fiye, Yéesu naasok: “Puume ati kaakit ka naakaakaayii íhinu? ^{XVI} Afáakey naamuk píhina pa, naawufan kaakit ka pakakee.” Ta pakan paka nkásiye ta ehe nkasok: “Alímaati eehuu timpi hitaako!” ^{XVII} Yéesu naasincanii naasok: “Ti hilim ha hiti Pútuun pa, eeheyne pakiical empe mpusoke:

'Enánkiin ya eyya puluta pa nkawante ya

éyenoonii énanikiin ya eehaje ya hitaaku nafaa ✠?

^{XVIII} “An óo an éenowii ti énanikiin eyyuu áfaapucaloolo, an óo an aña néenowii teyoo afaatuncaloolo.”

^{XIX} Pikalanjana hilim ha heesiñanee ha niñ níhampaatiin puwaseena pa pakati Pútuun pa, nkámei nii poko kawune Yéesu naasok hícantitiu ehe. Nkálafiyoo hicoku tokotoko pale nkafe kayoj ka.

Kacakan kiti cooy kúncoo

^{XX} Pikalanjana hilim ha heesiñanee ha niñ níhampaatiin ña nkatah kunuwii meemak ti Yéesu, nkapoñ mikelecoola teyoo kéehine fajii nii pakan keecoonoole. Nkálafi hikuucuyoo ti pákupaloo, kati kacokoo nkawufanoo ati hikaw ha hiti mah ma. ^{XXI} Nkacakanoo ehe: “Ahámpaatiin, unii úmeyimeyi nii ánkupkup nkalanjan pucoonool ciit, niñ fúlaa toko aasinanantoo ti sicaw, pale ti pánipani ya ankalajan pakan paka pítin pa piti Pútuun pa. ^{XXII} Sok unii: Cooneecoon fo kiteekit upucooy kúncoo ya Sesaal, amansa ya enfakat a ati Room?”

^{XXIII} Pale Yéesu náameyi nii hikuucuyoo nkayaake, naasokii: ^{XXIV} “Níyisanam kaahit kiti mañ, puhoonju niñ caacaw ayme kayem toko?” Nkañahanoo: “Sesaal.” ^{XXV} Yéesu naasokii: “Ooto, niwufan Sesaal waah wa uteyoo, inniwufan Pútuun pa waah etempo.” ^{XXVI} Fiye, hátiin pakan paka kayinaatoo hicoku ti pákupaloo, nkanjaño ti pañahanaloo nkakemanool kem.

Kacakan ka kiti pilito pa ti eket ya

^{XXVII} Pakakee Pusatusaay nkákey ti Yéesu (poko nkasok nii keekete ka étikalitoonii). Nkacakanoo: ^{XXVIII} “Ahámpaatiin, Móyiis akiicaakiic ti hilim ha heesiñanee ha nii: 'Niñ áyiin asayaa naaket peetaakut ańii, atuwoo áñañaa hitoonu aal a, naataak neyoo epuuk keekaakaay piyeno pakati púnuwoo eekete ya.' ^{XXIX} Fiye, intaako ti miin moonool pákayiin isak niñ pákasupak, áhampaatiin a naasa aal, ataakut ańii, naaket. ^{XXX} Asúpiyenu ya naatoon aal a, ataakut ańii, naaket. ^{XXXI} Aháacyenu ya lompo naatoonoo. Fo lompo incuke, ti isak ya niñ pákasupak paka nkatoonoo, nkaket peetaakut neyoo ańii. ^{XXXII} Ti pikelan aal a lompo naaket. ^{XXXIII} Fiye, hinak ti pilito pa ti eket ya, aal a ajuu ati ayme, páawoo isak ya niñ pákasupak paka púlooj kasayoo?”

^{XXXIV} Yéesu naañahanii: “Ti púlunta pa piti fíyooy, pakan paka nkasasa nkanimo. ^{XXXV} Payenka Pútuun pa mpusoke ka nii poko kanape kati kalitane ti eket ya nkakin ti púlunta pa peeyem pa ti ékey etikasa, etikanimo. ^{XXXVI} Etínekayini eket, kaatuko kacucaacuk nii pumaleekoo pa, ekena ewune etikasa etikanimo. Poku epuuk Pútuun kamma nkalitane ti eket ya. ^{XXXVII} Móyiis náayisan picaañ catañ nii keekete ka éfikalitoonii. La sokee la ti hilim ha hiti Pútuun pa kiti cífita ca ceecoke ca apan cisowiit, naayonkal Ateeteyo 'Pútuun pa piti Abraham, Pútuun pa piti Isaak, Pútuun pa piti Jakob.' ✠ ^{XXXVIII} Pútuun pa pineetaat piti keekete ka pale piti keeloñe ka, kaatuko ti Pútuun pa an óo an oopa kaloña.”

^{XXXIX} Pakakee ti pikalanjana hilim ha heesiñanee ha nkasokoo: “Ahámpaatiin, áakupaa pitempo tak!” ^{XL} Kaatuko nene káhaañiitoo kacakan hihee hilim.

Eenucee ya ati Pútuun pa, ańii ati ayme?

^{XLI} Yéesu naasokii: “Weyme uwune pakan paka nkasok Eenucee ya ati Pútuun pa, ańii ati Dawid? ^{XLII} Dawid himuumoo asokaasok ti pakiical pa piti kíciimu ka:

'Ateeteyo Pútuun pa púkuapaakup niñ Ateeteyo atoom ti hisoku:

Kéy yeniyam epees yáali,

^{XLIII} fo ta inci fatah ta pikamooli ti wooti ayyeno amansa ya ateyii. ✠

^{XLIV} “Dawid himuumoo nayonkaloo 'Ateeteyo', puume Eenucee ya áfaayini piyeno ańii ati Dawid?”

Káwasum pikalanjana hilim ha heesiñanee ha

^{XLV} Ta pakan paka púlooj nkayeniyo ta káasiitan, Yéesu naasok pinapana pa pakateyoo: ^{XLVI} “Níwasum pikalanjana hilim ha heesiñanee ha. Poku, nkálafilafi kaamuusool niñ kúsool kenfakat, nkálaifi lompo kapinkakicane pinapn pa kíliñ ka. Poku nkayeno ti kúkon ka keenape ka ti púluumuma pa niñ ti hili ha henfakat ha. ^{XLVII} Poku lompo nkacaakool piyaañat pa payenka pákayiniin keekete ka, kapicoop waah wa uteyii púlooj. Apan niñ kayeniya kaluum nkafiyo kati kacokee nii pakan keenape. Pútuun pa efipisapii pihañ pakakee paka.”

XXI

Kawun kiti eyaang at eeleke aña áyiinoo eekete

^I Ti oom káasiinjuma, Yéesu naayeno kaasincanool pakan paka ti ekumpan ya enfakat ya eti Pútuun pa, naacuk kusaanum ka ti hiwasu mañ ti éwasuma mañ ma, emma nkácoopii ma kati kawufan mo Pútuun pa. ^{II} Naacuk lompo eyaang at eeleke, aña áyiinoo eekete, naawase toko uhít úsupak weetaakut nafaa. ^{III} Yéesu naasok pinapana pa pakateyoo: “Inci pusok aluu pánipani ya: Aal a aņuu eeleke ya ahaņa kawufan pakan paka púlooj. ^{IV} Kaatuko pakan paka, mañ ma emma nkasoolahut ma nkawase lupó, pale akina ti palekoo naawufan púlooj aña naataake ya kati aloj.”

Pýisan pa piti enow Jerusalem, niņ énohoonii ya eti Añii An

^V Fiye, pakakee ti pinapana pa nkayeno hímulu ekumpan ya enfakat ya eti Pútuun pa, niņ pawalle pínankiin pa péewalliyanoole yo pa, niņ pawalle pa lompo piti waah wa weewufanee wa Pútuun pa. Yéesu naasokii: ^{VI} “Nicukaacuk eehe púlooj? Caanak unca ti ékey an atacuk énanikiin eenanjye ti ekee, efiptahalee púlooj.”

^{VII} Pinapana pa nkacakan Yéesu: “Ahámpaatiin, eehuu, teyme nihikaakaay pitaako? Weyme úfuuyisan unii kati úmeyi nii uuha ti ékey pitaako tokofiyee?” ^{VIII} Yéesu naasokii: “Nisiijo púsooni, an timpi acaakool aluu. Kaatuko hícump pakan éfikakey niņ caacawam pakisok: ‘Inci yem Eenucee ya ati Pútuun pa!’ niņ ekina tom ‘Caanak ca cícoliyoo!’ Timpi ninapanii. ^{IX} Pikelan pa pineetaat féefiye. Le niņ éfiipikey, fo yáañ taako kikam niņ nítaakool. Niņ nísiyaa ko timpi nife. Pikelan empuu, puloņaa mpílaarje.”

^X Púful toko, nene asokii: “Mah éfimitaakoolan mah, cáwii íncitaakoolan cáwii. ^{XI} Etaam ya éfineyiyiņan meemak, intaako púpankul niņ úkuuņu wenfakat uti eket ti pisaatee peemeenje. Pýisan peefeyanana lompo mpucukee patiila.

^{XII} “Pale eehuu púlooj hítaakumo, efikacok aluu, nkakallan aluu. Efikacoo aluu ti púluumuma pa kati káhin aluu kíiti, nkakul aluu. Nkawufan aluu pumansa pa niņ pakati kikaw ka kamma inci. ^{XIII} Toko efinitaak efaah eti kakamanii inci yem ayme. ^{XIV} Timpi niwasoolo kúnuul ti eeha innikaakaay hisoku kati nifak, ^{XV} kaatuko inci faufan aluu kilim ka niņ ecohato ya. Háati oonool ti keepooke ka aluu átayini pisiijo hátkin aluu niņ ekina tom naanook aluu. ^{XVI} Pupuka aluu, pakatu aluu, nūnu aluu, pakan aluu niņ pákawi aluu kakaakaay kawufan aluu pakati kikaw ka, pakakee ti aluu efikamukee. ^{XVII} Pakan paka púlooj efikanat aluu kamma inci, ^{XVIII} pale háati kaahan koonool etikiniakee ti kikaw aluu. ^{XIX} Niņ nísikaa piliit tw efinitaak eloj ya etaaluu.”

^{XX} Yéesu nene asokii: “Niņ nicukaa Jerusalem néekinkoolee niņ pusooaali, ínnimeyi nii enow eteyyo écoliyoo. ^{XXI} Fiye, keeyem ka ti mah ma miti Yutaay katey pati pítintij pa, keeyem ka Jerusalem káful, keeyem ka tíkitaarj saatee ya timpi kánakoonii. ^{XXII} Kaatuko ti kunoom enkuu Pútuun pa mpikaakaay hisapu pakan etempo. Hikina hikiicee ti hilim ha hiti Pútuun pa, fo hitaako. ^{XXIII} Efiseeń meemak ti kunoom enkuu ti pakaal paka keeyem ka niņ munow niņ keeyem ka ti káacuuwan! Kaatuko efitaako niņyoka nienfakat ti mah emme, Pútuun pa mpíniken teyii. ^{XXIV} Pakakee paka efikamukee niņ káakuntu, pakakee paka nkacokee nkacoopee ti hícump mah méelaarje. Keeneetaat ka ti káyanan ka kutuunaa efikakakalool Jerusalem fo ta kunoom enka nkawufanii ka efikipa.”

^{XXV} Yéesu nene asokii: “Pýisan efipiyoeno ti caanak ca, ti hiim ha, niņ ti picaañan pa. Ti etaam ya, kaatii ka efikiliinool, kúsuuha ka lompo nkisap meemak, pakan paka púlooj efikafe meemak, étikameyi fa éfikahin. ^{XXVI} Pakan paka efikaket niņ ewatete ti káamiilool heekaakaay ha pitaako ti etaam ya, kaatuko sempe sa siti patiila éfisiyiyiņanoole. ^{XXVII} Tempo, efikacuk inci, Añii An, ti éwanoonii niņ sempe niņ ti hamake henfakat ti pututa káatirju. ^{XXVIII} Fiye, niņ eehe híyaańaa pitaako, nisiijo ínnisaalino, kaatuko kafakan ka kitaaluu kúlohaniyoo-lohan.”

^{XXIX} Yéesu apipa, nene asokii hilim eehe: “Nisincan sootoo ya niņ pikee punuun pa, ^{XXX} emma mpíyayanii ma pihatal péeyeeni innicuk niņ nńkin aluu, ínnimeyi nii etiil ya élohaniyoo-lohan. ^{XXXI} Fo lompo incuke niņ nicukaa enke fiye ti pitaako ínnimeyi nii cáwii ca citi Pútuun pa cflohaniyoo-lohan. ^{XXXII} Inci pusok aluu pánipani ya: Ekaay eyee etepa eket ekina peecukut enke fiye púlooj nkitaakiye. ^{XXXIII} Alacana niņ t’etaam éfikacim pale kilim ka kutoom etikicim.

^{XXXIV} “Nitań kunuu! Timpi nfluurjoolo ti pahańo, ékuman niņ ekina tom káamiilool eloj ya, níwasum hinoom eehuu timpi himint aluu ^{XXXV} samat nii fa cala nemint soon. Kaatuko éfihinowii ti pakan paka púlooj keeyem ka ti púlnta pa. ^{XXXVI} Timpi niņooyal, inniluum tan óo tan kati nitaak sempe siti hifaku ti waah wa weekaakaay wa écolii, niņ sempe siti pisiijo hátkin inci, Añii An.”

^{XXXVII} Nihanakan ha, Yéesu nayoń kakalaņan pakan paka ti ekumpan ya enfakat ya eti Pútuun pa, kániim ka nakaay hiņotu ti cíntintij ca enca nkasok ca “Olif”. ^{XXXVIII} Nuulap pakan paka nkáfii piyito nkakaay pati ekumpan ya enfakat ya káasiitanoo.

XXII

Piteņenoal pa piti himukuyee ha hiti Yéesu

^I Pahańo pa piti hímpuul ha heetaakut ha leweńo, empa nkasok pa Himuusu ha, níhilohanii. ^{II} Nńhampaatiin puwaaseena pa pakati Pútuun pa niņ pikalaņana hilim ha heesiņanee ha nkayeno hiņes fa éfikahin kapumun Yéesu, pale nkafe pakan paka.

^{III} Fiye, Seetaani neenako Yutas aņa nkasok ya Iskaliyot, akee ti pupońapoń pa njasuwan niņ pákasupak paka. ^{IV} Yutas naakaay hicuku nńhampaatiin puwaaseena pa niņ nńhampaatiin pakati púwuulu pa keeyeniye

ka efaas ekumpan ya enfakat ya eti Pútuun pa kapitejenool puume naañanjii kawufan Yéesu. ^V Insúumii meemak, nkásiyool kati kawufanoo mañ. ^{VI} Yutas naacoon, naayeno hijes káasiijuma keenape la afaawufanii Yéesu, kayoj ka peeneetaat toko.

Kaamemanool káciim ka kiti Himuusu ha

^{VII} Hinoom ha hiti pahaño pa hiti hímpuul ha heetaakut ha leweño nñicolii, ta nkañaje ta kaawaaseen císaacii ca citi Himuusu ha. ^{VIII} Yéesu naapoñ Piyeer niñ Sarj naasokii: “Nikaay canimemanool káciim ka kutuunaa káti Himuusu ha kati uliyaa.”

^{IX} Nkacakanoo: “Peyme állafiye upimemanool ko?” ^X Naañahanii: “Nísiitan, niñ ninakiyaa ti saatee ya, efinipaakool niñ áyiin eetiyye élumpa eti man. Inninow pusonoo fo ti ekumpan eyya afaanako ya, ^{XI} innisok ati ekumpan ya: ‘Ahámpaatiin a asok, leyeme ékaap ya neeyem la naakaakaay hili káciim ka kiti Himuusu ha niñ pinapana pa pakateyoo?’ ^{XII} Afáayisan aluu patiila ti ekumpan ya ékaap enfakat eepayee kaamemanool. Toko efinimemanool káciim ka kutuunaa.”

^{XIII} Nkakaay nkatook waah óo waah samat nii fa Yéesu naasokii fa. Fiye, nkamemanool káciim ka kiti Himuusu ha.

Káciim ka kiti Ateeteyo

^{XIV} Caanak ka cípituuno, Yéesu naayeno niñ pupoñapoñ pa pakateyoo kati kali. ^{XV} Naasokii: “Fa inci inhiliikane hínum hili císaacii ca citi Himuusu ha niñ aluu le niñ inci facuk kúnuul. ^{XVI} Kaatuko inci pusok aluu: etineneli císaacii ca citi Himuusu ha, fo ta eeha pahaño pa mpútuule ha efihiitaako pati cáwii ca citi Pútuun pa.”

^{XVII} Naacoop elontoj eti elaan naasok Pútuun pa apalaka kiteyyo, naasok: “Nicoop elaan eyye nipisayool aluu púlooj. ^{XVIII} Kaatuko inci pusok ho aluu, písik fíyooy etinenelaan elaan fo ta cáwii ca citi Pútuun pa éficikey.”

^{XIX} Fiye, naacoop hímpuul naasok Pútuun pa apalaka, naafiit ho, naawufanii ho, naasok: “Añe eyem eniinam eewufanee ya aluu, níhin eehe kati nínawuniyam.”

^{XX} Kapipa hili, naacoop lompo elontoj ya eti elaan ya naasok: “Elontoj eyye eti písiyool pa péyeeni pa piti Pútuun pa niñ pakan etempo; elaan eteyyo ekina eyem hísimam heeniisee ha kamma aluu. ^{XXI} Pale nisincan: Epees aña eekaakaay ya hífulo ti inci, yooiya le niñ etoom ya ti púus pa. ^{XXII} Kaatuko inci, Añii An, fakat samat nii fa Pútuun pa mpusoke fa, pale kúnuul efikiyeno ti aña éefule ya ti inci.” ^{XXIII} Pupoñapoñ pa pakateyoo nkáyaañ picakanool ayme akaakaay íhinu eehuu.

Pílaacinool pa piti aña eehaje ya pamake

^{XXIV} Pinapana pa pakati Yéesu nkayeno pílaacinool peesowa cút ti eecukee nii akina ayem aña eehaje ya pamake. ^{XXV} Yéesu naasokii: “Ti púlunta pa, pumansa pa kataakaataak sempe ti pakan paka, pakati kayine ka nkálafi kapisokee pñina heenape. ^{XXVI} Pale fotom nkaakaay piyeno ti aluu. Eemaka ya ti aluu añañaa piyeno nii akelan, ati hikaw ha samat nii amiikan. ^{XXVII} Ayme ayem eemaka ya, aña nkawufane ya apili fo amiikan a? Fo aña nkawufane ya tom hili ha? Pale inci oopa le ti pututa aluu samat nii amiikan.

^{XXVIII} “Nisiñaasiijoo niñ inci ti páciite pa putoom. ^{XXIX} Samat nii fa Paapaa atoom naawufanaam fa cáwii fo lompo inci fáhin aluu nipiyeno pakati kikaw. ^{XXX} Ancuk innili innilaan niñ inci pati cáwii ca citoom, inniyeno ti pílemeyu pa kati ínnihin kíti miin ma ñaasuwan niñ músupak ma miti Israyel.”

Kakaman ka kiti Yéesu pílaaco pa piti Piyeer

^{XXXI} Fiye, Yéesu naasok Simon: “Simon, Simon, sítan. Seetaani ewufaneewufan kayine kiti káahaafeen aluu samat nii uli, kápiikatinool cácuuf ca niñ kilehut ka. ^{XXXII} Pale inci luumaalum kitii ancuk káyanan ka kitii timpi kíñoho puson, niñ áañhooniyoo peti inci mpampañan pakani ti káyanan.” ^{XXXIII} Piyeer naasokoo: “Ateeteyo, inci siijaasiijoo pikaayu niñ awe ti ékuluma háati eket n’awe.”

^{XXXIV} Yéesu naañahanoo: “Piyeer, inci pusoki, fíyooy káayiin ekutoon kúlookum káfaalaacin fo níñaaciiil nii áameiyam-méyi.”

Mañ, epootak niñ káakuntu

^{XXXV} Púful toko Yéesu naasok pinapana pa pakateyoo: “Ta inci mpoñe ta aluu peeyekanut mañ, peeyekanut epootak, peeyekanut písamata púsupiyeenu, weyme innitaakut po?” Nkasokoo: “Waah óo waah nuutaake po.”

^{XXXVI} Naasokii: “Fiye, an eetaake mañ naacoopool mo, aña lompo eetaake epootak naacoopool yo, aña eetaakut káakuntu anooman hísool ha hiteyoo henfakat ha naanoom koonool. ^{XXXVII} Kaatuko inci pusok aluu: Heekiicee ha kutoom ti hílim ha hiti Pútuun pa fo hitaako. Hisok: ‘Nkacokoo samat nii áhina heenapat.’ ^{XXXVIII} Pánipani, heekiicee ha ti inci efihiitaako.”

^{XXXVIII} Pinapana pa pakateyoo nkasokoo: “Ateeteyo ehe úkuntu úsupak.” Naasokii: “Fomaa.”

Kaluum ka kiti Yéesu ti cítintij ca citi Olif

^{XXXIX} Yéesu náaful ti saatee ya apikaay pati cítintij ca citi Olif samat nii fa naasale fa íhinu, pinapana pa pakateyoo nkanapool neyoo. ^{XL} Kapucol po, naasokii: “Niluum timpi ninow ti híluuju.”

^{XLI} Naateerjo caahinkinj ápilaanjii, náakilipo, naalum: ^{XLII} “Paapaa, niñ súumu, fúlan elontoj ya eti kúnuul enke ti inci, timpi yeno ti pásuuma pa putoom, pale ti pitii pa.” ^{XLIII} Maleekoo néefulii alacana

epipenanoo sempe. ^{XLIV} Ti oom kúnuul kenfakat Yéesu naapenan kaluum meemak fo hásuwat ha hiteyoo níhifulii níhisotal t'etaam picuk nii hísim.

^{XLV} Apílitoonii ti kaluum enkuu, náánohoonii peti pinapana pa pakateyoo náatookiyii ti híjotu kamma kúnuul. ^{XLVI} Naacakanii: “Weyme uwune ínniyemi ti híjotu? Nilito inniluum ancuk timpi ninow ti híluunju.”

Hicokuyee ha hiti Yéesu

^{XLVII} Yéesu ti káakup, kayor nkícolii teyoo. Ti kayor ka, intaako toko níhampaatiin puwaaseena pakati Pútuun, níj níhampaatiin pakati púwuulu pa keeyeniye ka efaas ekumpaan ya enfakat ya eti Pútuun pa, níj pakakee níhampaatiin*. Yutas, akee ti pinapana pa njaasuwan níj pákasupak paka, ánowii hátkin. Naaloh Yéesu kati asumpoo. ^{XLVIII} Pale Yéesu naasokoo: “Yutas níj hisumpu ánfule ti inci, Añii An!”

^{XLIX} Ta pinapana pa pakateyoo nkacuke ta heekaakaaya ha pitaako nkacakanoo: “Ahámpaatiin, fo unii úfulanii úkuntu wa utoonii?” ^L Oonool teyii náañakii káakuntu ka kiteyoo naafiit kaanuu káali kiti amiikan a ati awaaseena ya enfakat a. ^{LI} Pale Yéesu naasok: “Nikat po, eehe hífomaa!” Náalik kaanuu áyiin a náakuunán ko.

^{LII} Fiye, Yéesu naasok níhampaatiin ña kéekeyii ka hicokuyoo: “Fo níñajaa ékey níj úkuntu níj kikasap samat nii pucoka ekancak? ^{LIII} Hínak óo hínak inci iyeniye níj aluu ti ekumpaan ya enfakat ya eti Pútuun pa, nicokutam, pale, caanak ence citaaluu níj citi sempe sa siti énimaaan ya.”

Káalaacin ka kiti Piyeer kameye ka kiti Yéesu

^{LIV} Fiye, nkacok Yéesu, nkacoopoo la ti ekumpaan ya eti awaaseena ya enfakat a ati Pútuun pa. Piyeer náalaaj naayeniyyi kanapan. ^{LV} Nkacokan seemak senfakat ti pututa hank ha nkayeno kápiikiipool so, Piyeer naayeno neyii. ^{LVI} Amiikan aal naacukoo naayeniye toko pukol seemak sa. Naasincanoo púsooni naasok: “Áyiin aje lombo ayenaayeno níj Yéesu!” ^{LVII} Pale Piyeer náalaacin ho naasok: “Íññáayuu, inci mítool!” ^{LVIII} Pifiyo caahinkin, akee naacukoo naasok: “Awe lombo akee ti pinapana pa pakateyool!” Piyeer naasok: “Haani, inci neetaat níj poko.” ^{LIX} Máamun etalarj yoonool eemuuse, akee naajino ti hisoku: “Pánipani áyiin aje ayenaayeno níj Yéesu kaatuko akina lombo ati Kalilee!” ^{LX} Piyeer naasok: “Haani, inci mífít eeha ayyem ti hisoku!” Akina ti káakup, tokotoko káayiin ekutoon nkílookii.

^{LXI} Ateeteyo náayesonii naasincan Piyeer táh. Piyeer náananawuno hílim eeha Ateeteyo naasokoo ha: “Fíyooy, káayiin ekutoon kúlookum áfalaacin fo níhaaciil nii áameyiyam-méyi.” ^{LXII} Náaful tíkitaaj naakooy meemak.

^{LXIII} Pákayiin paka keeyeniye ka efaas Yéesu nkápalahooloo nkalenkenoo, nkasapoo. ^{LXIV} Nkacenk níkinoo nkasokoo: “Yaamakool! Sok unii ayme ayemuu ti hisapu?” ^{LXV} Nkateñaloo níj hícump kikee kilim.

Yéesu hátkin píhina kíiti ya

^{LXVI} Cipilap, níhampaatiin ña pakati Pusuwif pa, níj níhampaatiin puwaaseenapa pakati Pútuun pa, níj pikalanana hílim ha heesiñanee ha nkaconool. Yéesu náacoopiye hátkiniin. ^{LXVII} Nkacakanoo: “Sok unii fo awe yem Eenucee ya ati Pútuun pa?” Yéesu naañahanii: “Níj inci ñahanaa aluu, étiniyinanam. ^{LXVIII} Níj inci cakanaa aluu, etiniñahanam. ^{LXIX} Pale písik fíyooy, inci, Añii An, fayeno ti epees yáali eti Pútuun pa piti sempe.” ^{LXX} Poko púlooj nkacakanoo: “Awe arju yem Añii Pútuun?” Yéesu naañahanii: “Aluu himuum aluu nisoke nii inci yem akina.”

^{LXXI} Fiye, nkasok: “Usoolahutaa hísiyu hiti an eetantake! Usíyaasi ho ti putumool!”

XXIII

Yéesu hátkin Pílaat

^I Ta nkapaye ta hísiyu Yéesu pákupaloo, níhampaatiin ña nkálito ti coonool, nkacoop Yéesu hátkin Pílaat, ati híkaw ha hiti Yutaay. ^{II} Kapucol nkáyaañoó hínooku nkasok: “Áyiin aje nuutooke ti kanojan pakan unaa, naakitii cooy kúncoo ya eti Sesaal, amansa ya enfakat a ati Room, apan naasokooloo nii akina ayem Eenucee ya ati Pútuun pa, amansa ya.”

^{III} Pílaat naacakan Yéesu: “Awe yem amansa ya ati Pusuwif pa?” Yéesu naañahanoo: “Awe soke ho.” ^{IV} Pílaat naasok níhampaatiin puwaaseenapa pakati Pútuun pa níj kayor ka: “Inci cukut heewune áyiin aje kati áhinee kíiti.” ^V Pale, nkarjiino kapisok: “Ti pakalanalanoo naayem ti kanojan pakan paka. Kalilee náacoookii, náanapii ti mah ma miti Yutaay púlooj, fiye ácoliyoo le.”

Yéesu hátkin Helot

^{VI} Pílaat ápisi eehe naacakan: “Fo áyiin aje ati Kalilee?” ^{VII} Ta náasiye ta nii Yéesu ti mah emma Helot naayekane ma náafulli, naasokii kacoopoo pateyoo, ti oom caanak Helot naayeno Jerusalem.

^{VIII} Helot ásiyaasi hiti Yéesu, náalafiyoo hícuku ta infiyee. Náayinan nii áfacukoo ti íhinu heecukantee ha níhicukee. Fiye naacukoo, ínsuumoo meemak. ^{IX} Naacakanooloo meemak, pale Yéesu añahanutoo máati poonool. ^X Níhampaatiin puwaaseena pa pakati Pútuun pa níj pikalanana hílim ha heesiñanee ha nkayeno toko nkanookoo níj sempe. ^{XI} Helot níj pusuocaali pa pakateyoo, nkápalahool Yéesu nkalenkenoo nkáwiiniyanoo. Nkásooloo hísool heewalla nkañahanoo pati Pílaat. ^{XII} Púcook puu, Pílaat níj Helot an níj akamooloo, pale hínoom eehuu nkáwiyoool.

Ihínuyee kíiti ya eti Yéesu apite amukee

* **XXII:XLVII** 22:47 Luk akiicaakiic kikee kilim enke ti 5:52.

XIII Fiye, Pilaat naayonkal nantoonool ñhampaatiin puwaaseena pa pakati Pútuun pa, ñhampaatiin ña niŋ pakan paka, XIV naasokii: "Nícoopiyaam-coop áyiin arje innisok: 'Akina ayem ti kanonŋan pakan paka.' Nisincan, hátikin aluu inci incakanooloo ti eeha inninookoo ha, pale cukut heewune fanfanŋ kati áhinee kíiti. XV Háati Helot lombo acukut la naamuuyene, kamma náañahaniyoo unaa. Pánipani, áyiin arje áhinut waah ewwa efuuwun kati amukee. XVI Ekina ewune, inci fáhin apisapee, nkatanoo."

[XVII] XVIII Ti coonool kayonŋ ka púloonŋ nkiceeki: "Mukoo! Nkatan unii Palapas!" XIX (Palapas akuleekul kamma naanonŋane pakan paka fo nkátaakoolane ñhampaatiin saatee ya, naamuk an.) XX Fiye, Pilaat náalafi kakatan Yéesu, nene ákup niŋ kayonŋ ka. XXI Pale kayonŋ ka nkutowo ti hieeeku meemak: "Pempenŋoo ti kuluwaa ya! Pempenŋoo ti kuluwaa!" XXII Fiye, Pilaat naacakanii píhaacyenu: "Áyiin arje, weyme náahine weenaput? Inci cukut waah ewwa efuuwun kati amukee. Inci fáhin apisapee, nkatanoo." XXIII Pale nkutowo ti kaaceeceeekool kipisok: "Pempenŋoo ti kuluwaa!" Ti pikelan, kilimii nkihanŋ sempe. XXIV Fiye, Pilaat naacoon íhinu eeha nkasokoo ha. XXV Naakatan Palapas, aŋa nkasokoo ya akatan, eekulee ya kamma naanonŋane pakan paka fo nkátaakoolane ñhampaatiin saatee ya, naamuk an. Pale naasok pusoocaali pa káhin Yéesu samat nii fa Pusuwif pa nkálafiye fa.

Kaapempenŋee ka kiti Yéesu

XXVI Ta nkayeniye ta hicoopu Yéesu, nkapaakool niŋ áyiin ati Silen aŋa nkasok Simon, eeyeniye énakoonii ti saatee ya. Pusoocaali pa nkacokoo, nkatianyoo kuluwaa ya apinow puson Yéesu. XXVII Kayonŋ kenfakat nkieniyoo kanapan, pakaal pakati Jerusalem nkayeno pukoonŋ niŋ esampoolo kiteyoo. XXVIII Yéesu náayesoonii lipa yetii naasokii: "Pakaal Jerusalem, timpi nikoonŋ kutoom, nikoonŋ kitaaluu niŋ kiti epuuk aluu! XXIX Nisincan, caanak unca ti ékey ta efikasok ta: 'Kayihaa picaakonta pa, keetaapala kataak añii niŋ payenka taapala kácuuwan ka.' XXX Ti oom caanak, 'pakan paka efikasok píntintinŋ pa: "Nínowii toonii!"

niŋ míntintinŋ ma: "Níwufalool unii!"^{XX}

XXXI "Kaaturko niŋ káhinnaa pínapaati fiye ti enuu ya eemaña ya, puume eficuk ti enuu ya eesuuce ya?"

XXXII Nkacoopool lombo pikancak pákasupak kati kamukee ti coonool niŋ Yéesu. XXXIII Kapucol la nkasok la "Esent", pusoocaali pa nkapempenŋ Yéesu ti kuluwaa ya. Nkapempenŋ toko lombo pikancak pa pákasupak paka, oonool epees yáali, akee ya epees yaamay. XXXIV Yéesu naasok: "Paapaa, ponketii kamma nkámiit eeha nkayem ti íhinu." Pusoocaali pa nkañak kaakaaw kápípaacinoon wañ wa uteyoo.

XXXV Kayonŋ ka nkayeno toko kaasincan. Ñhampaatiin Pusuwif pa nkayeniyo káapalahool nkalenkenoo, nkasok: "Pakakee pakan naafakane, afakanoolo, iyyema akina ayem Eenucee ya ati Pútuun pa, eemamalee ya". XXXVI Pusoocaali pa lombo nkayeniyo caalenken, nkaloohoo nkawufanoo elaan eesipe. XXXVII Nkasok: "Niŋ awe yem amansa ya ati Pusuwif pa, fakanoolo!" XXXVIII Patila ti hikawoo intaak pakiiical peesoke: "AJE AYEM AMANSA YA ATI PUSUWIF PA."

XXXIX Akee ti pikancak pa eepempenŋee ya naateñaloo: "Fo aaneetaat Eenucee ya ati Pútuun pa? Fakanoolo infakan lombo unii!" XL Pale akee ya naafet teyoo naasok: "Aafeyut fala Pútuun, awe páyemali ti níseeña ña ñoonool ña ñiti eket ya neyoo? XLI Anii, páhinal kíiti ya etaanii ecoonoolaa-coonool kamma immaayemaa ti cooy páhinal anii peenaput pa, pale áyiin arje áhinut waah weenaput."

XLII Naasok: "Yéesu, náwunijam naayeniyaati ti elemeyo ya etii." XLIII Yéesu naañahanoo: "Inci pusoki pánipani ya: Hinoom ha hiti fiyooy aafayeno niŋ inci alacana."

Eket ya eti Yéesu

XLIV Máamun caanak ta ti kikaw, énimaa neeyeno ti mah ma púloonŋ fo sitalaŋ síhaaciil, XLV caanak ca inciyolo. Kahuuy ka kenfakat ka keeyem ka páhantuwa ekumpan ya enfakat ya eti Pútuun pa nkíhaaco ti pututa. XLVI Yéesu naaceek niŋ kaawiiluyoo, naasok: "Paapaa! Ti sípeesii inci iyyenane yaanam!" Apípa hisoku hílim eehuu, naaket. XLVII Ahámpaatiin asooocaali ya, apucuk eehuu náamul Pútuun pa, naasok: "Pánipani, áyiin arje eecoonoolo!"

XLVIII Kayonŋ ka púloonŋ kéekeyii ka kaasincan kapucuk heetaakiye ha nkatiyo sípeesii, nkañoho niŋ esampoolo. XLIX Yéesu pákawiyooy fiye púloonŋ niŋ pakaal paka kéenapolii ka neyoo kápiliŋ Kalilee nkasiyooy pílaaŋ, nkayeno kaasincan heetaakiye ha.

Ehok ya eti Yéesu

L-LI Intaako áyiin caacawoo Josef, ati saatee ya eti Pusuwif pa eyya nkasok ya Alimataay. Ayiin eenape, naacoonool, naayeno hítuulu ékey ya eti cáwii ca citi Pútuun pa. Naayeno akee ti ñhampaatiin píhina kíiti ya pale asayanut eeha pákawiyooy nkacoke ha, nkáhin. LII Naakaay pati Pilaat naacakanoo ehunurŋ ya eti Yéesu. LIII Púful toko náawananii ehunurŋ ya ti kuluwaa ya, naakuup yo niŋ kahuuy kiti ehok, naahokoo ti hiyaak heewakee ti énanikiin la ammeya nii an ataapala ahokee. LIV Iyyeno hinoom hiti kaamemanool, le niŋ hinoom ha hiti kayeno ka kiti Pusuwif pa éfihiyaañ.

LV Pakaal paka kéenapolii ka niŋ Yéesu kápiliŋ Kalilee nkanow ti Josef nkacuk hiyaak ha niŋ fa ehunurŋ ya neehintanee fa lupoo. LVI Púful toko nkañoho pati saatee ya, nkamemanool munucu niŋ man méesuumee haaw miti kaamaamool ehunurŋ ya. Ti hinoom ha hiti kayeno ka, nkáyekunoolo samat nii hílim ha heesiŋanee ha fa níhisoke fa.

XXIV

Pilito pa piti Yéesu ti eket ya

^I Hinoom ha hiti kayeno ka kiti Pusuwif pa nihimwoo, eti kacom eteyyo, mpucom mic, pakaal paka nkakaay pati hiyaak ha. Nkacopool munucu ma niŋ man ma méesuume ma haaw emma nkamemanoole ma. ^{II} Incakatook érankiin ya eepantane ya putum hiyaak ha néepalinkanee. ^{III} Nkanako, pale kacukut ehunuj ya eti Ateeteyo Yéesu. ^{IV} Kámiit fa éfikamiilool. Tokotoko, pákayiin pákasupak nkáfúlii teyii niŋ wañ weemiñale tas. ^V Ewatate enfakat neeyeno neyii, nkásitan. Pákayiin paka payenkuu nkasokii: “Weyme uwune ínniyemi ti hiŋes ti keekete ka arja eeyem ya kaloŋa? ^{VI} Aneetaat le, alitaalito ti keekete kal Nínawuno eeha naasoke ha aluu ta naayeniye ta Kalilee: ^{VII} ‘Inci, Añii An, fo inci ufanee ti sipees pumuuyena pa. Fapempeŋee ti kuluwaa ya, ti hinoom ha híhaaciye nu ha fálitoonii ti eket ya.’” ^{VIII} Fiye, nkánawuno kilim ka kiteyoo.

^{IX} Pakaal paka páfulaliyii pati hiyaak ha, nkañoho, nkakaman eehe pupoñapoñ pa ŋaasuwan niŋ oonool a niŋ pakakee pinapana pa púlooj. ^X Keekamane ka eehe pupoñapoñ pa kayem Mari ati Makatala, Yowanna, Mari íññaa ya ati Saak niŋ pakakee pakaal keeyeniye neyii. ^{XI} Pale pupoñapoñ pa kacokut ho nii hilim heetaake hikaw, káyinanutii. ^{XII} Toko fiyaaw, Piyeer naalito niŋ katey fo pati hiyaak ha, náacuuhan acukut ehunuj fo kahuuy ka kiti ehok ya lamma. Naañoho pateyoo, ínnimoo ti heetaakiye ha.

Pítin pa piti Emmawus

^{XIII} Ti hinoom ha hoonool huu, pinapana pákasupak pakati Yéesu nkayeno pikaayu ti cisaatee enca nkasok Emmawus, ti pututa etenco niŋ Jerusalem sikilomeetal ŋaasuwan niŋ yoonool. ^{XIV} Nkayeno kákupat heetaakiye ha púlooj. ^{XV} Ta nkayeniye ta kákupat niŋ pílaacinoon, Yéesu himuumoo náakoliyii, naanapool neyii. ^{XVI} Nkacukoo pale waah nuukitii hikiwuyoo.

^{XVII} Yéesu naacakanii: “Weyme ínnikupat ti pítin aluu?” Nkasiŋo niŋ páciiteyii. ^{XVIII} Oonool teyii, caacawoo Kileyopas naasoko: “Fo awe lammayi yem Jerusalem akaawoola éemiit heetaakiye ha ti kunome enke?” ^{XIX} Yéesu naacakanii: “Hikina hiyem eeheyme?” Nkañahanoo: “Heetaakiye ha Yéesu ati Naasalet. Ayenaayeno ayaamakoola enfakat hátkin Pútuun pa niŋ pakuu paka púlooj, náhin páhinal penfakat, náakup niŋ sempe. ^{XX} Níhampaatiin puwaaseena pa pakati Pútuun pa niŋ níhampaatiin ña pakatuunaa nkawufanoo pakati Room kati káhinoo kíiti nkamukoo, nkapempeŋoo ti kuluwaa ya. ^{XXI} Pale unii, núuyinan hínum nii akina akaakaay kafakan Israyel. Apan ti eehe fiye púlooj, fiyooy yem hinoom ha híhaaciye nu ha ta eehe nihitaakiye ta. ^{XXII} Pakakee pakaal ti kayoj ka kutoonii nkaliimanool unii. Káfisaafiis nuulap kapikaay pati hiyaak ha, ^{XXIII} kacukut ehunuj ya eteyoo. Nkañohoonii, nkasok unii nii pumaleekoo nkacuke mpusokii nii oopa kaloŋa. ^{XXIV} Pakakee ti kayoj ka kutoonii nkakaay pati hiyaak ha, nkatook samat nii pakaal paka fa nkasoke fa pale kacukut Yéesu.”

^{XXV} Fiye, Yéesu naasokii: “Aluu niyem pusoj, nicasut ti káyinan eeha púlooj piyaamakoola pa nkasoke ha! ^{XXVI} Fo Eenucee ya ati Pútuun pa añaruj hícu ku kúnuul enke apite anako ti hamake ha hiteyoo?” ^{XXVII} Púful toko, naayeniyyi kakanam heesokee ha teyoo ti pakiical pa púlooj piti Pútuun pa, ápucook ti pakiical pa piti Móyiis fo ti pakiical pa piti piyaamakoola pa púlooj.

^{XXVIII} Ta nkalohane ta cisaatee ca enca nkayeniye ca tenco pikaayu, Yéesu náahin fiye nii himuusu. ^{XXIX} Pale nkanjiinyoo ti hisoku: “Yeno le niŋ unii, kamma ínciniimiye, apan caanak ca unca ti ékey hicoku.” Naanako, naayeno neyii. ^{XXX} Ta nkayeniye ta kati kali, naacoo hímpuul ha naasok Pútuun pa apalaka, naafiit ho naawufanii. ^{XXXI} Níkinii íññipankino nkakiwoo pale naayemaŋ teyii feles. ^{XXXII} Nkasokoolo: “Fo saan anii sisaput ti pítin pa, ta náahine ta kunuu anii kípipankino ti heesokee ha ti pakiical pa piti Pútuun pa?”

^{XXXIII} Tokotoko, nkalito mpacas, nkañoho Jerusalem. Incakatook pupoñapoñ pa ŋaasuwan niŋ oonool a la nkaconcoole la niŋ pakakee paka, ^{XXXIV} ti hisoku: “Pánipani, Ateeteyo ayitaayito ti eket ya! Afúliyooful ti Simon!” ^{XXXV} Pinapana pa pákasupak paka payenkuu, nkakamanii heetaakiyii ha ti pítin pa niŋ puume nkakiwe Yéesu ta naafiite ta hímpuul ha.

Efúlii ya eti Yéesu ti pinapana pa pakateyoo

^{XXXVI} Poko ti hisoku ha eehuu, Yéesu himuumoo náafúlii ti pututayii naasokii: “Kásuumaay kiyeno niŋ aluu!”

^{XXXVII} Nkáyolino, nkafe, incukii nii áfulaful nkacuke. ^{XXXVIII} Pale Yéesu naasokii: “Weyme uwune inniliim? Weyme uwune innitaak pámiilool empoo? ^{XXXIX} Nisincan sipeesam niŋ wootam, arje inci himuumam! Nlíkam innisincanam! Afúlaful ataakut enii niŋ picce, inci taakaataak samat nii fa innicuke fa.” ^{XL} Ta naayeniye ta hisoku eehuu, náayisanii sipeesoo niŋ wootoo. ^{XLI} Innímii nkameeŋ niŋ pásuuma fo nkáyinanut. Yéesu naacakanii: “Nitaakut le waah uti hili?” ^{XLII} Nkawufanoo pífiitiin yoon eesowee. ^{XLIII} Naacoo po, naali po hátkiinii.

^{XLIV} Fiye, Yéesu naasokii: “Ta inci iyyeniye ta niŋ aluu, sokaasok aluu: ‘Heekiice ha púlooj kutoom ti hilim ha heesiŋanee ha hiti Móyiis, ti pakiical pa piti piyaamakoola pa niŋ ti pakiical pa piti kícimu ka, eehuu púlooj fo hitaako.’” ^{XLV} Fiye, Yéesu náapankin kunuuiwii kati kási pakiical pa piti Pútuun pa. ^{XLVI} Naasokii: “Ehe heekiice ha: Fo Eenucee ya ati Pútuun pa aket, ti hinoom ha híhaaciye nu ha náalitoonii ti eket ya. ^{XLVII} Ti caacawoo, ehe eeha nkakaakaay ha káatuunan pakan paka púlooj, nkácook Jerusalem: ‘Níwunko umuuyen wa utaaluu Pútuun pa kati puponket wo aluu ti caacawoo.’” ^{XLVIII} Aluu niyem keentantake ka eehe púlooj. ^{XLIX} Inci fápoñii aluu eeha Paapaa atoom náayinanane ha. Pale fo niyeno ti saatee eyye fo ta sempe sa siti patiila éfisiwanoonii ti aluu.”

Pisilo pa piti Yéesu alacana

^L Púful toko, Yéesu naacoop pinapana pa pakateyoo fo kalohan cisaatee ca citi Petani. Náaseepin sipeesoo naasampanii. ^{LI} Ta naayenyii ta kaasampan, naakatani, náaseepinee alacana. ^{LII} Pinapana pa pakateyoo nkákilipo, nkayenyoo hímulu, nkañoho Jerusalem nij pásuuma penfakat. ^{LIII} Nkayeno tan óo tan hímulu Pútuun pa ti ekumpan ya enfakat ya.